

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนสังคม)

ปริญญา

พัฒนสังคม

โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา

สาขา

ภาควิชา

เรื่อง พฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

The Behavior as Buddhists of the Junior Highschool Student at Burirampittayakhom
School, Mueang District, Buri Ram Province

นามผู้วิจัย นางสาวนภิสา สมบูรณ์การ

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(รองศาสตราจารย์ผจญ คำชูสังข์, ศน.ค.)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

(รองศาสตราจารย์อภิญา หิรัญวงษ์, ศศ.ค.)

ประธานสาขาวิชา

(รองศาสตราจารย์สิริกร กาญจนสุนทร, วท.ม.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์กัญญา วีระกุล, D.Agr.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

สืบศิริ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

พฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม
อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

The Behavior as Buddhists of the Junior Highschool Student
at Burirampittayakhom School, Mueang District, Buri Ram Province

โดย

นางสาวนภิสรา สมบูรณ์การ

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม)

พ.ศ. 2554

นภิสรา สมบูรณ์การ 2554: พฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ปรินญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาลังคม)
สาขาวิชาพัฒนาลังคม โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก:
รองศาสตราจารย์ผจญ คำชูสังข์, ศน.ค. 122 หน้า

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เสริมด้วยการสัมภาษณ์กลุ่ม เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเป็น
พุทธศาสนิกชนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์
กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์
จำนวน 328 คน เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ค่าสถิติที่ใช้
ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t -test, F -test และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน
กำหนดระดับนัยสำคัญที่ .05

ผลการวิจัย พบว่า 1) ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนด้านการปฏิบัติตนของนักเรียนอยู่ใน
ระดับมาก การเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนอยู่ในระดับปานกลาง และการสนับสนุนทาง
สังคมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนอยู่ในระดับปานกลาง 2) เพศ อายุ ระดับชั้น และระดับความรู้
เกี่ยวกับหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนด้านการปฏิบัติตนของนักเรียนที่ต่างกัน มีพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชน
ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาจากระดับผลการเรียน ระดับการเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน
และระดับการสนับสนุนทางสังคมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนที่ต่างกัน มีพฤติกรรมการเป็น
พุทธศาสนิกชนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) อายุ และระดับชั้นของนักเรียนไม่สัมพันธ์
กับพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชน เมื่อพิจารณาจากระดับผลการเรียน สัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการ
เป็นพุทธศาสนิกชน ($r = .182, p = .001$) ระดับความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนด้านการปฏิบัติตน
สัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชน ($r = .176, p = .001$) ระดับการเป็นแบบอย่างการปฏิบัติ
ตนเป็นพุทธศาสนิกชน สัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชน ($r = .493, p = .000$) และ
ระดับการสนับสนุนทางสังคมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน สัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการเป็น
พุทธศาสนิกชน ($r = .395, p = .000$)

Napisa Somboonkarn 2011: The Behavior as Buddhists of the Junior Highschool Student at Burirampittayakhom School, Mueang District, Buri Ram Province. Master of Arts (Social Development), Major Field: Social Development, Interdisciplinary Graduate Program. Thesis Advisor: Associate Professor Phajon Kumchusang, Ph.D. 122 pages.

This Research is the Quantitative Research and Focus Group Interview. The purpose of this research was to study the behavior as Buddhists of the junior highschool student at Burirampittayakhom School, Mueang District, Buri Ram Province. The samples were studied, 328 samples. The instrument of this study was questionnaire. Data computer package. Statistical methods used were percentage, mean, standard deviation, t-test, F-test and Pearson Product Moment Correlation Coefficient. Statistical significance level set at .05.

The results showed that: 1) knowledge about the function of Buddhist practice of the students were at a very high level, the conduct as Buddhists role model were at a moderate level, and social support about the conduct as Buddhists was in the moderate level. 2) sex, age and classes of students, knowledge about the function of the Buddhist practice showed different not difference the behavior as Buddhists however, when considering the level of GPA, the conduct as Buddhists role model and social support about the conduct as Buddhists different the behavior as Buddhists difference is statistically significant at the .05 level. 3) age, classes of students not correlated with the behavior as Buddhists however, when considering the GPA of students were positively correlated with the behavior as Buddhists ($r = .182, p = .001$), knowledge about the function of the Buddhist practice of the whole student and consider each aspect positively correlated with the behavior as Buddhists ($r = .176, p = .001$), the conduct as Buddhists role model of the whole student and consider each aspect positively correlated with the behavior as Buddhists ($r = .493, p = .000$), and social support about the conduct as Buddhists of the whole student and consider each aspect positive correlated with the behavior as Buddhists ($r = .395, p = .000$)

Student's signature

Thesis Advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาจาก รองศาสตราจารย์ ดร.ผจัญ คำชูสังข์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก รองศาสตราจารย์ ดร.อภิญญา หิรัญวงษ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม รองศาสตราจารย์สิริกร กาญจนสุนทร ประธานการสอบ และศาสตราจารย์ ดร.ดิเรก ฤกษ์หะราย ผู้ทรงคุณวุฒิบัณฑิตวิทยาลัย ที่กรุณาให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา ตลอดจนให้ความช่วยเหลือแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ เพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีความสมบูรณ์ และมีคุณค่าทางวิชาการ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่าน ได้แก่ รองศาสตราจารย์ ดร.นาถ พันธมนาวิน อาจารย์ชัยรัตน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอาจารย์กังสดาล เข้าวัดเนกุล ที่ให้ความอนุเคราะห์ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ในการทำวิจัย ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ขอขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่กรุณา ให้โอกาสทำวิจัยเรื่องนี้ ขอขอบพระคุณท่านผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ คณาจารย์ และนักเรียน โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ที่ได้อำนวยความสะดวกและ ให้ความอนุเคราะห์ในการทำวิจัย ในการตอบแบบสอบถามและเข้าร่วมสัมภาษณ์กลุ่ม เพื่อให้งาน วิทยานิพนธ์ครั้งนี้สมบูรณ์ ขอขอบพระคุณนางกนิรี สมบูรณ์การ มารดาผู้เป็นที่รัก รวมถึงญาติพี่น้อง ทุกคนในครอบครัว และนายวรโชติ อัญญาสัย รวมทั้งพี่ๆ น้องๆ และเพื่อนๆ ทุกคน มา ณ ที่นี้ ที่ได้ให้กำลังใจ คอยห่วงใย ให้ความช่วยเหลือ ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วง ได้ด้วยดี

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชา รวมถึงผู้เขียนตำรา เอกสาร บทความต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าและนำมาอ้างอิงในงานวิจัยครั้งนี้

คุณค่าอันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณมารดา ครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน

นภิสา สมบูรณ์การ

พฤษภาคม 2554

สารบัญ

หน้า

สารบัญตาราง	(3)
สารบัญภาพ	(6)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ประโยชน์ที่ได้รับ	4
ขอบเขตของการวิจัย	4
นิยามศัพท์	5
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	7
บริบทโรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม	7
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมวัยรุ่น	9
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้	20
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับหน้าที่ของพุทธศาสนิกชน	26
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเป็นแบบอย่าง	37
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคม	43
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	49
กรอบแนวคิดการวิจัย	52
สมมติฐานการวิจัย	54
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	55
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	55
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	57
การทดสอบเครื่องมือ	61
การเก็บรวบรวมข้อมูล	62
การวิเคราะห์ข้อมูล	64

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลและวิจารณ์	66
ผลการวิจัย	66
ข้อวิจารณ์	87
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	94
สรุปผลการวิจัย	95
ข้อเสนอแนะ	97
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	102
ภาคผนวก	110
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือ	111
ภาคผนวก ข แบบสอบถามการวิจัย	113
ประวัติการศึกษาและการทำงาน	122

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์	56
2	จำนวน และร้อยละของนักเรียนจำแนกตามข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล	66
3	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ ของพุทธศาสนิกชนด้านการปฏิบัติตน	68
4	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการเป็นแบบอย่าง การปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน	69
5	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการสนับสนุนทางสังคม เกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน	70
6	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับพฤติกรรมการเป็น พุทธศาสนิกชนของนักเรียน	70
7	ความแตกต่างของพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียน ชายและนักเรียนหญิง	71
8	การเปรียบเทียบพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชน จำแนกตาม อายุ ระดับชั้น และระดับผลการเรียน	72
9	การเปรียบเทียบภายหลังพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียน จากระดับผลการเรียน	73

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
10	การเปรียบเทียบระดับความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนด้านการปฏิบัติตน กับพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียน	73
11	การเปรียบเทียบระดับการเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน กับพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียน	75
12	การเปรียบเทียบภายหลังระดับการเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน กับพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนนักเรียน	76
13	การเปรียบเทียบระดับการสนับสนุนทางสังคมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน กับพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียน	76
14	การเปรียบเทียบภายหลังระดับการสนับสนุนทางสังคมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนกับพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนนักเรียน	78
15	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างอายุ ระดับชั้น และระดับผลการเรียน กับพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียน	78
16	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนด้านการปฏิบัติตน กับพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียน	79
17	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง การเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน กับพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียน	80

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
18	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง การสนับสนุนทางสังคมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน กับพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียน	80
19	สรุปความสัมพันธ์และระดับระหว่าง อายุ ระดับชั้น ระดับผลการเรียน ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนด้านการปฏิบัติตน การเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน และการสนับสนุนทางสังคมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน กับพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียน	81

สารบัญภาพ

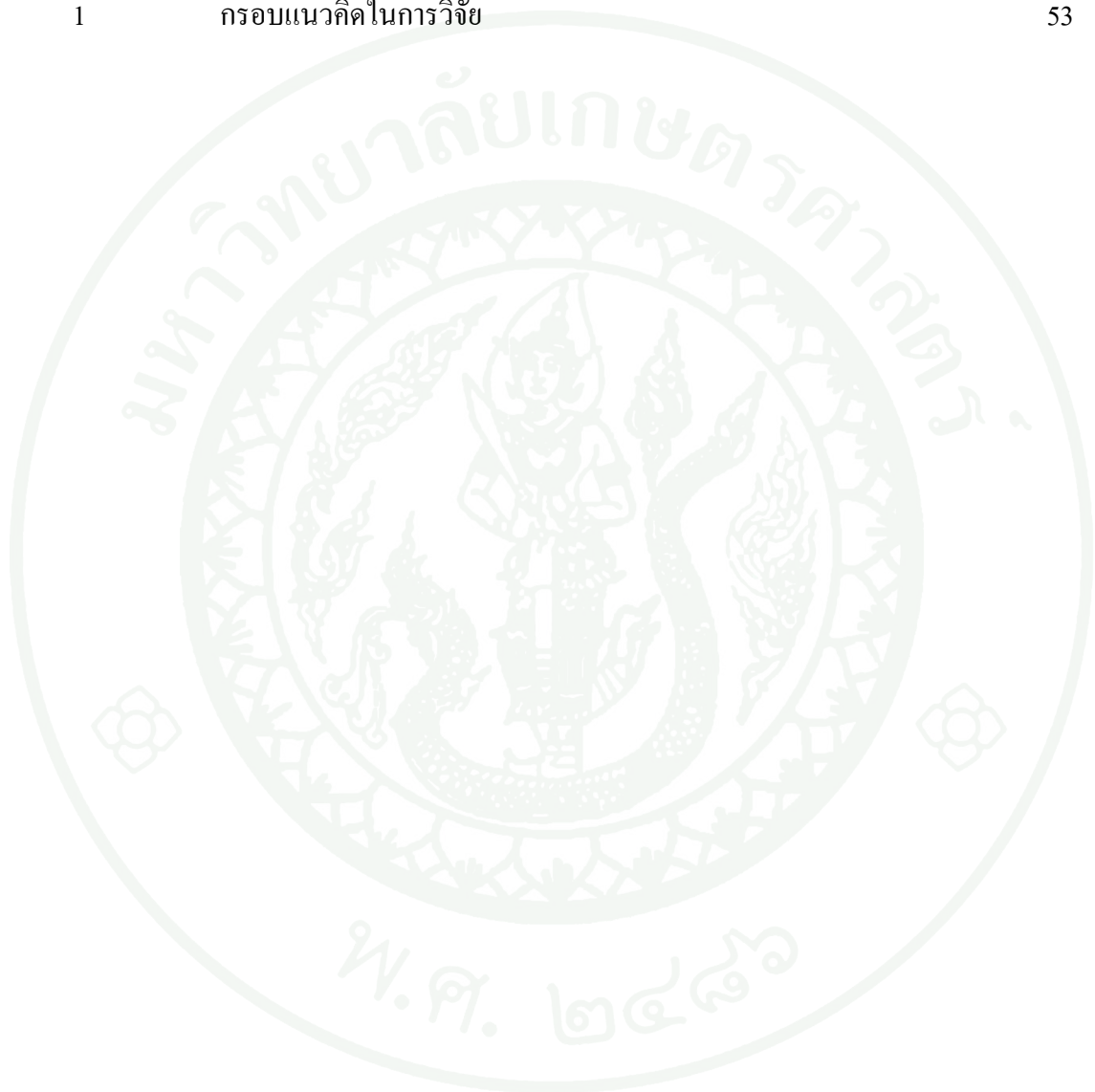
ภาพที่

หน้า

1

กรอบแนวคิดในการวิจัย

53

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

ศาสนา คือ วิถีชีวิตของมนุษย์ และเป็นปรากฏการณ์อย่างหนึ่งในโลก อาศัยเหตุปัจจัยให้เกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไปเช่นเดียวกับปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาในโลก (เดียน คำดี, 2541: 5) แต่ละศาสนามีหลักธรรมคำสอนที่สามารถนำมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต จึงเป็นโครงสร้างทางสังคมที่มีประโยชน์เกื้อกูลทั้งต่อคนในสังคม ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรอบตัว ทำให้คนในสังคมสามารถดำรงชีวิตอยู่อย่างอิงอาศัยกันกับธรรมชาติแวดล้อมได้อย่างราบรื่น ศาสนาจึงเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวทางใจและทางกายแก่ผู้นับถือ ทำให้ผู้นับถือมีความรู้สึกปลอดภัย รู้สึกมีที่พึ่ง ศาสนาทำให้ผู้นับถือเป็นคนฉลาดสามารถปกครองตนเองได้ นั่นก็คือ การมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น จึงทำให้สังคมสงบสุข และร่มเย็น (เดียน คำดี, 2541: 298 - 300) ในประเทศไทยนั้น ศาสนามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็น 1 ใน 3 สถาบันหลักของประเทศ ที่มีส่วนสำคัญเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมมาโดยตลอด แม้ประเทศไทยจะมีหลากหลายศาสนาให้ประชากรได้เลือกนับถือ แต่มีประชากรไม่น้อยกว่าร้อยละ 95 ที่นับถือพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำตัว และได้นับถือติดต่อกันมาเป็นระยะเวลานานไม่น้อยกว่า 700 ปี (คุณ โทจันทร์, 2545) ด้วยเหตุนี้เองที่ทำให้คนไทยมีความสัมพันธ์กับวัดและพระสงฆ์มาโดยตลอด เอกลักษณะวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีที่ต่าง ๆ ของคนไทย ล้วนมีที่มาจากพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น นอกจากนั้นแล้วพระพุทธศาสนายังช่วยเหลือหลอมให้คนไทยมีบุคลิกภาพที่อ่อนโยนประนีประนอม มักจะเป็นผู้ให้อยู่เสมอ (อมรา รอดดารา, 2547: 69) เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวเกาะกุมจิตใจให้กับคนทุกชนชั้นทุกเพศทุกวัย ทำให้ผู้นับถือเกิดความรักใคร่สามัคคีกลมเกลียวกัน อยู่ร่วมกันในสังคมฉันพี่น้อง มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เกื้อกูลกัน คิดถึงใจเขาใจเรา ทำให้คนในสังคมอยู่กันอย่างสงบร่มเย็น เพราะหลักธรรมคำสอนที่ผู้นับถือได้นำมาใช้เป็นหลักธรรมแห่งการประพฤติปฏิบัติ เป็นหลักธรรมที่สอนให้ทุกคนมีความประพฤติที่ดีที่ถูกต้องทั้งกาย วาจา และจิตใจ (บุญมี แท่นแก้ว, อุดมลักษณ์ แท่นแก้ว, 2547: 51) สอนให้มีศีลธรรมจริยธรรม และคุณธรรมเป็นเครื่องดับทุกข์ ที่นำความสุขมาให้ และเป็นแสงสว่างที่ชี้แนะแนวทางในการดำเนินชีวิตมาให้แก่ผู้นับถือ (บุญมี แท่นแก้ว, 2546: 226)

ดังนั้น เมื่อทุกคนน้อมรับยึดถือพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำตัว ผู้ที่นับถือควรต้องลงมือปฏิบัติ ในการทำหน้าที่เป็นชาวพุทธ หรือการเป็นพุทธศาสนิกชน เพื่อให้ตนมีความประพฤติและปฏิบัติตัวในทางที่ดี อีกทั้งช่วยในการทำนุบำรุง รักษา และเผยแผ่พระพุทธศาสนา ให้ดำรงอยู่อย่างเจริญรุ่งเรืองคู่กับสังคมไทยต่อไปได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน สร้างสังคมที่สงบสุข ร่มเย็น ปราศจากความขัดแย้ง และคนไม่ดี ข้อปฏิบัติต่าง ๆ ที่มีบัญญัติไว้ ก็สามารถนำมาปรับใช้ให้กับคนทุกเพศทุกวัย และเมื่อกล่าวว่า พระพุทธศาสนาเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับคนทุกเพศทุกวัยแล้วนั้น กลุ่มคนที่ควรมีพฤติกรรมกรเป็นพุทธศาสนิกชนมากที่สุดควรเป็นกลุ่มเยาวชน หรือวัยรุ่น ด้วยเหตุผลที่ว่า “เยาวชน คือ แรงกำลังของชาติในอนาคต” เป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ ที่มีอายุอยู่ระหว่าง 12 ถึง 21 ปี เป็นวัยที่มีการเจริญเติบโตในทุกด้าน ทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ การปรับตัว ทั้งต่อครอบครัวและคนรอบข้าง เพื่อนฝูงทั้งเพศเดียวกันและต่างเพศ สถิติปัญญามีการพัฒนาที่เฉลียวฉลาดขึ้น เริ่มมีอุดมคติและปรัชญาเป็นของตนเอง เป็นวัยที่กำลังพัฒนาตนเองไปสู่ผู้ใหญ่อต่อไป (โสภณัท นุชนาถ, 2542: 1-2) ถือได้ว่าเป็นกลุ่มคนที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของประเทศให้ดำเนินไปในทิศทางที่ดีหรือไม่ก็ได้ในอนาคต เยาวชนต้องเล็งเห็นความสำคัญของการประพฤติปฏิบัติตัวที่ดี ทั้งต่อพระพุทธศาสนาและสังคมรอบด้าน ในการช่วยส่งเสริม ทำนุบำรุงรักษา เผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มีความเจริญรุ่งเรืองคู่ไปกับการพัฒนาตนเองและประเทศชาติ โดยการนำหลักธรรมคำสอนมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เพื่อช่วยยึดเหนี่ยวจิตใจไม่ให้หลงผิด ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ที่สามารถส่งผลให้คนกลุ่มนี้มีพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ส่งผลดีหรือผลเสียได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาวะกระแสสังคมปัจจุบัน ที่มีแต่ความความขัดแย้ง สับสนวุ่นวาย การมีอิสระเสรีในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ทำให้เยาวชนรับเอาความเชื่อแบบผิด ๆ บางอย่างมาใช้ หลงไปตามกระแสสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยทั้งที่ดีและไม่ดี ปัญหาอาชญากรรม และปัญหาอาชญากรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมากมายในสังคมปัจจุบัน หากเมื่อได้ติดตามข่าวจะทำให้ทราบว่า ผู้ที่กระทำความผิดมีอายุน้อยลงเรื่อย ๆ การปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนจึงเป็นเรื่องสำคัญ ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ปฏิบัติ และสังคมในทุกด้าน เพราะพระพุทธศาสนานั้น มีหลักคำสอนที่เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจไม่ให้หลงผิด ทำให้ผู้ปฏิบัติมีศีลธรรมและจริยธรรมอีกทั้งคุณธรรมในตัว เมื่อมีการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนแล้ว ผลดีที่ได้ก็คือ การมีพฤติกรรมหรือการกระทำต่าง ๆ ที่ดีที่ถูกต้อง ไม่ส่งผลเสียหายทั้งต่อตนเอง สังคม และผู้คนรอบข้าง เพื่อให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข ปราศจากซึ่งความขัดแย้งและปัญหาต่าง ๆ

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญของการมีพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนโดยเฉพาะเยาวชน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นกลุ่มวัยรุ่นตอนต้นถึงตอนกลาง ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เนื่องจากเยาวชนในช่วงวัยนี้ เป็นวัยที่อยู่ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อ การแสดงออกของพฤติกรรมหรือแนวคิดบางอย่างอาจเป็นสิ่งที่เราคาดไม่ถึง ทั้งยังเป็นช่วงวัยที่สามารถคิดและตัดสินใจกับเรื่องต่าง ๆ ได้เองมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยศึกษากับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ด้วยเหตุผล คือ กลุ่มตัวอย่างศึกษาอยู่ในโรงเรียนประจำจังหวัดขนาดใหญ่พิเศษ ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ที่มีอัตราในการสอบแข่งขันเข้าเรียนสูง มีนักเรียนจากหลากหลายพื้นที่ในจังหวัดสอบเข้ามาเรียนได้ จึงมีความหลากหลายของสภาพครอบครัว และความแตกต่างของการอบรมเลี้ยงดู ทั้งยังเป็นโรงเรียนที่มีความโดดเด่นด้านวิชาการ เป็นแบบอย่างให้แก่โรงเรียนอื่น ๆ ได้ มีการสนับสนุนศีลธรรมจริยธรรมและคุณธรรมควบคู่ไปด้วย เพื่อให้เด็กนักเรียนมีคุณสมบัติที่ครบถ้วนทุกด้าน ดังวิสัยทัศน์และพันธกิจของโรงเรียนที่ใช้ก็คือ “มุ่งการพัฒนาคุณภาพทางวิชาการสู่ความเป็นเลิศในระดับสากล รวมทั้งมุ่งส่งเสริม นวัตกรรมทางการศึกษา เพื่อผลิตนักเรียนที่มีคุณภาพ สามารถพัฒนางาน และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ” (ฝ่ายวิชาการ โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม, 2553: Online) ผู้วิจัยได้พิจารณาเลือกกลุ่มตัวอย่างนี้มาเป็นตัวแทนของประชากรที่ต้องการศึกษา ผลของการศึกษาอาจเป็นประโยชน์เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องให้สามารถหาทางแก้ไข ปรับปรุงพัฒนา และธรรมาภิบาลสนับสนุนให้เยาวชนรุ่นใหม่มีพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชน เพื่อให้คนในสังคมมีศีลธรรมและจริยธรรม เพื่อทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่อย่างเจริญรุ่งเรืองคู่สังคมไทยอย่างมั่นคงต่อไปได้ในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้เพื่อ

1. ศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียนจำแนกตาม เพศ อายุ ระดับชั้น ระดับผลการเรียน ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนด้านการปฏิบัติตน การเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน และการสนับสนุนทางสังคมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน

2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง อายุ ระดับชั้น ระดับผลการเรียน ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนด้านการปฏิบัติตน การเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน และการสนับสนุนทางสังคมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียน กับพฤติกรรม การเป็นพุทธศาสนิกชน

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้ทราบพฤติกรรมและความแตกต่างของพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชน
2. ได้ทราบตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชน
3. เป็นแนวทางให้ผู้สนใจในการทำวิจัยครั้งต่อไป
4. เป็นแนวทางในการหาทางแก้ไข ปรับปรุงพัฒนา และรณรงค์สนับสนุนให้เยาวชนรุ่นใหม่ประพฤติและปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน เพื่อสร้างสังคมที่สงบสุข และเป็นการช่วยทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่อย่างเจริญรุ่งเรืองและยั่งยืนคู่สังคมไทยต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้ได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

1. ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 328 คน
2. การวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นศึกษาพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์
3. ในงานวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนเฉพาะในด้านทาน ศีล และสมาธิ

นิยามศัพท์

ในการวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย โดยขอเสนอความหมายพื้นฐานไว้ดังต่อไปนี้ คือ

ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล หมายถึง ข้อมูลที่บ่งบอกถึงความเป็นลักษณะส่วนตัว ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลนี้ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับชั้น และระดับผลการเรียน

ระดับผลการเรียน หมายถึง เกรดเฉลี่ยรวมทุกวิชาที่นักเรียนได้รับหลังจากจบ ภาควิชาการศึกษาที่ผ่านมา

การใช้เวลาว่างของนักเรียน หมายถึง กิจกรรมใด ๆ ที่นักเรียนทำในเวลาอื่น ที่นอกเหนือจากวันและเวลาที่มีการเรียนการสอนปกติ

พุทธศาสนิกชน หมายถึง ฆราวาสที่นับถือพระพุทธศาสนา ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนด้านการปฏิบัติตน หมายถึง ความรู้ของนักเรียน กลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับสิ่งที่ฆราวาสต้องประพฤติ และปฏิบัติในฐานะเป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนา เป็นความรู้ในระดับเบื้องต้นทั่วไปที่มีอยู่ในตัวบุคคล ซึ่งความรู้นี้อาจเป็นความรู้ที่เกิดจาก ประสบการณ์ มาจากการดำเนินชีวิตประจำวัน ทั้งที่โดยรู้ตัวและไม่รู้ตัว การอบรม สั่งสอน การเลี้ยงดู การสังเกต การมองเห็น การได้ยิน จากหลักสูตรการเรียนการสอน กิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้เข้าร่วม ทำให้เกิดการจำได้ การระลึกได้ และความรู้ที่มีอยู่นี้ ต้องเป็นความรู้ ที่ถูกต้อง

การเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน หมายถึง ความประพฤติปฏิบัติ หรือการกระทำใด ๆ ที่ผู้ปกครอง อาจารย์ และเพื่อน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ได้ประพฤติปฏิบัติ หรือกระทำในสิ่งที่ควร

ประเพณีปฏิบัติในระดับเบื้องต้นทั่วไป ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตนของพุทธศาสนิกชนในทางพระพุทธศาสนาให้เห็นเป็นแบบอย่างในด้านทาน ศีล และสมาธิ

การสนับสนุนทางสังคมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน หมายถึง

การที่ผู้ปกครอง อาจารย์โดยมีความหมายครอบคลุมถึงกิจกรรมที่สถานศึกษามี และเพื่อน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ แสดงการกระทำสิ่งต่าง ๆ หรือการกระทำใด ๆ ที่สนับสนุนทั้งทางด้านจิตใจ อารมณ์ ข้อมูลข่าวสาร วัตถุสิ่งของ ที่จะเป็นการส่งเสริมสนับสนุน ในการทำหน้าที่เป็นพุทธศาสนิกชนแก่นักเรียน เพื่อให้เกิดความสนใจและชอบในพระพุทธศาสนาจนทำให้เกิดการปฏิบัติตนขึ้น

พฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียน หมายถึง ความประพฤติปฏิบัติ

หรือการกระทำใด ๆ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ในฐานะผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาต้องประพฤติปฏิบัติในระดับเบื้องต้นทั่วไปในด้านทาน ศีล และสมาธิ

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นพื้นฐานในการวิจัย โดยมีสาระสำคัญในเรื่องบริบทโรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมวัยรุ่น แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับหน้าที่ของพุทธศาสนิกชน แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเป็นแบบอย่าง แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บริบทโรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม

โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม ตั้งอยู่ที่ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นโรงเรียนสหศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ ของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เปิดทำการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย มีจำนวนนักเรียนรวมทั้งสิ้น 3,500 คน ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 1,813 คน และระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 1,687 คน ข้อมูลปีการศึกษา 2553 มีบุคลากรทางการศึกษาทั้งหมด 197 คน เริ่มก่อตั้งเมื่อ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2447 ชื่อเดิม คือโรงเรียนประจำจังหวัดบุรีรัมย์ ในปี พ.ศ.2491 ได้เปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนบุรีรัมย์วิทยาลัย ต่อมาในปี พ.ศ.2515 ได้ยุบรวมกับโรงเรียนสตรี ศรีบุรีรัมย์ แล้วเปลี่ยนมาเป็น โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม มาจนถึงปัจจุบัน รวมระยะเวลาในการก่อตั้ง ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน คือ 107 ปี มีระบบการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย กลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้งสิ้น 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ คือ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สังคมศึกษา ภาษาต่างประเทศ การงานอาชีพ ศิลปะ พละนาฏย และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน คติพจน์ประจำโรงเรียน คือ “นตฺถิ ปัญฺญตา อภา” หมายถึง แสงสว่างเสมอด้วยปัญญาไม่มี สโลแกนประจำโรงเรียน คือ สืบน้ำเงิน - ชมพู (ฝ่ายวิชาการ โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม, 2554)

วิสัยทัศน์และพันธกิจ

ทางโรงเรียนมีวิสัยทัศน์และพันธกิจที่มุ่งพัฒนาคุณภาพทางวิชาการสู่ความเป็นเลิศในระดับสากล รวมทั้งมุ่งส่งเสริมวัฒนธรรมทางการศึกษา เพื่อผลิตนักเรียนที่มีคุณภาพ สามารถพัฒนางาน และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศได้

เป้าหมายการจัดการศึกษา

โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคมมีเป้าหมายในการจัดการศึกษา ดังต่อไปนี้คือ

1. กำกับดูแลการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และการปรับปรุงหลักสูตรทั้งหลักสูตรภาษาไทย และหลักสูตรนานาชาติให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงาน และการเปลี่ยนแปลงของสถานะทางสังคม
2. มีการบริหารจัดการหลักสูตรให้มีมาตรฐานตามเกณฑ์ของกระทรวงศึกษาธิการ
3. มีฐานข้อมูลหลักสูตรเพื่อการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ
4. พัฒนาการเรียนการสอนให้สอดคล้องพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

จุดหมายของหลักสูตร

จุดหมายของหลักสูตรการเรียนการสอนของโรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคมที่ใช้ ได้รับจากกรอบหลักสูตรของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 โดยมีรายละเอียดหลัก ๆ คือ คนเก่ง คนดี และมีความสุข เพื่อให้การจัดการศึกษาให้เยาวชนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ จึงจำเป็นต้องพัฒนาให้เป็นผู้ที่มีการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจและสังคม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมวัยรุ่น

ความหมายของพฤติกรรม

ทรงพล ภูมิพัฒน์ (2540: 12) กล่าวว่า พฤติกรรม (Behavior) นั้นมีความหมายว่า ทุกสิ่งทุกประการที่ร่างกายแสดงออก และจัดได้ว่าเป็นพฤติกรรม เช่น ยืน เดิน นั่ง นอน กิน ดื่ม ทำ พูด การแสดงท่าทางอื่น ๆ ล้วนแต่เป็นพฤติกรรมทั้งนั้น

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2543: 4) ได้สรุปความหมายของพฤติกรรมมนุษย์ ว่าหมายถึง การกระทำของมนุษย์ทั้งด้านกายกรรม วาจกรรม และมโนกรรม โดยรู้สำนึกและไม่รู้สำนึก ทั้งที่สังเกตได้และไม่อาจสังเกตได้

ลักขณา ศรีวัฒน์ (2544: 17) กล่าวว่า พฤติกรรม หมายถึง การกระทำซึ่งเป็นการแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิด ความต้องการของจิตใจ ที่ตอบสนองต่อสิ่งเร้า อาจสังเกตเห็นได้โดยตรงหรือทางอ้อม เช่น การพูด การเคลื่อนไหว การทำงานของระบบต่าง ๆ ภายในร่างกาย การจำ การคิดตลอดจนความรู้สึก ทัศนคติ เป็นต้น

ถวิล ธาราโกชน (2545: 3) กล่าวว่า พฤติกรรม (Behavior) มีผู้ศึกษาไว้หลายแนว แนวหนึ่งของ เคแกน และซีเกล (Kagan and Segal, 1992: 5-6) ได้อธิบายเกี่ยวกับพฤติกรรมว่า หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างมากมายที่เป็นการกระทำของร่างกายในแต่ละวัน โดยเริ่มตั้งแต่ตื่นนอน ตอนเช้า หาว เหยียดแขนขา แต่งตัว และกินอาหารเช้า และไม่เพียงแต่เท่านั้นยังมีการกระทำอีกมากมายจนกระทั่งเรากลับไปเตียงนอน และนอนหลับ นั่นหมายความว่าตลอดวันหนึ่งที่ผ่านมา เราจะต้องเดิน พูด เรียน ทำงาน เล่น หัวเราะ หรือในบางครั้งก็ร้องไห้

ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร (2545: 20) กล่าวว่า พฤติกรรม คือ การกระทำของมนุษย์หรือสัตว์ การกระทำที่รวมนั้นรวมทั้งการกระทำที่เกิดขึ้นทั้งผู้กระทำรู้สึกตัว และไม่รู้สึกตัวในขณะที่กระทำ รวมทั้งการกระทำที่สังเกตได้หรือสังเกตไม่ได้ด้วย

อุษณีย์ จิตตะปาโล และนุตประวีณ์ เลิศกาญจนวัติ (2546: 20) กล่าวว่า พฤติกรรมของมนุษย์ หมายถึง อาการกระทำ หรือกิริยาที่แสดงออกมาทางร่างกาย กล้ามเนื้อสมอง ในทาง

อารมณ์ ความคิดความรู้สึก พฤติกรรมเป็นผลจากการตอบสนองต่อสิ่งเร้าเมื่อมีสิ่งเร้า หรือสิ่งกระตุ้นมาเร้าในเวลาใดก็จะมีการตอบสนองเมื่อนั้น

นิรันดร์ จุลทรัพย์ (2547: 14) กล่าวว่า พฤติกรรม (Behavior) หมายถึง อากัปกริยา ท่าทางการแสดงออกของมนุษย์ และสัตว์ ทั้งที่รู้สึกตัวและไม่รู้สึกตัว ทั้งที่มองเห็นหรือสัมผัสได้และไม่สามารถมองเห็นหรือสัมผัสได้ด้วยตนเองหรือผู้อื่น และสามารถวัดได้โดยตรงหรือทางอ้อม

ดังนั้นสรุปได้ว่า พฤติกรรม หมายถึง ความประพฤติ การปฏิบัติ การกระทำ หรือการแสดงออกของบุคคลต่อเหตุการณ์หนึ่ง ๆ ทั้งที่รู้สึกตัวหรือไม่ก็ได้ สิ่ง que แสดงออกสามารถแสดงออกได้ทั้งทางสีหน้า ท่าทาง การกระทำ เพื่อตอบสนองต่อสิ่งที่มากระทบ เป็นสิ่งที่ผู้อื่นสังเกตเห็นได้หรือไม่ก็ได้ก็ตาม แต่การกระทำ หรือการแสดงออกนั้นสามารถใช้เครื่องมือวัดได้ทั้งโดยตรงและทางอ้อม

ประเภทของพฤติกรรม

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2543: 6) กล่าวถึงการแบ่งประเภทของพฤติกรรมในทางพระพุทธศาสนาว่าได้จำแนกพฤติกรรมมนุษย์เป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. กายกรรม เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกทางร่างกาย ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทางตรง เช่น การเดิน การยืน นั่งและการแสดงภาษาทางกาย ทางอ้อม เช่น การยิ้ม และกล่าวทักทาย
2. ทางวจีกรรม เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกทางวาจา ทั้งทางตรงและทางอ้อม ในทางตรง เช่น การพูด การเจรจา ทางอ้อม เช่น พูดพร้อมจับมือหรือแสดงความเป็นมิตร
3. ทางมโนกรรม เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงระดับจิตใจ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทางตรง เช่น การมีจิตเป็นสมาธิ การมีน้ำใจ ทางอ้อม เช่น การคิดถึงเพื่อนก็โทรศัพท์หรือไปพบพร้อมมิของฝากที่ถูใจเพื่อน เป็นต้น

ที่มาของพฤติกรรม

ฌ็อง-ฌัก กูแซ (1703-1779) กล่าวถึง ที่มาของพฤติกรรมว่ามาจาก 2 แหล่ง คือ พฤติกรรมที่เป็นมาแต่กำเนิด และพฤติกรรมที่ได้จากการเรียนรู้ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. พฤติกรรมที่เป็นมาแต่กำเนิด (Inherited Behavior) เป็นพฤติกรรมที่ได้มาจากกรรมพันธุ์โดยไม่จำเป็นต้องเรียนรู้มาก่อน เช่น พฤติกรรมแบบรีเฟล็กซ์ (Reflexes)

2. พฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ (Learned Behavior) แบ่งเป็น

2.1 ความเคยชิน (Habituation) คือ เป็นพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เกิดจากความเคยชินต่อตัวกระตุ้น ซึ่งไม่ได้มีผลต่อตัวเอง

2.2 การเรียนรู้แบบมีเงื่อนไข (Condition Reflex) คือ การกำหนดตัวกระตุ้นใหม่ให้เข้าไปแทนที่ตัวกระตุ้นเดิมในการชักนำให้เกิดการตอบสนองชนิดเดียวกัน

2.3 การลองผิดลองถูก (Trial and Error) เช่น คนเรียนรู้ที่จะกินอาหาร โดยทดลองดูก่อนและเมื่อกินแล้วอร่อยก็จะกินต่อไป

2.4 การใช้เหตุผล (Reasoning) คือ พฤติกรรมที่อาศัยการเรียนรู้เก่า หรือประสบการณ์เก่าที่เคยประสบมา นำมาใช้ในสถานการณ์ใหม่

2.5 การเลียนแบบ เป็นมูลเหตุก่อให้เกิดพฤติกรรม มนุษย์อาจเลียนแบบจากเพื่อน จากพ่อแม่ จากคนใกล้ชิด เป็นผลให้เขามีพฤติกรรมตามอย่างบุคคลที่เขาสมาคม ยิ่งถ้าเขาพึงพอใจในบุคคลเหล่านั้นมาก เขาก็จะลอกเลียนพฤติกรรมของบุคคลนั้น ๆ ไว้มาก

สิ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม

อีวิล ชาราโกว (1853-1936) ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการเกิดพฤติกรรมไว้ว่า พฤติกรรมที่มนุษย์แสดงออกไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมในทางบวกหรือลบ ย่อมจะ

เกิดขึ้นได้กับทุกคนในทุกเวลาและทุกสถานการณ์ โดยพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเหล่านั้นและขณะนั้น จะขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ หลายประการ ดังนี้

1. ลักษณะด้านสรีระ เป็นลักษณะพื้นฐานทางชีวภาพของมนุษย์ เป็นสิ่งเร้าที่สำคัญตัวหนึ่งที่ทำให้เกิดพฤติกรรม นับตั้งแต่พฤติกรรมอย่างง่าย เช่น เมื่อรู้สึกหิวก็ไปหาอาหารมารับประทาน รู้สึกง่วงก็หาที่นอนเพื่อพักผ่อน ตลอดจนพฤติกรรมที่ซับซ้อนในชีวิตประจำวัน ล้วนแล้วแต่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันแทบทั้งสิ้น ฉะนั้นลักษณะทางสรีระของมนุษย์ในเชิงชีววิทยาลือว่าเป็นปัจจัยเริ่มแรกที่วางรูปแบบของพฤติกรรมมนุษย์ทุกคน จัดว่าเป็นอินทรีย์ที่มีชีวิตอย่างหนึ่ง การทำหน้าที่สรีระในระบบอวัยวะต่าง ๆ จึงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่แสดงออก เช่น การทำงานของระบบต่อมต่าง ๆ ระบบประสาทสัมผัส ระบบประสาทส่วนกลาง โดยเฉพาะที่สำคัญยิ่ง ได้แก่ ส่วนสมองของมนุษย์ที่มีความสำคัญต่อการรู้สึก การคิด การจำ การรับรู้ และอื่น ๆ อีกมากมาย

2. ลักษณะด้านสิ่งแวดล้อม ในชีวิตประจำวันมนุษย์ต้องเรียนรู้ และพบสภาพสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ตลอดเวลาสิ่งแวดล้อมใดที่ปรากฏเด่นชัดกับบุคคล สิ่งแวดล้อมนั้นจะทำหน้าที่เป็นสิ่งเร้าในการกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรม และพฤติกรรมก็จะแตกต่างกันไปตามสภาพสิ่งแวดล้อม

3. ลักษณะทางสังคม เนื่องจากมนุษย์ไม่สามารถอยู่คนเดียวได้ ต้องอาศัยซึ่งกันและกัน มนุษย์จึงมาอยู่รวมกันเป็นชุมชน หรือที่เราเรียกว่าสังคม เมื่อมีสังคมเกิดขึ้นคนในสังคม จำเป็นที่จะต้องมีการติดต่อลงร่วมกันเรียกว่า โครงสร้างทางสังคม เช่น สังคมโรงเรียน หมายถึงกลุ่มคนที่อยู่ในโรงเรียน ซึ่งจะมีครูอาจารย์ นักเรียน เจ้าหน้าที่ประจำฝ่าย และแผนกต่าง ๆ นักการภารโรง เพื่อให้การอยู่ร่วมกันเป็นไปด้วยความเรียบร้อยเกิดประโยชน์แก่สังคม จึงต้องมีข้อกำหนดต่าง ๆ ขึ้นให้แต่ละคนปฏิบัติตาม เช่น การเคารพในสิทธิของผู้อื่น โดยการไม่ล่วงละเมิดในชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน หรือเสรีภาพของผู้อื่น เป็นต้น ซึ่งข้อกำหนดต่าง ๆ เหล่านี้คือโครงสร้างของสังคมที่จะเป็นเหมือนสิ่งบังคับพฤติกรรมของมนุษย์ให้เป็นไปด้วยความเหมาะสม

ดังนั้น สิ่งที่มีอิทธิพล หรือสามารถส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนขึ้นได้นั้น มีสาเหตุเกิดขึ้นได้หลายสาเหตุ ทั้งจากตัวนักเรียนเอง สภาพแวดล้อมที่นักเรียนใช้ชีวิตอยู่ร่วม ทำให้เกิดการเรียนรู้ขึ้น สังคมมีส่วนในการผลักดันให้เกิดการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนได้เช่นเดียวกัน คือ การยอมรับว่าเป็นสิ่งปกติ ทำให้ผู้ปฏิบัติไม่รู้สึกว่าการที่ตนทำ เป็นเรื่องที่แปลก หรือแตกต่างจากบุคคลอื่นในสังคม

การวัดพฤติกรรม

บุญธรรม กิจปรีดาวิสุทธิ (2540) ได้อธิบายรายละเอียดของหลักการวัดพฤติกรรม มีหลักการเบื้องต้นที่ต้องทำความเข้าใจ 3 ประการ คือ

1. เนื้อหา (Content) การวัดพฤติกรรมต้องมีสิ่งเร้าไปกระตุ้นให้แสดงกิริยาท่าทีออกมาโดยทั่วไป ได้แก่ เนื้อหาที่ต้องการวัด เช่น ต้องการวัดพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนเนื้อหาที่เป็นสิ่งเร้าในที่นี้ คือ ข้อคำถามเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน
2. ทิศทาง (Direction) การวัดพฤติกรรมโดยทั่วไปกำหนดให้พฤติกรรมมีทิศทางไปในลักษณะบวกกับลบ หรือพฤติกรรมที่ปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนกับไม่มีพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชน
3. ความเข้มข้น (Intensity) กิริยาท่าที หรือความรู้สึกที่แสดงออกต่อสิ่งเร้านั้น มีปริมาณมากน้อยแตกต่างกันถ้ามีความเข้มข้นสูงไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรม จะเป็นไปในทิศทางใดก็ตามจะมีความรู้สึกหรือกิริยาที่รุนแรงมากกว่า คือ แสดงความถี่ของพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชน

โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวัดพฤติกรรม หรือการปฏิบัติเป็นแบบประเมินค่า (Rating Scale) ประเภทหนึ่งซึ่งใช้เป็นเครื่องมือวัดสิ่งที่เป็นนามธรรมด้วยการเปลี่ยนเป็นปริมาณในเชิงเปรียบเทียบ นิยมใช้วัดพฤติกรรมที่ไม่สามารถวัดออกมาเป็นตัวเลขได้โดยตรง ลักษณะเด่นของการประเมินค่าอยู่ที่ผู้ตอบจะต้องประเมินค่าข้อความที่เป็นสิ่งเร้าออกมาเป็นคำตอบที่มีคำถามกับส่วนที่เป็นคำตอบซึ่งมีลักษณะเป็นการเปรียบเทียบสามารถแสดงออกให้เห็นถึงความมากน้อยของการปฏิบัติกิจกรรมนั้น ๆ ได้

ความหมายของคำว่าวัยรุ่น

ศรีเรือน แก้วกังวาล (2540: 329) ได้กล่าวว่า วัยรุ่น (Adolescent) ในทศวรรษที่ผ่านมาคือบุคคลที่มีอายุประมาณ 12 - 18 ปี แต่ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันว่าช่วงความเป็นวัยรุ่นได้ขยายเพิ่มขึ้นเป็น 12 - 25 ปี โดยให้เหตุผลว่าเด็กทุกวันนี้ต้องอยู่ในสถานศึกษานานขึ้น การเป็น

ผู้ใหญ่ที่สามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจต้องยืดระยะเวลาออกไป อีกทั้งรูปแบบชีวิตสมัยใหม่ทำให้เด็กมีวุฒิภาวะทางจิตใจ (Maturity) ช้ากว่ายุคสมัยที่ผ่านมา แบ่งช่วงระยะวัยรุ่นออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะวัยแรกรุ่น (12 – 15 ปี) ระยะวัยรุ่นตอนกลาง (16 - 17 ปี) และระยะวัยรุ่นตอนปลาย (18 – 25 ปี) และให้ความสำคัญกับช่วงระยะวัยรุ่นอย่างมาก เพราะเชื่อว่าเป็นช่วงเวลาคาบเกี่ยวระหว่างความเป็นเด็กต่อเนื่องกับความเป็นผู้ใหญ่ เป็นเวลาหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิตเด็ก ถ้าเด็กวัยรุ่นคนใดดำเนินชีวิตในช่วงเวลานี้ผ่านพ้นไปอย่างราบรื่น เด็กวัยรุ่นผู้นั้นย่อมเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ได้ดี แต่ถ้าเป็นไปในทางตรงกันข้ามแล้ว เด็กวัยนี้จะเป็นวัยที่ประสบความยุ่งยากอย่างมาก

โสภณัท นุชนาด (2542: 1) กล่าวถึง วัยรุ่นว่า หมายถึง วัยที่เจริญเติบโตเข้าสู่วุฒิภาวะทางเพศอย่างสมบูรณ์ เป็นการเจริญพร้อม ๆ กันไปทุก ๆ ด้าน ทั้งทางร่างกายและจิตใจ เป็นวัยที่กำลังจะพัฒนาตนเองไปสู่วัยผู้ใหญ่ต่อไป

วราภรณ์ ตระกูลสฤษดิ์ (2543: 103) กล่าวว่า วัยรุ่นในภาษาอังกฤษว่า Adolescence มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า Adolescere หมายถึง เจริญสู่วุฒิภาวะ

อัมพวัน อัมพรสินธุ์ (2544: 4) กล่าวว่า วัยรุ่น คือ เด็กในวัยที่กำลังเจริญเติบโตไปถึงขั้นวุฒิภาวะ ต้องอาศัยการเจริญเติบโตทั้งทางร่างกาย และจิตใจไปพร้อม ๆ กัน

Hall (1904 อ้างใน โสภา ขปีลมันน์, 2543: 109) กล่าวถึงวัยรุ่นว่า เป็นวัยของพายุอารมณ์และความกดดัน วัยรุ่นเป็นวัยของการกระทำที่เหมือนเด็กแต่ก็เหมือนผู้ใหญ่ด้วย ระยะเวลาของวัยรุ่นจัดว่าเป็นระยะที่ยาวนานคือเริ่มตั้งแต่วัยเด็กตอนปลายจนย่างเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ เพราะฉะนั้นในช่วงวัยรุ่นจึงยังคงมีการแสดงออกถึงการกระทำที่ยังเป็นเด็กอยู่หลายอย่าง แม้ว่าจะเป็นเวลาที่เด็กกำลังเจริญเติบโตขึ้นเรื่อย ๆ ก็ตาม วัยรุ่นถูกจัดว่าเป็นช่วงเวลาที่บุคคลไม่สมควรได้รับการปฏิบัติเยี่ยงเด็ก แต่ก็ยังไม่พร้อมที่จะได้รับการปฏิบัติดังเช่นผู้ใหญ่ ช่วงเวลาจึงคาบเกี่ยวอยู่ในระหว่างวัยเด็กกับวัยผู้ใหญ่ ซึ่งนำไปสู่ปัญหาด้านการปฏิบัติตนอย่างมากมาย

ดังนั้นสรุปได้ว่า วัยรุ่น หมายถึง วัยที่มีการพัฒนาจากวัยเด็กไปสู่วัยผู้ใหญ่ โดยมีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และความรู้สึกนึกคิด อาจกล่าวได้ว่า วัยรุ่นเป็นวัยที่อยู่ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต สามารถคิดและตัดสินใจกับเรื่องต่าง ๆ ได้เองมากยิ่งขึ้น การแสดงออกของพฤติกรรมหรือแนวคิดบางอย่างอาจเป็นสิ่งที่เราคาดไม่ถึง สิ่งที่แสดงออกมานั้นอาจเป็นสิ่งที่ดี หรือเป็นปัญหาได้เช่นกัน

ลักษณะของวัยรุ่น

สุชา จันทน์เอม (2540: 138) ได้สรุปลักษณะและประเภทอารมณ์ของวัยรุ่นที่ควรทราบไว้ดังนี้

1. เป็นวัยแห่งการเสริมสร้าง (Period of Reconstruction) ในวัยนี้ความเจริญเติบโตทางร่างกายจะเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว และจะค่อยช้าลงในตอนปลาย
2. เป็นวัยแห่งการเปลี่ยนแปลง (Period of Transformation) ในวัยนี้เป็นวัยที่มีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นกับชีวิตของวัยรุ่นมากมาย ทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ และความรู้สึกนึกคิด
3. เป็นวัยที่มีความคิดอยากเป็นอิสระ (Period of Independence) โดยเริ่มคิดพึ่งพาตนเอง อยากเรียนรู้ความผิดพลาดด้วยตัวเองมากกว่าที่จะเรียนรู้จากคำสอน ชอบโต้เถียงถ้าได้รับการขัดขวางอย่างรุนแรง มักมีความรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจ และหาทางออกในทางผิด ๆ
4. เป็นวัยที่ต้องเผชิญปัญหา (Period of Problems) โดยวัยนี้เป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต ซึ่งเรียกว่าวัยรุ่นตก ปัญหาต่าง ๆ ในการปรับตัวมักเกิดขึ้นเสมอ มีการตัดสินใจอย่างรวดเร็ว ภูมิต้านทานแสดงออกทางด้านอารมณ์อย่างรุนแรง และรวดเร็ว อาจเรียกอีกอย่างว่า เป็นวัยพายุบู๊และเครียด (Storm and Stress)

สรุปได้ว่า ลักษณะของวัยรุ่นมีมากมายหลายแบบที่แสดงออก วัยรุ่นตอนต้นและตอนกลางจะมีความแปรปรวนของอารมณ์รวดเร็ว การที่เราสามารถรับรู้ เข้าใจลักษณะและอารมณ์ของวัยรุ่น ก็ทำให้สามารถเข้าถึง และเข้าใจวัยรุ่นได้มากขึ้น คือ เข้าใจในเวลาที่ปัญหาเกิดขึ้น การเข้าไปช่วยเหลือหาทางแก้ปัญหาที่สามารถทำได้ง่ายขึ้น ในการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน ก็เช่นเดียวกัน ถ้าผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าใจลักษณะต่าง ๆ ของวัยรุ่น ก็สามารถให้การสนับสนุน ส่งเสริมให้คนกลุ่มนี้เกิดการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

พัฒนาการของวัยรุ่น

สุชา จันทรเอม (2544: 74) กล่าวว่าพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของวัยรุ่น ดำเนินมาอย่างต่อเนื่องจากวัยทารก (แรกเกิด - 2 ขวบ) วัยเด็กตอนต้น (3 - 5 ขวบ) วัยเด็กตอนกลาง (6 - 9 ปี) วัยเด็กตอนปลาย (10 - 12 ปี) และพัฒนาเข้าสู่วัยรุ่น (13 - 20 หรือ 24 ปี) ระยะเวลาที่มีความสัมพันธ์กันมากที่สุดคือ วัยเด็กตอนปลาย และวัยรุ่นตอนต้น ถ้าเด็กในระยะเวลาวัยนี้ได้รับการเลี้ยงดูมาอย่างดี เมื่อเข้าสู่วัยรุ่นก็จะมีปัญหาน้อย และหากผู้ใหญ่ปฏิบัติต่อเด็กวัยรุ่นอย่างเหมาะสม เด็กวัยรุ่นก็จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดี

วินัดดา ปิยะศิลป์ (2540:126) ได้แบ่งพัฒนาการของเด็กวัยรุ่นจะแบ่งออกเป็น 3 ช่วงอายุ คือวัยรุ่น (10-13ปี) ช่วงเด็กวัยรุ่นตอนกลาง (14 - 16 ปี) และตอนปลาย (17 - 19ปี) ตามความเป็นจริงพัฒนาการของเด็กวัยรุ่นใน 3 กลุ่มนี้มีความคาบเกี่ยวเหลื่อมล้ำกันและกันอยู่เป็นจำนวนมาก แต่ที่จำเป็นต้องแยกจากกัน ทั้งนี้เพื่อจะชี้ให้เห็นถึงลักษณะที่เด่นพิเศษของวัยรุ่นแต่ละช่วง ดังนี้

1. วัยแรกเริ่มเป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายทุกระบบ เป็นระยะเวลานานประมาณ 2 ปี และมักอยู่ในช่วง 10 - 13 ปี โดยจะมีความคิดหมกมุ่นกังวลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย ซึ่งจะส่งผลกระทบไปยังจิตใจและแปรปรวนง่าย
2. วัยรุ่นตอนกลาง เป็นช่วงที่วัยรุ่นจะยอมรับสภาพร่างกายที่มีการเปลี่ยนแปลงเป็นหนุ่มสาวได้แล้ว อยู่ในช่วงประมาณอายุ 14 - 16 ปี มีความคิดที่ลึกซึ้ง จึงหันมาใส่ใจหาคูสมการณ์
3. วัยรุ่นตอนปลาย จะอยู่ในช่วงอายุ 17 - 19 ปี เป็นเวลาของการฝึกฝนอาชีพ ตัดสินใจที่จะเลือกอาชีพที่เหมาะสม และเป็นช่วงเวลาที่会有ความผูกพันแน่นแฟ้นกับเพื่อนต่างเพศ สภาพทางร่างกายเปลี่ยนแปลงเติบโตโดยสมบูรณ์เต็มที่ และบรรลุนิติภาวะในเชิงกฎหมาย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการศึกษานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงระหว่างวัยรุ่นตอนต้นและตอนกลาง เป็นช่วงวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงให้เห็นเด่นชัดทุกระบบ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และความรู้สึนึกคิด ที่มีความแปรปรวนง่าย เริ่มหาเอกลักษณ์ของตนเอง เพื่อความเป็นตัว

ของตัวเอง พยายามที่สลัดความเป็นเด็กที่ยังผูกพันและพึ่งพาบิดาและมารดาอยู่ และเป็นช่วงวัยที่สามารถตัดสินใจอะไรได้เองมากยิ่งขึ้น

แนวคิดเกี่ยวกับความต้องการของวัยรุ่น

ศรีเรือน แก้วกังวาล (2540: 360 – 361) กล่าวว่า วัยรุ่นจัดเป็นวัยที่อยู่ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต เป็นช่วงเวลาที่สำคัญ ดังนั้นความต้องการของวัยรุ่นจึงมีความสำคัญตามไปด้วย ความต้องการของวัยรุ่นนั้น สามารถจำแนกได้ดังนี้

1. ต้องการความเป็นอิสระเป็นของตัวเอง ไม่ต้องอยู่ภายใต้คำสั่งใคร เพราะวัยรุ่นเชื่อว่าลักษณะที่เป็นเครื่องหมายของความเป็นผู้ใหญ่ คือ ความเป็นอิสระจากผู้ที่มิอำนาจเหนือตน
2. ต้องการมีตำแหน่ง (Status) รวมทั้งต้องการความสนับสนุน (Approval) ทั้งจากผู้ใหญ่และเพื่อนร่วมรุ่น
3. ต้องการแสวงหาประสบการณ์แปลก ๆ ใหม่ ๆ ชอบความท้าทายที่ตื่นเต้น กลียดความซ้ำซากจำเจ ชอบทดลองยิ่งถูกห้ามยิ่งอยากลอง ฉะนั้นระยะนี้วัยรุ่นมักชอบฝ่าฝืนกฎเกณฑ์หรือกฎระเบียบต่าง ๆ
4. ต้องการรวมพวกพ้องค่อนข้างสูง เพราะการรวมพวกพ้องเป็นวิถีทางให้วัยรุ่นได้รับการตอบสนองความต้องการหลายประการ เช่น ความรู้สึกอบอุ่น การได้รับยกย่อง ความรู้สึกว่ามีผู้ที่เข้าใจตนและร่วมทุกข์ร่วมสุขกับตน
5. ต้องการความรู้สึกมั่นคง อบอุ่นใจ และปลอดภัย เพราะวัยรุ่นมีอารมณ์หวั่นไหวง่าย เปลี่ยนแปลงง่าย สับสนและลังเลง่าย จึงมีความต้องการเช่นนี้ค่อนข้างสูง
6. ต้องการความถูกต้อง ความยุติธรรม เพราะถือว่าความยุติธรรมเป็นลักษณะหนึ่งของความเป็นผู้ใหญ่ ดังนั้นจึงให้ความสำคัญอย่างจริงจังต่อความถูกต้องยุติธรรมตามทัศนะของตนเป็นอย่างยิ่ง และอยากทำอะไรหลาย ๆ อย่างเพื่อเรียกร้องความยุติธรรมทั้งในแง่ส่วนบุคคล และสังคม

7. ต้องการความงดงามทางร่างกาย ไม่ว่าจะวัยรุ่นชายหรือหญิงต่างต้องการให้ผู้อื่นรู้สึกชื่นชมเกี่ยวกับรูปลักษณ์ของตนที่เหมาะสมตามเพศของตนทั้งสิ้น เพราะคิดว่าความงามทางกายเป็นแรงจูงใจให้เข้ากลุ่มได้ง่าย เป็นที่ยอมรับของสังคมและดึงดูดใจเพศตรงข้าม ฉะนั้นจึงให้ความสำคัญใส่ใจต่อการออกกำลังกาย ลักษณะอาหารที่รับประทาน ทรงผม เสื้อผ้า เครื่องประดับ สุขภาพอนามัยความงามทางกายนับเป็นส่วนหนึ่งของความภูมิใจ และความมั่นใจในตัวเองของวัยรุ่น

8. ต้องการประพุดิตนสมตามบทบาททางเพศ จุดประสงค์เหล่านั้นเป็นสิ่งลึกซึ้งมาก ในระยะนี้ผู้ที่มีความรู้ดีกว่าตนเอง “ไม่สมเป็นชายชาติ” หรือ “ไม่สมเป็นหญิงสาว” จะรู้สึกไม่แน่ใจและไม่สบายใจเกี่ยวกับตนเอง ความรู้สึกเช่นนี้ถ้าบังเกิดกับคนใดแล้วผู้นั้นย่อมพยายามแก้ไขทุกวิถีทาง โดยทั่วไปทั้งหญิงและชายวัยรุ่นพยายามประพุดิตนเพื่อให้ดูงดงามสมเป็นสุภาพสตรีหรือคู่แข่งแรงบิกินีสมชายชาติตามแบบที่ตนนิยม ส่วนผู้ที่รู้ตัวว่ามีบทบาททางเพศแบบลักเพศมักรวมกลุ่มกับผู้ที่มิลักษณะคล้ายคลึงกัน ยิ่งสังคมปัจจุบันยอมรับสิ่งเหล่านี้ยิ่งเปิดเผย การรวมกลุ่มของบุคคลพวกนี้ในสังคมเพศยิ่งแน่นแฟ้น และเปิดเผยยิ่งขึ้น

9. ต้องการเลือกอาชีพ วัยรุ่นตอนปลายจะมองเห็นความสำคัญของอาชีพ และเข้าใจว่าอาชีพนำมาซึ่งสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม อีกทั้งอาชีพยังเป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงสถานะความเป็นผู้ใหญ่

โตกา ซปีลมันน์ (2543: 116) กล่าวอีกว่า จากการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมายทางด้านร่างกาย และอารมณ์ของวัยรุ่นจึงมีผลทำให้ความต้องการของวัยรุ่นเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย เริ่มจากการที่ไม่ยึดครอบครัวเป็นหลักเหมือนในสมัยเด็ก ๆ ที่พ่อแม่มีอิทธิพลต่อเด็กอย่างมาก ในการสร้างทัศนคติและความประพุดิต่าง ๆ ความต้องการของวัยรุ่นในช่วงนี้เกิดจากค่านิยมของกลุ่มเพื่อนที่ตนเป็นสมาชิก กลุ่มเพื่อนเป็นกลุ่มที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อวัยรุ่น โดยวัยรุ่นจะยึดและกำหนดความต้องการของตนให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่ม สามารถแบ่งความต้องการของวัยรุ่น ได้ดังนี้

1. ความต้องการทางกาย เป็นความต้องการทางด้านปัจจัยสี่ คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ที่อยู่อาศัย เนื่องจากเป็นวัยที่ยังเลี้ยงตนเองไม่ได้ ต้องพึ่งพาผู้ใหญ่ตลอดเวลา วัยรุ่นจึงต้องการได้รับความมั่นใจว่าจะได้รับการเลี้ยงดู คุ้มครอง ปกป้อง จนสามารถช่วยตัวเองต่อไปได้

2. ความต้องการทางด้านจิตใจ เป็นความต้องการที่มองเห็นไม่ได้ จับต้องไม่ได้ แต่ความต้องการแบบนี้มีส่วนสำคัญอย่างมาก แยกออกได้เป็น

2.1 ความต้องการความรัก วัยรุ่นต้องการความรักจากบุคคลหลายฝ่าย เช่น จากพ่อ แม่ ญาติพี่น้อง จากครูอาจารย์ จากเพื่อนทั้งเพศเดียวกันและต่างเพศ การต้องการความรักนี้อาจเป็นเพราะว่าตนเองคิดว่ามีคนสนใจและรักตัวน้อยลง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย อารมณ์และจิตใจที่ไม่ค่อยมั่นคง ไม่มั่นใจในค่าของตัวเอง คิดว่าคนอื่นจะมองไม่เห็นสิ่งเหล่านี้ จึงอยากเรียกร้องให้เขารักและสนใจตัวเองมากขึ้น

2.2 ความต้องการอยากรู้และทดลองเกี่ยวกับเรื่องเพศ วัยรุ่นจะมีความสนใจในเรื่องเพศและเพื่อนต่างเพศ เป็นวัยที่ต้องการความรู้ความเข้าใจทางเพศอย่างถูกต้อง ถ้าถูกกีดกันจะแสดงออกทางอ้อมโดยการปิดบัง หรือโดยการหาความรู้อย่างไม่ถูกวิธี นอกจากความสนใจแล้ววัยรุ่นยังอยากทดลองเกี่ยวกับเรื่องเพศอีกด้วย เพราะเป็นวัยที่สนใจเพื่อนต่างเพศ รักแบบหลงใหลใฝ่ฝัน และเป็นความรักแบบรุนแรงไม่ค่อยมีเหตุผล

2.3 ความต้องการอิสรภาพมากขึ้น สำหรับความต้องการอิสรภาพนั้นจะรุนแรงมากในวัยนี้วัยรุ่นต้องการเป็นตัวของตัวเอง ต้องการตัดสินใจ วางแผน วางโครงการของชีวิต และอยากลงมือทำด้วยตนเอง จะไม่ยอมให้ผู้ใหญ่มากำหนดในชีวิตของตน และมักคิดว่าผู้ใหญ่ไม่เข้าใจความต้องการของตน

2.4 ความต้องการเป็นที่ยอมรับในสังคม วัยนี้เป็นวัยที่อยากให้สังคมยอมรับ ยกย่อง หรือชมเชย อยากมีชื่อเสียง อยากเด่น อยากรับผิดชอบในกิจกรรมบางอย่าง เพื่อจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมแต่ก็ทำได้สำเร็จค่อนข้างยาก เพราะขาดระบบในการทำงาน ขาดวิจารณญาณในตัวเอง ดังนั้น ผู้ใหญ่จะต้องหาสาเหตุแห่งปัญหาและแนวทางแก้ไข

2.5 ความต้องการการรวมกลุ่ม วัยนี้เป็นวัยที่เพื่อนมีความสำคัญมาก เป็นวัยที่อยากให้เพื่อนยอมรับจึงทำตามเพื่อน แม้ว่าบางครั้งจะขัดกับความรู้สึกส่วนตัวก็ตาม

2.6 ความต้องการประสบการณ์ใหม่ ๆ ความต้องการนี้อาจจะรุนแรงมากในวัยนี้ เช่น ต้องการคบเพื่อนใหม่ ๆ ต้องการทดลองสิ่งต่าง ๆ ตามเพื่อน เช่น การเดินขบวน

การคิดสิ่งเสพยาติ ๔๑๑

2.7 ความต้องการมีอนาคต ต้องการมีความสำเร็จ วัยรุ่นเป็นวัยที่เริ่มสนใจอาชีพต่าง ๆ อยากรับผิดชอบ อยากรับผิดตนเอง มีจุดมุ่งหมายในอนาคต มีการวางแผนว่าสำเร็จการศึกษาแล้วจะประกอบอาชีพอะไร

2.8 ความต้องการแบบอย่างที่ดี ถึงแม้ว่าวัยรุ่นจะชอบความเป็นอิสระ แต่ก็ยังอยากได้คำแนะนำจากผู้ใหญ่ที่ดี อยากเลียนแบบผู้ใหญ่ ซึ่งจะเห็นได้จากเด็กชายที่ต้องการพ่อมาเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต เด็กหญิงก็ต้องการแม่เช่นกัน ฉะนั้น ผู้ใหญ่จึงต้องเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่เด็ก ต้องคอยนำทาง คอยตักเตือนเมื่อเด็กทำผิด และให้รางวัลเมื่อทำดี

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า ความต้องการของวัยรุ่นจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามช่วงวัย ตามการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย ความต้องการของวัยรุ่นขึ้นอยู่กับอารมณ์ของตัวเองเป็นหลัก กลุ่มหรือสถาบันจะเข้ามามีอิทธิพลต่อวัยรุ่นอย่างมากในการสร้างทัศนคติและความประพฤติต่าง ๆ แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับช่วงวัย และเวลา ช่วงวัยเด็กพ่อแม่จะมีอิทธิพลต่อเด็กอย่างมาก เป็นกลุ่มคนที่สร้างทัศนคติและความประพฤติต่าง ๆ เมื่อเข้าสู่ช่วงวัยรุ่น ความต้องการของวัยรุ่นจะสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่ม ซึ่งเกิดจากค่านิยมของกลุ่ม เพื่อนที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ กลุ่มเพื่อนจึงมีสำคัญเป็นอย่างมาก

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้

ความหมายของความรู้

ความหมายของรู้นั้น ได้มีผู้ให้ความหมายอธิบายไว้หลายท่าน ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลเนื้อหาจากผู้รู้ที่ได้ให้ความหมายของรู้นั้นมาอธิบายพอสังเขป ดังนี้

Good (1973: 325) ที่กล่าวว่าความรู้เป็นข้อเท็จจริง (Facts) ความจริง (Truth) กฎเกณฑ์ และข้อมูลต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้รับและรวบรวมสะสมไว้จากการประมวลประสบการณ์ต่าง ๆ

Rogers, Everett M (1978: 208-209) อธิบายว่าบุคคลส่วนมากจะได้รับความรู้ผ่านประสบการณ์โดยการเรียนรู้จากการตอบสนองสิ่งเร้า และจัดระบบเป็นโครงสร้างของความรู้

ที่ผสานระหว่างความจำกับสภาพทางจิตวิทยา ด้วยเหตุนี้ความรู้จึงเป็นความจำที่เลือกสรร ซึ่งสอดคล้องกับสภาพจิตใจของตนเอง เป็นกระบวนการภายในที่ผู้อื่นจะรับรู้ได้จากการอนุมาน มากกว่าการสังเกตโดยตรง ในเรื่องความรู้และความเข้าใจนั้นมันมีนักวิชาการที่ให้ความหมายของความรู้และความเข้าใจไว้ ดังต่อไปนี้

กิตติมา สุรสนธิ (2541) กล่าวว่า ความรู้ หมายถึง สิ่งที่ได้รับสั่งสมมาจากประสบการณ์หรือจากการเรียนรู้ในสิ่งต่าง ๆ หรือเรื่องต่าง ๆ ที่อาจเป็นทั้งความรู้ในแง่วิชาการหรือความรู้ในด้านอื่นๆ

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2542) กล่าวอีกว่า ความรู้ คือ การรับรู้ เข้าใจ แยกแยะได้ วิเคราะห์ได้ (Analysis) สังเคราะห์ได้ (Synthesis) และประเมินได้ในใจ (Vicarious Evaluation) ดังนั้น จะมีความรู้ได้ดี ต้องรับรู้ ใคร่ครวญและเข้าใจ ประเมินได้ว่าสิ่งใดเหมาะสม แต่จะยังไม่เคยลงมือปฏิบัติเท่านั้น คำถามเรื่องความรู้อาจถามว่า ท่านได้ทราบ ว่า เข้าใจว่า ท่านคิดว่า ท่านประเมินว่า

เกศินี จุฑาวิจิตร (2542) ให้ความหมายของความรู้ว่า หมายถึง ความสามารถของผู้เรียนที่จะรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมนั้น ๆ โดยแบ่งออกเป็นความรู้ต่อสถานการณ์หนึ่ง ๆ และความรู้ต่อเรื่องราวทั่ว ๆ ไปในระดับกว้าง ความรู้จึงเป็นความสามารถในการใช้ข้อเท็จจริง ความคิด ความหยั่งรู้ หยั่งเห็น ตลอดจนสามารถเชื่อมโยงความรู้เข้ากับเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542: 232) ก็ได้ให้ความหมายของความรู้ไว้ว่า ความรู้ คือ สิ่งที่สั่งสมมาจากการศึกษาเล่าเรียน การค้นคว้าหรือประสบการณ์ รวมทั้งความสามารถเชิงปฏิบัติ และทักษะความเข้าใจหรือสารสนเทศที่ได้รับจากประสบการณ์ สิ่งที่ได้รับมาจากการได้ยินได้ฟัง การคิด หรือการปฏิบัติงานควิชาแต่ละสาขา เช่น ความรู้เรื่องเมืองไทย ความรู้เรื่องสุขภาพ หรือความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนด้านการปฏิบัติตน เป็นต้น

จากความหมายของความรู้ในข้อมูลข้างต้น สามารถกล่าวได้ว่า เมื่อมีความรู้แล้วสามารถทำให้เกิดความเข้าใจขึ้นได้ โดยในความหมายของความเข้าใจนั้น พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542: 200) ได้ให้ความหมายของคำว่า เข้าใจ ไว้ว่า รู้เรื่อง รู้ความหมาย

ดังนั้น เมื่อมีความรู้ จึงเกิดความเข้าใจ โดยจำรอง เงินดี (2552: 86) ได้อธิบายที่มาของการเกิดความเข้าใจไว้ว่า ความเข้าใจ (Comprehension) เมื่อบุคคลผู้ถูกชักจูงเกิดความสนใจและใส่ใจ แล้วผู้ส่งสารหรือผู้ชักจูงก็จะให้รายละเอียด โดยกล่าวถึงจุดหมายปลายทางของเรื่องราวที่กำลังจะชักจูง โดยต้องสื่อสารและให้ข้อมูลจนผู้ถูกชักจูงเกิดความเข้าใจ และรู้สึกละเอียดถึงสิ่งที่เขากำลังรับฟัง อยู่ในขณะนั้น มีความหมายและมีประโยชน์ต่อตัวเขา รวมทั้งข้อมูลที่เขาได้รับนั้นมันสอดคล้องกับตัวเขา การชักจูงจนทำให้ผู้ถูกชักจูงเกิดความเข้าใจนั้น มีวิธีการเทคนิคต่าง ๆ มากมาย รวมทั้งส่วนประกอบของผู้ส่งสารหรือผู้ชักจูงว่ามีลักษณะอย่างไร และลักษณะของผู้ถูกชักจูงด้วย

สามารถสรุปได้ว่า ความรู้ หมายถึง ข้อเท็จจริงที่เกิดจากความจำ ความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ของบุคคลแต่ละคน ที่ได้จากการศึกษา อาศัยระยะเวลา ประสบการณ์ และการปฏิบัติที่ได้สั่งสมมา ทั้งจากการได้ยินได้ฟังได้รับรู้ ในการศึกษา ผู้วิจัยศึกษาความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนด้านการปฏิบัติตนในระดับเบื้องต้นทั่วไป ครอบคลุมเนื้อหาเฉพาะความรู้ในด้านทาน ด้านศีล และด้านสมาธิ

ระดับของความรู้

Louis (1999) ได้แบ่งความรู้ออกเป็น 4 ระดับ ดังนี้

ระดับที่ 1 จินตนาการ เป็นระดับที่มีจินตนาการเพื่อฝัน เป็นโลกแห่งภาพลวงตา บุคคลทั่วไปยังคงมีความสับสนต่อสิ่งที่มีปฏิกิริยาต่อตนว่าเป็นสิ่งลวงหรือสิ่งจริง

ระดับที่ 2 ความเชื่อ เป็นระดับที่มีการรับรู้ทางประสาทสัมผัส มีจินตนาการทางความคิด ในเชิงศีลปะและธรรมชาติ

ระดับที่ 3 เชาวนปัญญา เป็นระดับที่บุคคลเริ่มมีอิสระทางความคิดและเริ่มมีความคิด ความเข้าใจเชิงคณิตศาสตร์ แต่เป็นความคิดที่ยังไม่สัมพันธ์กันดี

ระดับที่ 4 เหตุผล เป็นระดับที่แนวคิดเริ่มมีความสัมพันธ์กันมากยิ่งขึ้นเกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น บุคคลมีอิสระทางความคิดอย่างเต็มที่

การวัดระดับความรู้

ศุมาลี จันทร์ชลอ (2542) อธิบายว่า การวัดความรู้ที่เรียงลำดับจากความยากจากน้อยไปหามากนั้น สามารถที่จะสร้างแบบทดสอบเพื่อวัดความสามารถในความยากแต่ละระดับ มีวิธีการดังต่อไปนี้

1. วิธีการวัดระดับความรู้ ความจำ เป็นการวัดความสามารถขั้นต่ำที่สุดด้วยการถามเพื่อวัดสิ่งที่ระลึก (Recall) ได้ทั้งในสิ่งที่เฉพาะเจาะจงและสิ่งทั่วไป คำถามได้แก่ คำถามที่วัดความจำเนื้อเรื่อง คำถามวัดความจำวิธีดำเนินการ และคำถามวัดความจำความรู้รวบยอด
2. วิธีการวัดระดับความเข้าใจ โดยคำถามจะไม่ถามตรงตามตำราหรือสิ่งที่สอนไว้ แต่จะโยงความรู้ที่เรียนมาสัมพันธ์กับคำถามแล้วเปลี่ยนคำตอบใหม่ ได้แก่ ข้อคำถามวัดความสามารถในการแปลความ ข้อคำถามวัดความสามารถในการตีความหมาย และคำถามวัดความสามารถในการขยายความ
3. วิธีการวัดระดับการนำไปใช้ เป็นการวัดความสามารถในการนำเอาความรู้ไปใช้แก้ปัญหาให้ได้อย่างเหมาะสม คำถามจะวัดในเรื่องของการนำไปใช้
4. วิธีวัดระดับการวิเคราะห์ เป็นการวัดความสามารถในการแยกแยะความคิด การปฏิบัติออกเป็นระดับย่อย ๆ คือ คำถามวัดการวิเคราะห์ความสำคัญ คำถามวิเคราะห์ความสัมพันธ์ และคำถามวัดการวิเคราะห์หลักการ
5. วิธีวัดระดับการสังเคราะห์ เป็นการวัดความสามารถในการรวบรวมและผสมผสานรายละเอียดปลีกย่อยของข้อมูล สร้างเป็นสิ่งใหม่ที่ต่างไปจากเดิม ได้แก่ คำถามวัดการสังเคราะห์ข้อความ คำถามวัดการสังเคราะห์แผนงาน และคำถามวัดการสังเคราะห์ความสัมพันธ์
6. วิธีวัดระดับประเมินค่า เป็นการวัดความสามารถในการสรุปคุณค่าหรือการตีราคาเกี่ยวกับเรื่องราว ความคิด พฤติกรรม ว่าดี เลว เหมาะ ไม่เหมาะ คำถามที่ใช้วัดคือ อาศัยเกณฑ์ภายในและอาศัยเกณฑ์ประเมินภายนอก

จะเห็นได้ว่าความรู้ นอกจากจะเป็นข้อเท็จจริง ความสามารถในการจำและเข้าใจ รายละเอียดของข้อมูลในด้านต่าง ๆ ที่บุคคลได้สะสมและถ่ายทอดต่อ ๆ กันมา รวมถึงเป็น ข้อเท็จจริงที่บุคคลสามารถรับทราบได้ และสามารถแสดงออกเป็นพฤติกรรมที่ระลึกได้แล้ว ยังประกอบไปด้วยการจดจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และประเมินค่า จึงจะเป็นความรู้ที่แท้จริง

ดังนั้นเมื่อก้าวถึงความรู้ ก็สามารถเข้าใจได้ว่า เป็นการเรียนรู้ เข้าใจ โดยจะมีการ แสวงหาความรู้เพิ่มเติมในสิ่งที่คุณเองยังไม่รู้หรือยังสงสัยอยู่ และสามารถใช้ความคิดของตนเองมา ใช้จนทำให้กลายเป็นพัฒนาการของสติปัญญาในการใช้ไตร่ตรองหาเหตุผลในการแก้ปัญหาหรือใช้ ในการดำเนินชีวิตได้

เครื่องมือที่ใช้วัดความรู้

สมบุรณ์ ดันยะ (2545: 143 – 153) ได้แบ่งแบบทดสอบออกเป็น 2 ชนิดใหญ่ ๆ ดังนี้

1. แบบทดสอบมาตรฐาน (Standardized Test) ได้อธิบายความหมายของแบบทดสอบ มาตรฐานไว้ว่า เป็นแบบทดสอบที่ถูกสร้างขึ้นโดยกลุ่มผู้ที่เชี่ยวชาญมากกว่าที่จะสร้าง แบบทดสอบโดยบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งผู้เชี่ยวชาญนี้จะประกอบไปด้วยกลุ่มคนที่มีความ เชี่ยวชาญในด้านการวัดผลประเมินผลในสาขาวิชานั้น ๆ

2. แบบทดสอบที่สร้างโดยผู้ทดสอบเอง (Made Test) แบบทดสอบนี้เป็นแบบทดสอบ ที่ผู้ต้องการทดสอบในเรื่องนั้น ๆ ที่ตนดูแลและรับผิดชอบอยู่ สร้างขึ้นมาทดสอบเอง และสร้าง โดยบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เพื่อนำมาวัดในเรื่องที่ตนต้องการทดสอบ แบบทดสอบนี้มีอยู่ด้วยกัน หลายแบบ แต่ที่นิยมใช้มีดังนี้

2.1 แบบทดสอบแบบอัตนัยหรือแบบความเรียง (Essay or Subjective Test) คือ แบบทดสอบที่กำหนดให้ผู้สอบตอบคำถามด้วยวิธีการเขียนบรรยาย และเรียบเรียงคำตอบโดยใช้ ภาษาของตนเอง เป็นการแสดงความรู้แบบตอบขยายความหรือตอบแบบจำกัดความสั้น ๆ แต่ได้ใจความ

2.2 แบบทดสอบแบบถูก - ผิด (True – False Item) เป็นแบบทดสอบที่ยกข้อความให้ผู้สอบพิจารณาว่า ข้อความนั้นถูกหรือผิด จริงหรือเท็จ ใช่หรือไม่ใช่ ฯลฯ โดยใช้หลักวิชาที่เคยเรียนรู้มาแล้วเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา

2.3 แบบทดสอบแบบเติมคำ (Completion Test) เป็นแบบทดสอบที่ประกอบไปด้วยประโยค หรือข้อความที่ยังไม่สมบูรณ์ และจะเว้นที่ไว้ให้ผู้สอบเติมคำ ข้อความ หรือประโยค ฯลฯ ลงในช่องว่างที่เว้นไว้นั้น เพื่อให้ได้ความสมบูรณ์และถูกต้อง

2.4 แบบทดสอบแบบจับคู่ (Matching Test) เป็นแบบทดสอบที่ประกอบไปด้วยชุดของคำถามที่มีตัวเลือกชุดหนึ่งร่วมกัน และแต่ละครั้งที่จับคู่ข้อต่อไป จำนวนตัวเลือกก็จะลดลงเรื่อย ๆ

2.5 แบบทดสอบแบบเลือกตอบ (Multiple – Choice Test) เป็นแบบทดสอบที่ประกอบไปด้วยข้อคำถาม และมีคำตอบให้เลือกหลาย ๆ คำตอบ เพื่อให้ผู้สอบพิจารณาเลือกคำตอบที่คิดว่าถูกต้องที่สุด

ลิน พันธุ์พินิจ (2549: 170) ได้กล่าวว่า แบบทดสอบที่ใช้ทดสอบความรู้ และทักษะของผู้เรียน เช่น นักเรียน นักศึกษา หรือเกษตรกรที่เข้ารับการฝึกอบรม ว่านักเรียนหรือผู้เข้ารับการอบรม มีความรู้ความสามารถมากน้อยเพียงใด เรียกว่าแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ชนิดเช่นกันและให้รายละเอียดไว้สอดคล้องกัน ดังนี้คือ

1. แบบทดสอบของผู้สอน (Teacher Made Test) เป็นชุดเป็นชุดคำถามที่ครู อาจารย์ หรือวิทยากร จัดทำขึ้นเพื่อวัด และประเมินว่านักเรียนหรือผู้เข้าฝึกอบรมมีความรู้มากน้อยเพียงใด

2. แบบทดสอบมาตรฐาน (Standardized Test) เป็นแบบทดสอบที่ผู้เชี่ยวชาญแต่ละสาขาวิชาหรือครูอาจารย์ที่สอนวิชานั้นสร้างขึ้น และผ่านการทดลองหรือทดสอบหาคุณภาพหลายครั้งจนมีคุณภาพดี ตามความต้องการแล้วจึงสร้างเกณฑ์ปรกติของแบบทดสอบขึ้น สามารถใช้เป็นหลัก และเปรียบเทียบผล เพื่อประเมินค่าของการเรียนเรื่องใด ๆ ก็ได้ แบบทดสอบนี้เป็นแบบทดสอบมาตรฐานที่มีคุณภาพสูง และมีมาตรฐานในการแปลคะแนน

แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้ง 2 ชนิดนี้ สามารถใช้วัดผลสัมฤทธิ์ด้านสติปัญญาและพฤติกรรมได้ 6 ระดับ คือ ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับหน้าที่ของพุทธศาสนิกชน

ศาสนาถือเป็นสิ่งสำคัญที่อยู่คู่กับสังคมทุกสังคม และมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับคนในสังคมมาโดยตลอด ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดังที่พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542 อ้างใน ทองหล่อ วงษ์ธรรมา, 2551: 1) ได้ให้ความหมายของศาสนาไว้ว่า ศาสน- , ศาสนา(สาสะนะ, สาดสะนะ, สาดสะหนา) เป็นลัทธิความเชื่อถือของมนุษย์อันมีหลัก คือ แสดงการกำเนิดและสิ้นสุดของโลก เป็นต้น อันเป็นไปในฝ่ายปรมาตมประการหนึ่ง แสดงหลักธรรมเกี่ยวกับบุญบาป อันเป็นไปในฝ่ายศีลธรรมประการหนึ่ง พร้อมทั้งลัทธิพิธีที่กระทำตามความเห็นหรือตามคำสั่งสอนในความเชื่อนั้น สุชีพ ปุณฺณานุภาพ (2541: 4) ขยายความของความหมายของพระพุทธศาสนาไว้อีกว่า คือ คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าและสั่งสอนนี้จะกล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือ เรื่องของความจริงที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ เป็นแต่ว่าพระพุทธเจ้าท่านค้นพบแล้วนำมาชี้แจงเปิดเผย และคนทั้งหลายโยธา (2552: 150 -151) กล่าวว่าพระพุทธศาสนา คือ คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ผู้รู้อย่างแจ่มแจ้ง และเป็นผู้ก่อตั้งพระพุทธศาสนาขึ้น เพื่อประโยชน์เพื่อความสุขของคนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์โลก เป็นศาสนาแห่งการพิจารณาเหตุผล ปฏิบัติเพื่อช่วย และพึ่งตนเอง ขยายความช่วยเหลือไปสู่ผู้อื่นด้วยความปรารถนาดี (เมตตา) ความคิดช่วยให้พ้นทุกข์ (กรุณา) พระพุทธศาสนาจึงเป็นทั้งปรัชญาและปฏิบัติ โดยในศาสนาพุทธมีผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาเรียกว่าพุทธศาสนิกชน

หากกล่าวโดยสรุปในเรื่องความหมายของพระพุทธศาสนานั้น หมายถึง ศาสนาที่พระพุทธเจ้าเป็นผู้ค้นพบ โดยพระองค์เป็นพระศาสดาอันสูงสุดของศาสนา มีพระธรรมคำสอนซึ่งเป็นหลักธรรมที่มีความเป็นเหตุเป็นผล สามารถที่จะพิสูจน์ได้ตามหลักทางวิทยาศาสตร์ เป็นหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้ได้ด้วยพระองค์เอง มีหลักธรรมไว้เป็นหลักคำสอนสำคัญให้แก่พุทธศาสนิกชน หรือชาวพุทธได้นำไปประพฤติและปฏิบัติ โดยในทางพระพุทธศาสนาชาวพุทธนั้นจะประกอบไปด้วยพุทธบริษัท 4 ได้แก่ พระภิกษุ พระภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา แต่ในงานวิจัยที่ผู้วิจัยศึกษา จะขอกล่าวในส่วนที่เป็นคฤหัสถ์ หรือฆราวาส หรือคนทั่วไป คือ

พุทธศาสนิกชนที่เป็นอุบาสก อุบาสิกา ชาย - หญิง ปฏิบัติตนตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เพื่อสืบทอดศาสนา และเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตน

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยศึกษาถึงพฤติกรรมความเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ในการทำหน้าที่เป็นพุทธศาสนิกชนหรือทำหน้าที่เป็นชาวพุทธ โดยอาศัยข้อมูลเนื้อหาจากแบบเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และเนื้อหาจากหนังสือหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อเป็นหลักในการดำเนินชีวิต มงคลชีวิต 38 ประการ ฉบับเยาวชน มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ดังต่อไปนี้

ความหมายของพุทธศาสนิกชน

สมเด็จพระญาณสังวร (2552: 77) ได้ให้ความหมายของพุทธศาสนิก ว่า ผู้นับถือพระพุทธศาสนา ใครก็ตามที่นับถือพระพุทธศาสนา และนับถือด้วยวิธีใดก็ตาม ก็เป็นพุทธบริษัทจำพวกไหน หรือพุทธมามกะ พุทธมามิกาก็ตาม ก็รวมเรียกว่า พุทธศาสนิก หรือพุทธศาสนิกชนทั้งหมด ทุกศาสนา และในความหมายเดียวกันที่หมายถึงผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนา มีผู้ที่ใช้คำที่แตกต่างออกไป กล่าวถึงคนที่นับถือพระพุทธศาสนาโดยใช้คำที่สามารถเข้าใจได้ง่ายว่า ชาวพุทธ คือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาพื้นฐาน (2544: 208) ให้ความหมายว่าชาวพุทธ ก็คือ ผู้นับถือพระพุทธศาสนา โดยการแสดงตนขอถึงพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์เป็นที่พึ่งที่ระลึกตลอดชีวิต นักเรียนที่เข้าพิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะมาแล้ว ได้ชื่อว่าเป็นชาวพุทธที่ถูกต้องตามหลักการของพระพุทธศาสนา มีโยมบิดาและโยมมารดาของพระยสะเป็นผู้กระทำให้เป็นครั้งแรก และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาพื้นฐาน (2551: 129) ได้ให้ความหมายสอดคล้องกันว่า ชาวพุทธ คือ ผู้ที่เคารพเลื่อมใสในพระรัตนตรัย สนใจศึกษาและปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา มีความเคารพยำเกรงในพระสงฆ์ ทำนุบำรุง วัฒนาอาราม ส่งเสริมและสนับสนุนกิจการคณะสงฆ์ และปกป้องคุ้มครองพระพุทธศาสนาเมื่อมีภัยหรือวิกฤตการณ์เกิดขึ้น

สรุปได้ว่า พุทธศาสนิกชน หรือชาวพุทธ เมื่อพิจารณาจากการให้ความหมายในข้างต้นก็สามารถเข้าใจได้ว่ามีความหมายเดียวกัน คือ เป็นคนที่นับถือพระพุทธศาสนา มีองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นอัครสาวก มีหลักธรรมคำสอนเป็นแนวในการประพฤติ

และปฏิบัติ มีศาสนสถานที่เป็นศูนย์กลางแห่งความเลื่อมใสศรัทธา คือ วัด และมีพระสงฆ์ เป็นผู้สืบเจตนารมณ์แห่งองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยใช้คำว่าพุทธศาสนิกชน เพื่อให้สอดคล้องกับเรื่องที่ศึกษา ได้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ คือ พฤติกรรม การเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

หน้าที่ของพุทธศาสนิกชน

ในพระไตรปิฎก อันเป็นคัมภีร์หรือตำราที่เป็นที่รวบรวมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เนื้อหาในพระไตรปิฎกได้มีการจัดแบ่งไว้อย่างเป็นหมวดหมู่ (ปรีชา ช้างขวัญยืน, 2544: 58) ในส่วนของหมวดพุทธปณิธาน 4 ปรากฏอยู่ในส่วนมหาปริณิพพานสูตร คัมภีร์ที่มณฑล มหาวรรค (พระไตรปิฎกเล่มที่ 10) เพื่อเพิ่มพูนศรัทธาในพระพุทธเจ้า และเพื่อนำไปปฏิบัติ ในชีวิตประจำวันในฐานะชาวพุทธ พุทธปณิธานหรือการตั้งความปรารถนาของพระพุทธเจ้า ที่ตรัสเล่าให้พระอานนท์พุทธอุปัฏฐากฟังในวันที่ทรงปลงพระชนมายุสังขารว่า ขณะที่พระองค์ ประทับอยู่ที่ต้นอชปาลนโคธ โกสฬังแกแม่น้ำนันทริขรา ตำบลอุรุเวลา (หลังตรัสรู้ได้ 7 สัปดาห์) มาร (พญาวสวัตติมาร) เข้าเฝ้าทูลขอให้พระองค์ทรงปรินิพพาน แต่พระองค์ตรัสตอบว่า “พระองค์ จะยังไม่ปรินิพพานตราบเท่าที่ ภิกขุ ภิกขุณี อุบาสก อุบาสิกา พุทธบริษัทของพระองค์ 1) ยังไม่เลียบแหลม ไม่ได้รับคำแนะนำ ไม่แก่ล้าคล้า ไม่เป็นพหูสูต ไม่ทรงธรรม 2) ไม่ปฏิบัติ ธรรมสมควรแก่ธรรม ไม่ปฏิบัติชอบ ไม่ปฏิบัติตามธรรม 3) เรียนกับอาจารย์ของตนแล้วแต่ยัง บอก แสดง บัญญัติกำหนด เปิดเผย จำแนก ทำให้เข้าใจไม่ได้ 4) ยังแสดงธรรมมีปฏิหารย์ ปราปปรีพาตะ (คำโต้แย้งของลัทธิอื่น) ที่เกิดขึ้นให้เรียบร้อยโดยชอบธรรมไม่ได้ พระองค์จะยังไม่ปรินิพพานตราบเท่าที่พรหมจรรย์ (ในที่นี้หมายถึง พระศาสนา) ของพระองค์ยังไม่บริบูรณ์ กว้างขวาง แพร่หลาย รู้จักกันโดยมากมั่นคงดี ทั้งเทพและมนุษย์ทั้งหลายประกาศได้ดีแล้ว” ใน พุทธปณิธานนี้มีทั้งหมด 4 ประการ ได้มีนักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนานำมาปรับใช้เป็นหน้าที่ หลักของชาวพุทธ 4 ประการ ได้แก่ 1) ศึกษาพระพุทธศาสนา 2) ปฏิบัติตามหลักธรรมใน พระพุทธศาสนา 3) เผยแผ่พระพุทธศาสนา และ 4) ปกป้องคุ้มครองพระพุทธศาสนา ด้วยมีความ ประสงค์ว่าจะทำให้พระพุทธศาสนานั้นดำรงอยู่อย่างรุ่งเรืองและมั่นคง ให้มีผู้นับถือกันอย่าง แพร่หลาย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2544: 148 - 149)

ดังนั้น พระพุทธศาสนาสามารถดำรงอยู่ได้ไม่ใช่เป็นหน้าที่ของพระสงฆ์เป็นผู้สืบแต่เพียงผู้เดียวเท่านั้น แต่ต้องอาศัยพุทธศาสนิกชนทุกคน โดยการทำหน้าที่ของตนต่อพระพุทธศาสนา ในการร่วมมือกันรักษา และเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งในยุคปัจจุบันนั้นฆราวาสหรือบุคคลทั่วไปสามารถศึกษาพระธรรมได้เช่นเดียวกับพระสงฆ์ การศึกษาพระธรรมคำสั่งสอนก็เป็นหน้าที่อีกอย่างหนึ่งของพุทธศาสนิกชนที่ต้องกระทำ ปรีชา ช้างขวัญยืน (2544: 112 – 115) ได้กำหนดหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนไว้ 3 ด้านใหญ่ ๆ ดังต่อไปนี้คือ

1. หน้าที่ศึกษาหาความรู้ พุทธศาสนิกชนมีหน้าที่โดยตรงที่จะต้องศึกษาหาความรู้ทั้งที่เกี่ยวข้องกับศาสนา และสถาบันอื่น ๆ ได้แก่

1.1 ศึกษาธรรมะของพระพุทธศาสนา โดยศึกษาให้เข้าใจและสามารถตีความไม่ผิดจากหลักฐานในพระไตรปิฎก พร้อมทั้งศึกษาวิธีปฏิบัติให้ถูกต้อง ทั้งเรื่องศีล สมาธิ และปัญญา

1.2 ศึกษาความสำคัญของพระพุทธศาสนา ที่มีต่อสังคมไทยและชาวไทย โดยให้เห็นคุณประโยชน์ของพระพุทธศาสนา และศึกษาวิธีที่จะนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาใช้พัฒนาตนเองและประเทศ

1.3 ศึกษาศาสนพิธีต่าง ๆ เช่น พิธีกรรมบุญในงานมงคล อวมงคล พิธีกรรมต่าง ๆ ในวันสำคัญทางศาสนา ทั้งพิธีของพุทธศาสนิกชนและพิธีของพระสงฆ์ โดยต้องศึกษาให้เข้าใจพิธีเหล่านี้และสามารถปฏิบัติได้ถูกต้อง

1.4 ศึกษา มารยาทและขนบธรรมเนียมประเพณีไทย ส่วนมากจะเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาอันเป็นสถาบันหลักของวัฒนธรรมไทยจนเข้าใจ และรักษาความเป็นไทยไว้ได้มองเห็นประโยชน์ เหตุผล และความงดงามของขนบธรรมเนียมประเพณีไทย

1.5 ศึกษาองค์ประกอบของสถาบันพระพุทธศาสนา ทั้งที่เป็นบุคคล หรือบริษัท 4 ได้แก่ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา และที่เป็นสถาบันบริหาร เช่น มหาเถรสมาคม วัด สำนักสงฆ์ พระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ พร้อมทั้งสถาบันการศึกษา เช่น หลักสูตรการศึกษาของสงฆ์และมหาวิทยาลัยสงฆ์ เป็นต้น

2. การป้องกันรักษาและปฏิบัติ พุทธศาสนิกชนมีหน้าที่ป้องกันพระพุทธรศาสนาไม่ให้เสื่อมเสีย ทั้งจากคนในสังคมไทยเอง และจากต่างประเทศ หน้าที่ของพุทธศาสนิกชนที่ต้องปฏิบัติตนและดำเนินชีวิตให้ถูกต้องตามธรรมะในพระพุทธรศาสนา สามารถแยกออกเป็นข้อ ๆ ได้ดังต่อไปนี้

2.1 ปฏิบัติธรรมของพระพุทธรศาสนาให้ถูกต้องในทุกระดับ คือ รักษาศีล ปฏิบัติธรรม เจริญสมาธิภาวนา และปัญญาภาวนา นำธรรมะมาใช้ปฏิบัติในสังคม และชีวิตประจำวัน อธิบายและตีความคำสอน โดยศึกษาให้เข้าใจอย่างแท้จริงเสียก่อน ไม่พูดตามใจ หรือตามที่ตนนึก เพราะจะเป็นการเผยแพร่ธรรมะอย่างผิด ๆ ให้แก่ผู้อื่น

2.2 ปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ให้เหมาะสม ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลต่าง ๆ ทั้งภายใน และภายนอกหน่วยงาน หรือการบริหารงานก็ควรพยายามนำหลักธรรมในพระพุทธรศาสนามาช่วยให้เกิดความสัมพันธ์โดยธรรมด้วยความถูกต้อง ปราศจากความเห็นแก่ตัว ความเห็นแก่พวกพ้อง ต้องเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว ความถูกต้องและยุติธรรมจะนำสัมพันธภาพอันดีให้เกิดขึ้น

2.3 ปฏิบัติศาสนพิธีต่าง ๆ ให้ครบถ้วนเท่าที่จะทำได้ โดยความเข้าใจ และมองเห็นประโยชน์และคุณค่าของพิธีกรรมทางศาสนา เช่น การไปทำบุญที่วัด การฟังธรรม ในโอกาสต่าง ๆ การเข้าร่วมพิธีกรรมในวันสำคัญทางศาสนา การถวายทานต่าง ๆ ว่าเป็นเรื่องสำคัญที่จะทำให้กิจกรรมของพระพุทธรศาสนาเป็นระเบียบสวยงาม ช่วยทำนุบำรุงพระพุทธรศาสนา และสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางจิตใจแก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรม อีกทั้งทำให้จิตใจโปร่ง และเป็นสุข

2.4 การปฏิบัติตนอย่างมีมารยาท มีวัฒนธรรมสมกับที่เป็นพุทธศาสนิกชน และเป็นคนไทย เช่น เป็นคนสงบ มีระเบียบ อดทน สุภาพ ไม่เป็นคนก้าวร้าว รุนแรง หยาบคาย หรือมีนิสัยในทางทำลายและเห็นแก่ตัวเห็นแก่ได้ ยึดถือจริยวัตรของพระพุทธรเจ้า มาเป็นแบบอย่าง

2.5 ป้องกันและรักษาสถาบันพระพุทธรศาสนาไว้ให้มั่นคง ไม่ว่าจะเป็นในด้านการ

ปกป้องพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ตลอดจนสถาบันที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เช่น
ดูแลไม่ให้มีผู้ใดทำความเสื่อมเสียให้แก่พระพุทธศาสนา ได้แก่ การโฆษณาสินค้าหรือการ
ท่องเที่ยวโดยขาดความเคารพ เป็นต้น รักษาวัด ศาสนสถาน ศาสนวัตถุ ได้แก่ พระพุทธรูป
และเจดีย์ ให้อยู่ในสภาพที่สะอาดสวยงามน่าเลื่อมใส ที่ชำรุดทรุดโทรมก็บูรณะซ่อมแซมให้อยู่ใน
สภาพดี ในส่วนของตัวเราเองนอกจากจะทำหน้าที่ดูแลป้องกันดังกล่าวแล้ว ต้องรักษาสถาบัน
อุบาสก อุบาสิกา ด้วยการทำตัวเป็นอุบาสก อุบาสิกาที่ดี คือ ปฏิบัติตามหลักธรรมทาง
พระพุทธศาสนาโดยเคร่งครัด

3. การส่งเสริมและเผยแผ่พระพุทธศาสนา พุทธศาสนิกชนควรส่งเสริมสถาบัน
พระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองควบคู่ไปกับสถาบันอื่น ๆ คือ

3.1 ส่งเสริมสถาบันพระพุทธศาสนาด้วยการอุปถัมภ์ เช่น สร้างเสนาะสถานวัตถุ
ต่าง ๆ การบำเพ็ญภาวนา ส่งเสริมการศึกษาของพระสงฆ์ เช่น ถวายทุนการศึกษา สร้างห้องสมุด
สร้างพระไตรปิฎก ส่งเสริมความเป็นอยู่ของพระสงฆ์ด้วยการทำบุญอย่างสม่ำเสมอ สร้างหนังสือ
ทางพระพุทธศาสนาโดยการแต่งหนังสือ หรือจัดพิมพ์หนังสือธรรมะเป็นธรรมทาน เป็นต้น

3.2 ส่งเสริมให้มีการปฏิบัติกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น การจัดกิจกรรมในวัน
สำคัญทางพระพุทธศาสนา ซึ่งการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เป็นการแสดงวัฒนธรรมอันดีงามและมี
ประโยชน์ที่ควรกระทำกันโดยทั่วไป ไม่เห็นว่าเป็นสิ่งฟุ่มเฟือยหรือเกินความจำเป็น ส่วนพิธีใดที่
ไม่ถูกต้องหรือเกินความจำเป็น หรือขัดกับหลักพระพุทธศาสนาก็ควรชักชวนให้เลิกเสีย

3.3 ส่งเสริมการปฏิบัติธรรม เช่น การจัดอบรมวิปัสสนากรรมฐานแก่นักศ
ทุกเพศ ทุกวัย ทุกระดับการศึกษา และอาชีพต่าง ๆ กัน เพื่อให้คนเข้าถึงพระพุทธศาสนาอย่าง
แท้จริง และผลของการปฏิบัติจะมากน้อยต่างกันไปตามปัญญา และความเพียรของแต่ละบุคคล

3.4 ส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจในมรยาต และขนบธรรมเนียมประเพณี
และศิลปวัฒนธรรมไทย ด้วยการเผยแผ่ในรูปของหนังสือ เอกสาร กิจกรรมในโรงเรียน
และสื่อมวลชนต่าง ๆ เพื่อให้คนทั่วไปมีความรู้ และหันมานิยมปฏิบัติเป็นการช่วยผดุงรักษา
วัฒนธรรมไทยไว้คู่กับชาติไทย

3.5 ส่งเสริมกิจกรรมและการสื่อสารให้เกิดความเข้าใจ และความสัมพันธ์อันดี

ระหว่างพุทธศาสนิกชนในประเทศ และระหว่างประเทศ เช่น การจัดให้มีการประชุมสัมมนา หรืออบรมเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาขึ้นเป็นประจำ เป็นต้น

3.6 ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างศาสนา โดยให้แต่ละศาสนามุ่งสร้างคน ให้เป็นคนดีตามคำสั่งสอน ไม่ก้าวกำยงานของกันและกัน คือไม่เบียดเบียนกัน แต่ต้องมีทัศนคติ ที่ดีต่อกันเป็นลักษณะของพระพุทธศาสนา

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551: 130 – 133) ได้กล่าวถึง หน้าที่ของนักเรียนในฐานะเป็นพุทธศาสนิกชนเพิ่มเติมว่า นอกจากจะทราบและปฏิบัติในฐานะ พุทธศาสนิกชนที่ดีแล้ว ยังต้องมีการเรียนรู้และปฏิบัติตน ดังต่อไปนี้

1. การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ คือ การประกาศ และแสดงตนว่าเป็นผู้นับถือ พระพุทธศาสนา โดยจัดพิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะในโอกาสต่าง ๆ ดังนี้

1.1 เมื่อบุตรหลานมีอายุครบ 7 ขวบขึ้นไป

1.2 เมื่อจะส่งบุตรหลานไปอยู่ในถิ่นที่ไม่ใช่ดินแดนของพระพุทธศาสนา

1.3 โรงเรียนประกอบพิธีให้นักเรียนที่เข้ามาศึกษาใหม่ในแต่ละปีเป็นหมู่

1.4 เมื่อบุคคลผู้เคยนับถือศาสนาอื่นต้องการประกาศตนเป็นผู้นับถือ พระพุทธศาสนา

2. การปฏิบัติตนเป็นเพื่อนที่ดีตามหลักทศเบื่องซ้ายในทศ 6 เป็นข้อปฏิบัติในการ เลือกรับเพื่อน คือ การเลือกรับเพื่อนที่ดี หรือเพื่อนแท้ เป็นเพื่อนที่คอยช่วยเหลือ ร่วมทุกข์ร่วม สุข แนะนำแต่สิ่งที่มีประโยชน์ และมีน้ำใจให้ สิ่งเหล่านี้คือลักษณะที่บ่งบอกว่าเพื่อนที่ดี ที่น่าคบหา

ปรีชา ช้างขวัญยืน (2544: 115) กล่าวว่า หน้าที่ต่าง ๆ ดังกล่าวนี้นี้ พุทธศาสนิกชนแต่ละคน ควรปฏิบัติให้ได้ตามความสามารถ เวลา ฐานะ และวัยของตน ไม่จำเป็นว่าต้องทำได้อย่าง สมบูรณ์ ขอให้พยายามทำและทำให้ยิ่ง ๆ ขึ้นก็เป็นการปฏิบัติที่ดีแล้ว เพราะการพยายามปฏิบัติ

ให้มากขึ้นจะเป็นการสร้างนิสัยให้สามารถปฏิบัติได้โดยอัตโนมัติ

จากการประมวลข้อมูลเนื้อหาสาระข้างต้น พบว่าการปฏิบัติตนในฐานะพุทธศาสนิกชน ผู้นับถือพระพุทธศาสนามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสืบทอดพระพุทธศาสนาให้ดำรงและคงอยู่ไปในทิศทางที่ดีหรือที่เสื่อมได้ ในการศึกษาที่ผู้วิจัยทำการศึกษาในส่วนของการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนตามหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนต้องกระทำโดยทั่วไป ในเรื่องของการปฏิบัติตนเฉพาะในด้าน ทาน ศีล และสมาธิ ซึ่งสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (2553) ได้อธิบายความหมายของการทำทาน รักษาศีล และการเจริญภาวนา หรือทำสมาธิ ในการทำหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนควรกระทำ โดยมีเนื้อหาดังต่อไปนี้

ทาน

การทำทาน ได้แก่การสละทรัพย์สินสิ่งของสมบัติของตนที่มีอยู่ให้แก่ผู้อื่น โดยมุ่งหวังจะจุนเจือให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์ และความสุขด้วยความเมตตาจิตของตน ทานที่ได้ทำไปนั้น จะทำให้ผู้ทำทานได้บุญมากหรือน้อยเพียงใด ย่อมสุดแล้วแต่องค์ประกอบ 3 ประการ ถ้าประกอบถึงพร้อมด้วยองค์ประกอบทั้ง 3 ประการต่อไปนี้แล้ว ทานนั้นย่อมมีผลมาก ได้บุญบริบูรณ์มาก กล่าวคือ

องค์ประกอบข้อที่ 1 " วัตถุทานที่ให้ต้องบริสุทธิ์ " วัตถุทานที่ให้ ได้แก่ สิ่งของทรัพย์สินสมบัติที่ตนได้สละให้เป็นทานนั่นเอง จะต้องเป็นของที่บริสุทธิ์ ที่จะเป็นของบริสุทธิ์ได้ จะต้องเป็นสิ่งของที่ตนเองได้แสวงหา ได้มาด้วยความบริสุทธิ์ในการประกอบอาชีพ ไม่ใช่ของที่ได้อมาเพราะการเบียดเบียนผู้อื่น เช่น ได้มาโดยขโมยอก ทูจริด ลักทรัพย์ ฉ้อโกง ปล้นทรัพย์ ซึ่งทรัพย์สิน ฯลฯ

องค์ประกอบข้อที่ 2 " เจตนาในการสร้างทานต้องบริสุทธิ์ " การให้ทานนั้น โดยจุดมุ่งหมายที่แท้จริงก็เพื่อเป็นการขจัดความโลภ ความตระหนี่เหนียวแน่นความหวงเหวนหลงไหลในทรัพย์สินสมบัติของตน อันเป็นกิเลสหยาบ คือ " โลภกิเลส " และเพื่อเป็นการสงเคราะห์ผู้อื่นให้ได้รับความสุขด้วย เมตตาธรรมของตน อันเป็นบันไดก้าวแรกในการเจริญเมตตาพรหมวิหารธรรมในพรหมวิหาร 4 ให้เกิดขึ้น ถ้าได้ให้ทานด้วยเจตนาดังกล่าวแล้ว เรียกว่า เจตนาในการทำทาน

บริสุทธิ์ แต่เจตนาที่ว่าบริสุทธิ์นั้นถ้าจะบริสุทธิ์จริงจะต้องสมบูรณ์พร้อมกัน 3 ระยะ คือ

1. ระยะก่อนที่จะให้ทาน ก่อนที่จะให้ทานก็จะมีจิตที่โสมนัสร่าเริงเบิกบานยินดีที่จะให้ทาน เพื่อสงเคราะห์ผู้อื่นให้ได้รับความสุขเพราะทรัพย์สิ่งของของตน
2. ระยะที่กำลังลงมือให้ทาน ระยะที่กำลังมือให้ทานอยู่นั่นเอง ก็ทำด้วยจิตใจโสมนัสร่าเริงยินดีและเบิกบานในทานที่ตนกำลังให้ผู้อื่น
3. ระยะหลังจากที่ได้ให้ทานไปแล้ว ครั้นเมื่อได้ให้ทานไปแล้วเสร็จ หลังจากนั้นก็นานมากที่ดี เมื่อหวนคิดถึงทานที่ตนได้กระทำไปแล้วครั้งใด ก็มีจิตใจโสมนัสร่าเริงเบิกบาน ยินดีในทานนั้น ๆ เจตนาบริสุทธิ์ในการทำทานนั้น อยู่ที่จิตใจโสมนัสร่าเริงเบิกบานยินดีในทานที่ทำนั้นเป็นสำคัญ และเนื่องจากเมตตาจิต ที่มุ่งสงเคราะห์ผู้อื่นให้พ้นความทุกข์ และให้ได้รับความสุขเพราะทานของตน นับว่าเป็นเจตนาบริสุทธิ์ในเบื้องต้น แต่เจตนาที่บริสุทธิ์เพราะเหตุดังกล่าวมาแล้วนี้ จะทำให้ยิ่ง ๆ บริสุทธิ์มากขึ้นไปอีก เมื่อเจตนาในการให้ทานบริสุทธิ์ผุดผ่องดีพร้อม วัตถุทานจะมากหรือน้อย เป็นของเหลวหรือประณีตไม่สำคัญ เมื่อเราได้ให้ทานไปตามกำลังทรัพย์ที่เรามีอยู่ย่อมใช้ได้ แต่ก็ยังมีข้ออันควรระวังอยู่ก็คือ " การทำทานนั้นอย่าได้เบียดเบียนตนเอง " เช่น มีน้อย แต่ฝืนทำให้มาก ๆ จนเกินกำลังของตนที่จะให้ได้ เมื่อได้ทำไปแล้วตนเองและสามี ภริยารวมทั้งบุตรต้องลำบาก ขาดแคลน เพราะหาไม่มีจะกินจะใช้ เช่นนี้ย่อมทำให้จิตเศร้าหมอง เจตนาที่น้อยไม่บริสุทธิ์ ทานที่ได้ทำไปแล้วนั้น แม้วัตถุทานจะมากหรือทำมากก็ย่อมได้บุญน้อย

องค์ประกอบข้อที่ 3 " เนื่อนาบุญต้องบริสุทธิ์ " คำว่า " เนื่อนาบุญ " ในที่นี้ได้แก่บุคคลผู้รับการทำทานของผู้ทำทานนั่นเอง นับว่าเป็นองค์ประกอบข้อที่สำคัญที่สุด แม้ว่าองค์ประกอบในการทำทานข้อที่ 1 และข้อที่ 2 จะงามบริสุทธิ์ครบถ้วนดีแล้ว กล่าวคือวัตถุที่ทำทานนั้นเป็นของที่แสวงหาได้มาด้วยความบริสุทธิ์ เจตนาในการทำทานถึงงามบริสุทธิ์พร้อมทั้งสามระยะ แต่ตัวผู้ที่ได้รับการทำทานเป็นคนที่ไม่ดี ไม่ใช่ผู้ที่เป็นเนื่อนาบุญที่บริสุทธิ์ เป็นเนื่อนาบุญที่เลว ทานที่ทำไปนั้นก็ไม่ได้ผลดอกออกผล ผลผลิตที่ผู้ทำทานจะได้รับก็คือ " บุญ " หากผู้รับการให้ทานไม่เป็นเนื่อนาที่ดีสำหรับการทำบุญแล้ว ผลของทานคือบุญก็จะได้เกิดขึ้น แม้จะเกิดก็ไม่สมบูรณ์ เพราะแสร้งหรือแหยงเหี้ยมเอาไปด้วยประการต่าง ๆ

ศีล

"ศีล" นั้น แปลว่า "ปกติ" คือสิ่งหรือกติกาที่บุคคลจะต้องระวังรักษาตามเพศและฐานะ ศีลนั้นมีหลายระดับคือ ศีล 5 ศีล 8 ศีล 10 และศีล 227 คำว่า "มนุษย์" นั้น คือ ผู้ที่มีใจอัน ประเสริฐ คุณธรรมที่เป็นปกติของมนุษย์ที่จะต้องทรงไว้ให้ได้ตลอดไปก็คือศีล 5 บุคคลที่ไม่มีศีล 5 ไม่เรียกว่ามนุษย์ แต่อาจจะเรียกว่า "คน" แปลว่า "ยุ่ง" การรักษาศีลเป็นการเพียรพยายามเพื่อ ระวังโทษทางกายและวาจา อันเป็นเพียงกิเลสที่ยาบมิให้กำเริบขึ้น และเป็นการบำเพ็ญบุญบารมีที่ สูงขึ้นกว่าการให้ทาน

ภาวนา

การเจริญภาวนา หรือการทำสมาธินั้น เป็นการสร้างบุญบารมีที่สูงที่สุดและยิ่งใหญ่ที่สุดในพระพุทธศาสนา จัดว่าเป็นแก่นแท้และสูงกว่าฝ่ายศีลมากนัก การเจริญภาวนานั้น มี 2 อย่างคือ "สมถภาวนา (การทำสมาธิ)" และ "วิปัสสนาภาวนา (การเจริญปัญญา)" โดยในการศึกษานี้ผู้วิจัย จะทำการศึกษาเฉพาะในส่วนของการทำสมาธิ เป็นข้อปฏิบัติเบื้องต้นที่ทุก ๆ คนสามารถนำมา ปฏิบัติได้

โดยสมถภาวนา หรือการทำสมาธินั้นได้แก่ การทำจิตให้เป็นสมาธิหรือเป็นฌาน นั่นก็คือ การทำจิตให้ตั้งมั่นอยู่ในอารมณ์เดียว ไม่ฟุ้งซ่านแผ่สายไปยังอารมณ์อื่น ๆ วิธีภาวนานั้น มีมากมาย หลายร้อยชนิด พระพุทธองค์ได้ทรงบัญญัติแบบอย่างเอาไว้ 40 ประการ เรียกกันว่า "กรรมฐาน 40" ซึ่งผู้ใดจะเลือกใช้วิธีใดก็ได้ตามแต่สมควรใจ ทั้งนี้ย่อมสุดแล้วแต่อุปนิสัยและวาสนาบารมีที่ได้ เคยสร้างอบรมมาแต่ในอดีตชาติ เมื่อสร้างสมอบรมมาในกรรมฐานกองใด จิตก็มักจะน้อมชอบ กรรมฐานกองนั้นมากกว่ากองอื่น ๆ และการเจริญภาวนาก็ก้าวหน้าเร็วและง่าย แต่ไม่ว่าจะเลือก ปฏิบัติวิธีใดก็ตาม จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องรักษาศีลให้ครบถ้วนบริบูรณ์ตามเพศของตนเสียก่อน คือ หากเป็นฆราวาสก็ต้องรักษาศีล 5 เป็นอย่างน้อย จึงจะสามารถทำจิตให้เป็นฌานได้ หากว่าศีล ยังไม่มั่นคง ย่อมเจริญฌานให้เกิดขึ้นได้โดยยาก เพราะศีลย่อมเป็นบาทฐาน (เป็นกำลัง) ให้เกิด สมาธิขึ้น

อานิสงส์ของสมาธินั้น มีมากกว่าการรักษาศีลอย่างเทียบกันไม่ได้ พระพุทธองค์ได้ตรัสว่า "แม้จะได้อุปสมบทเป็นภิกษุรักษาศีล 227 ข้อไม่เคยขาด ไม่ต่างพร้อยมานานถึง 100 ปี ก็ยังได้

บุญกุศลน้อยกว่าผู้ที่ทำสมาธิเพียงให้จิตสงบนานเพียงชั่วไก่อระพือปีก ช้างกระดิกหู "

คำว่า " จิตสงบ " ในที่นี้หมายถึงจิตที่เป็นอารมณ์เดียวเพียงชั่ววูบ ที่พระท่านเรียกว่า " ขนิกสมาธิ " คือสมาธิเล็ก ๆ น้อย ๆ สมาธิแบบเด็ก ๆ ที่เพิ่งหัดตั้งไข่ คือ หัดยืนแล้วก็ล้มลง แล้วก็ลุกขึ้นยืนใหม่ เป็นอารมณ์จิตที่ยังไม่ตั้งมั่น สงบวูบลงเล็กน้อยแล้วก็รักษาไว้ไม่ได้ ยังห่างไกลต่อการที่จิตถึงขั้นเป็นอุปจารสมาธิและฌาน แต่ก็ยังมีอันสงสัมากเช่นกัน

หลักปฏิบัติสำหรับเยาวชนเพื่อนำมาประยุกต์ใช้เป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิตในทางพระพุทธศาสนานั้น เรียกว่า มงคลสูตร 38 หรือมลลชีวิต 38 มีข้อปฏิบัติทั้งหมด 10 หมวด 38 ข้อ ซึ่ง สุชีราภรณ์ บริสุทธี (2549) ได้รวบรวมไว้ ประกอบด้วย

หมวดที่ 1 การฝึกตนให้เป็นคนดี ประกอบด้วย 3 มงคล คือ การไม่คบคนพาล การคบบัณฑิต และการบูชาบุคคลที่ควรบูชา

หมวดที่ 2 การฝึกตนเองให้มีความพร้อม ประกอบด้วย 3 มงคล คือ การอยู่ในถิ่นที่เหมาะสม การมีบุญวาสนามาก่อน และการตั้งตนไว้ชอบ

หมวดที่ 3 การทำตัวให้เป็นประโยชน์ ประกอบด้วย 4 มงคล คือ ความเป็นพหูสูต การมีศีลปะ การมีวินัยดี และมีวาจาสุภาพ

หมวดที่ 4 การบำเพ็ญประโยชน์ต่อครอบครัว ประกอบด้วย 4 มงคล คือ การบำรุงบิดามารดาการสงเคราะห์บุตร – ธิดา การสงเคราะห์ภรรยา – สามี และการทำงานไม่คั่งค้าง

หมวดที่ 5 การบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ประกอบด้วย 4 มงคล คือ การบำเพ็ญทาน การประพฤติธรรม การสงเคราะห์ญาติ และการทำงานที่ไม่มีโทษ

หมวดที่ 6 การฝึกจิตให้พร้อมอยู่เสมอ ประกอบด้วย 3 มงคล คือ การงดเว้นจากการทำบาป การสำรวมจากการคิมน้ำเมา และการไม่ประมาทในธรรม

หมวดที่ 7 การแสวงหาธรรมใส่ตน ประกอบด้วย 5 มงคล คือ มีความเคารพ การอ่อนน้อมถ่อมตน มีความสันโดษ มีความกตัญญู และการฟังธรรมตามกาลอันควร

หมวดที่ 8 การหาธรรมเบื้องสูง ประกอบด้วย 4 มงคล คือ มีความอดทน เป็นคนว่าง่าย สอนง่าย การพบปะสมณะ และการสนทนาธรรมตามกาล

หมวดที่ 9 การฝึกภาคปฏิบัติ ประกอบด้วย 4 มงคล คือ การบำเพ็ญตบะ การประพฤติพรหมจรรย์ การเห็นอริสัจ และการทำนิพพานให้แจ้ง

และหมวดที่ 10 ผลของการปฏิบัติ ประกอบด้วย 4 มงคล คือ จิตไม่หวั่นไหวในโลภธรรม จิตไม่โศก จิตปราศจากธุลี และจิตเกษม

สรุปได้ว่า การปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนนั้น ทุกคน ทุกชนชั้น ทุกสาขาอาชีพสามารถรักษา และสืบทอดพระพุทธศาสนาด้วยการสปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนหรือเป็นชาวพุทธตามหน้าที่ของชาวพุทธต้องกระทำ ได้มีบัญญัติไว้อยู่แล้วในหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนาที่สามารถนำมาปรับหรือประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับวัยของแต่ละบุคคลได้ ผลของการปฏิบัติที่ขึ้นอยู่กับความสม่ำเสมอของการปฏิบัติในระดับมากน้อยลึกซึ้งแตกต่างกันไป แต่เมื่อทุกคนได้ปฏิบัติตนในการทำหน้าที่เป็นชาวพุทธแล้ว คุณประโยชน์ที่ได้ไม่เพียงแต่ตนเองได้รับเท่านั้น สังคมและผู้คนรอบข้างก็จะได้รับประโยชน์เช่นเดียวกัน ด้วยการส่งผลให้เกิดความสงบเรียบร้อยทั้งกาย และจิตใจ สังคมก็จะไม่มีความขัดแย้งหรือสับสนวุ่นวาย

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการเป็นแบบอย่าง

ความหมายของแบบอย่าง

พจนานุกรมไทยฉบับอธิบาย 2 ภาษา โดย เชียรชัย เอี่ยมวรเมธ (2540: 525) ได้อธิบายว่าแบบอย่าง คือ เชิงอย่างที่ควรเจริญรอยตาม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542: 641) ได้อธิบายว่า แบบอย่าง คือ ตัวอย่างที่อ้างเป็นบรรทัดฐานได้

เมื่อพิจารณาจากความหมายของการเป็นแบบอย่างข้างต้น พบว่า ความหมายของ

การเป็นแบบอย่างมีเนื้อหาสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ที่มีผู้ให้รายละเอียดอธิบายไว้หลายท่าน ดังต่อไปนี้

Bandura (1977 - 1986 อ้างใน สิริอร วิชชาวธ และคณะ, 2550: 136)

อธิบายว่า พฤติกรรมของบุคคลเรียนรู้โดยการสังเกต หรือการเลียนแบบ (Observational หรือ Modeling Learning) โดยสิ่งแวดล้อมและตัวผู้เรียนมีความสำคัญเท่า ๆ กัน ผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกันและกัน เนื่องจากการเรียนรู้เกิดจากปฏิสัมพันธ์ (Interact) กับสิ่งแวดล้อม พฤติกรรมของมนุษย์หลายอย่างจึงเกิดจากการเรียนรู้ทางสังคม

ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร (2545: 57) อธิบายถึงทฤษฎีการเทียบเคียง หรือ การเลียนแบบ (Identification Theories) เป็นทฤษฎีที่เน้นถึงการนำเอาแบบอย่างจาก พ่อ แม่ และตัวแทนทางสังคม การเรียนรู้ที่ได้เป็นการเรียนรู้ซึ่งมาจากการเรียนรู้พฤติกรรม เพื่อนำมาเป็นตัวแบบจะเกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กและเยาวชนโดยเฉพาะทางด้านมโนธรรม (Conciences)

ถวิล ธาราโกชน (2545: 172) กล่าวว่า การเรียนรู้ทั้งหลายถ้าเราพิจารณาถึงจุดเริ่มต้นจะพบว่า บุคคลหรือสัตว์สามารถเรียนรู้ได้จากการสังเกตพฤติกรรมของคนอื่น

Bandura (1977 อ้างใน ถวิล ธาราโกชน, 2545: 172 – 174) ได้เสนอ

แนวทางการเรียนรู้โดยการสังเกต (Observational Learning) แต่มีนักจิตวิทยาหลายท่านเรียกว่า การเรียนรู้โดยการเลียนแบบ (Learning by Imitation) หรือการเรียนรู้โดยการผ่านรูปแบบ (Learning Throught Modeling) เป็นการบอกให้เรารู้ว่าเป็นการเรียนรู้โดยการสังเกตพฤติกรรมของคนอื่น กระบวนการเรียนรู้ด้วยการสังเกต (Observation Learning) มีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการดังต่อไปนี้

1. กระบวนการใส่ใจ (Attentional Process) เป็นสิ่งสำคัญแรกสุดที่จะทำให้การเรียนรู้โดยการสังเกตเกิดขึ้นก็คือความใส่ใจ หมายถึง การสนใจหรือสังเกตพฤติกรรมของตัวแบบอย่างเหมาะสม เพื่อจะได้เลียนแบบหรือเรียนรู้จากตัวแบบนั้น แต่ถ้าไม่มีความสนใจอย่างเพียงพอ ความสนใจก็จะไม่เกิดขึ้นมีบางสิ่งบางอย่างที่จะต้องเกิดขึ้นก่อนการเรียนรู้จากตัวแบบ 2 ประการคือ

ประการแรก คือความสามารถของผู้สังเกต ได้แก่ สถิติปัญญา การใช้ทักษะต่าง ๆ ของร่างกาย บุคลิกภาพและความคิดเห็นต่าง ๆ

ประการที่สอง คือลักษณะของตัวแบบ จะต้องเป็นตัวแบบที่น่าสนใจไม่ว่าจะเป็นสิ่งมีชีวิตหรือไม่ก็ตาม

2. กระบวนการเก็บจำ (Retentional Processes) ผู้สังเกตจะมีการจัดการและเก็บจำสิ่งที่ได้จากการสังเกต อาจเป็นประสบการณ์ในอดีตหรือความรู้สึกที่จะมีต่อประสบการณ์ในอนาคตลงในหน่วยความจำ การเก็บจำนั้นอาจเก็บในลักษณะที่เป็นแบบสัญลักษณ์ต่าง ๆ เช่น รูปภาพ ถ้อยคำ หนังสือ ภาพจากภาพยนตร์หรือโทรทัศน์ โดยผ่านทางจินตนาการและภาษา และผู้สังเกตก็จะสร้างภาพการรู้คิดขึ้นในสมองเกี่ยวกับสิ่งที่ได้จากการสังเกตมา สิ่งเหล่านี้จะถูกขยายให้กว้างขวางออกไปตามจินตนาการ

3. กระบวนการเกิดพฤติกรรม (Behavioral Production Processes) หมายถึง การแสดงพฤติกรรมตามตัวแบบ ที่ผู้สังเกตได้เก็บจำไว้ให้ปรากฏออกมา ตามความเห็นของแบนดูรา (Bandura) เห็นว่าการเกิดพฤติกรรมนี้จะเกี่ยวกับปัญหา 2 ประการ คือ

ประการที่ 1 ความสามารถทางร่างกาย (Physical Abilities) เป็นสภาพความพร้อมของร่างกายที่จะต้องใช้ในการเลียนแบบ ผู้สังเกตจะต้องเปลี่ยนการรู้คิดจากสภาพจิตของเขาออกมาเป็นพฤติกรรม

ประการที่ 2 ศักยภาพของผู้สังเกต (Capacity) เป็นความสามารถที่มีอยู่ในตัวคนทุกคน ความสามารถนี้จะเหมือนผู้นำทางที่จะปฏิบัติการและปรับตัวของผู้สังเกต จนกระทั่งพฤติกรรมที่ออกมา นั้นมีความเหมาะสมเหมือนตัวแบบ

4. กระบวนการจูงใจ (Motivation Processes) เป็นความพึงพอใจหรือการคาดหวังว่าจะได้ความพึงพอใจจากการแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบ นั้นหมายความว่า เขาจะมีความพึงพอใจที่จะได้แสดงพฤติกรรมออกมาเหมือนกับตัวแบบ เป็นเสมือนการเสริมแรงที่จะมีพฤติกรรมเลียนแบบเกิดขึ้น

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การจัดตัวแบบให้เกิดการเลียนแบบเป็นวิธีที่นักจิตวิทยาเชื่อว่าเกิดจากการเรียนรู้ทางสังคมได้มากที่สุด เป็นวิธีการเดียวที่เด็กอาจทำโดยไม่รู้สีกว่ากำลังถูกชักจูงหรือถูกบังคับโดยไม่เต็มใจ ลักษณะของการเลียนแบบนี้เป็นลักษณะที่เป็นไปตามธรรมชาติ ดังนั้น ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ในสถานศึกษา เพื่อน และคนใกล้ชิด หรือแม้แต่คนที่เราไม่รู้จักก็สามารถเป็นตัวแบบได้ เนื่องจากวัยรุ่นจะมีการใช้สติปัญญาคิดไตร่ตรอง จากการสังเกต หรือพบเห็น เมื่อมีความพร้อม หรือมีความพอใจกับสิ่งที่ได้สังเกตเห็น ก็จะเกิดการเลียนแบบสิ่งนั้น หรือนำสิ่งนั้นมาเป็นแบบอย่าง อย่างเช่น แบบอย่างการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน เป็นต้น

การเป็นแบบอย่างของบิดามารดา

जारอง เงินดี (2552: 83 – 84) กล่าวว่า Freud นั้นมีแนวคิดที่ว่า เด็กชายจะรู้สึกรักแม่ และกลัวพ่อ และเด็กจะแก้ไขปัญหาโดยการเลียนแบบพ่อเพื่อที่จะได้ให้ตัวเองได้รับความรัก

ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร (2545: 57) ได้กล่าวอีกว่า ครอบครัวรวมถึง พ่อ แม่ ผู้ปกครอง และญาติพี่น้อง เป็นองค์กรตัวแทนทางสังคมองค์กรแรกที่มีอิทธิพลสำคัญ นักจิตวิทยาเชื่อว่า “แกนของบุคลิกภาพ” จริง ๆ นั้น เริ่มเกิดขึ้นและก่อตัวในช่วงเวลาตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งถึง 6 ขวบ ซึ่งเป็นช่วงวัยที่เด็กยังใช้ชีวิตโดยการเลี้ยงดูจาก พ่อ แม่ ผู้ปกครอง หรือญาติพี่น้อง อยู่ การมีบุคลิกภาพเช่นใด ตัวแบบจึงมาจากพ่อ แม่ ผู้ปกครอง หรือญาติพี่น้อง ที่ใกล้ชิดกับตัวเด็ก และกล่าวอีกว่าหลังจากช่วงวัยนี้แล้วจะเป็นสิ่งที่ต่อเติมเสริมเท่านั้น

जारอง เงินดี (2552: 83) ก็ได้กล่าวว่า พ่อแม่มีอิทธิพลสูงสุด เป็นผู้สร้างวัฒนธรรมขึ้นมาแล้วถ่ายทอดทัศนคติทางวัฒนธรรมไปยังเด็ก ภายในครอบครัวจะมีขบวนการเลียนแบบในรูปแบบของการเรียนรู้ทางสังคม (Socialization) เด็กจะจดจำทัศนคติส่วนใหญ่ของพ่อแม่โดยเฉพาะทัศนคติด้านคุณธรรม พ่อแม่ที่มีความรักใคร่เอาใจใส่ต่อเด็ก มีแนวโน้มจะเป็นตัวแบบของการเลียนแบบได้มากกว่า ดังนั้นบุคคลเมื่อเติบโตขึ้นจะมีบุคลิกภาพเข้มงวดและนิยมความรุนแรง มักจะผ่านการเลียนแบบมาจากพ่อแม่ที่เกรี้ยวกราดรุนแรงหรือชอบลงโทษ ในบางครอบครัวอาจก่อตั้งทัศนคติให้แก่เด็กในทางตรงข้ามกับที่ผู้ใหญ่ต้องทำ โดยเด็กอาจจะต่อต้านระเบียบวินัยที่เข้มงวดของพ่อแม่ และไม่ยอมรับทัศนคติเหล่านั้นก็ได้

กล่าวโดยสรุปได้ว่า บิดา มารดา และญาติพี่น้องที่อยู่ใกล้ชิดสนิทสนมกับเด็ก เป็นตัวแบบที่มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการถ่ายทอดการประพฤติปฏิบัติ ตลอดจนมีอิทธิพลต่อ ความรู้สึกลึกซึ้ง สามารถทำให้เด็กนำมาเป็นแบบอย่าง หรือเกิดการเลียนแบบจากการที่เด็กได้รับการดูแลเลี้ยงดูใกล้ชิดตั้งแต่แรกเกิด จากการใกล้ชิดนี้เอง ผู้ที่ใกล้ชิดกับเด็กควรทำการปฏิบัติตน เป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี เพื่อให้เด็กนำไปปฏิบัติตาม

การเป็นแบบอย่างของสถานศึกษา

ปพาณิ จิตฺตวัฒน (2541: 76) กล่าวว่า โรงเรียนเป็นสถานศึกษาอย่างเป็นทางการ เป็นสิ่ง สำคัญที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ คุณค่า และแนวความคิดความเชื่อของบุคคล ช่วยพัฒนา ความสามารถ ทัศนคติและรูปแบบพฤติกรรมอื่น ๆ ที่มีคุณค่าทางบวกต่อสังคม

ชนาธิป พรกุล (2541: 10) ยังกล่าวว่า ควรมีการจัดสภาพแวดล้อม หรือกิจกรรมประจำวัน รวมถึงวิถีชีวิตของครูและบุคลากรในสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ ให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้เรียนที่ ต้องการปลูกฝังสิ่งนั้นให้เกิดแก่นักเรียน

ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร (2542: 59) อธิบายอีกว่า วัดและโรงเรียนต่างก็เป็นตัวแทนในสังคม ถัดมาจากครอบครัว ในฐานะผู้กล่อมเกลา ปรุงแต่งให้เด็กมีบุคลิกภาพสอดคล้องกับค่านิยม เจตคติ และวัฒนธรรมในสังคม

และศักดิ์ไทย สุรกิจบวร (2545: 113 - 114) อีกเช่นกันที่อธิบายถึงความสำคัญของครูไว้ว่า ครูในฐานะเป็นปวงชนียบุคคล ต้องแสดงบทบาทเป็นผู้ที่ควรเคารพด้วยการดำรงชีวิต การงานดี มีจริยธรรม คุณธรรม ในฐานะแม่พิมพ์ต้องแสดงบทบาทเป็นตัวอย่างที่ดีของศิษย์ ในฐานะเป็นผู้รู้ ต้องศึกษาค้นคว้าพัฒนาตนเองอยู่เสมอ บทบาทนี้โดยพฤติกรรมต้องเป็นแบบอย่างชักนำผู้อื่น ให้ปฏิบัติตามโอกาสที่เหมาะสม เป็นผู้ดำรงชีวิตตามวิถีประชาธิปไตยแก่ชุมชน

ดังนั้นหากกล่าวโดยสรุป ครูอาจารย์ หรือสถานศึกษาจึงเป็นแบบอย่างที่มีความสัมพันธ์ กับนักเรียนเป็นอันมากนอกเหนือจากคนในครอบครัว ในขณะที่นักเรียนอยู่ในสถานศึกษา นักเรียนก็จะเห็นพฤติกรรมที่ครูปฏิบัติ จนเกิดการเลียนแบบโดยการนำพฤติกรรมของครูอาจารย์ ที่เห็นนำมาเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตามได้

การเป็นแบบอย่างของเพื่อน

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2542: 38) ได้อธิบายถึงการเป็นแบบอย่างของเพื่อนไว้ว่า การเลือกคบเพื่อนที่ดี เพื่อนที่เป็นนักร้อง เพื่อนเรียนเก่ง เพื่อนที่ช่วยเหลือมีน้ำใจ เพื่อนที่ไม่เกรงและชอบเที่ยวเตร่ เพื่อนอาจจะเป็นแบบอย่างที่ดีทำให้อยากเลียนแบบเพื่อน

ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร (2542: 60) ได้กล่าวว่า เมื่อเราโตขึ้นเป็นวัยรุ่น สิ่งที่ยั่วยวนนิยมนั้นที่จะปฏิบัติตัวและรับเอาความคิด ค่านิยม ของกลุ่มเพื่อนมาเป็นของตนมากกว่าที่จะรับเอาสิ่งเดียวกันนี้จากพ่อ แม่ และครู ในช่วงวัยนี้กลุ่มเพื่อนโดยเฉพาะเพื่อนรุ่นเดียวกันมีอิทธิพลต่อกลุ่มวัยรุ่นเป็นอย่างมาก

จำรอง เงินดี (2552: 32) กล่าวอีกว่า เมื่อเด็กเติบโตขึ้น กลุ่มเพื่อนจะเข้ามามีอิทธิพลในฐานะเป็นตัวผลักดันให้เกิดการเรียนรู้การปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มจะมีความยืดหยุ่นและเปิดกว้างมากขึ้น และจะนำไปสู่การพัฒนาทักษะทางสังคม (Social Skills) การเข้ากลุ่มกับเพื่อนย่อมก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน

กล่าวโดยสรุป เพื่อนมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการเป็นตัวแทนสำหรับเด็กที่เข้าสู่วัยรุ่นตอนต้น คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น การมีเพื่อนที่ดี ที่สามารถนำแบบของความประพฤติ หรือการปฏิบัติตนมาใช้เป็นแบบอย่างในการประพฤติ หรือการปฏิบัติตนในการดำเนินชีวิตของตัวเอง อย่างเช่น การปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน ผลตอบแทนที่ได้ก็คือการเป็นคนดี เป็นคนที่สังคมพึงประสงค์นั้น หมายถึง การที่คบเพื่อนดี ก็จะได้รับสิ่งที่ดีด้วยเช่นกัน

สรุปได้ว่า แบบอย่างในช่วงวัยรุ่นตอนต้นนี้ จะได้มาจากทั้งพ่อ แม่ ผู้ปกครอง ญาติพี่น้อง ครูอาจารย์ในสถานศึกษา และเพื่อน ที่จะเข้ามามีอิทธิพลในการเป็นตัวแทนได้แตกต่างกันออกไปในช่วงวัย เวลา และสภาพแวดล้อม ที่เด็กวัยนี้ได้ใกล้ชิด และได้พบเห็น เมื่อเด็กเกิดความพึงพอใจต่อสิ่งนั้น ก็สามารถทำให้เด็กกระทำการตามสิ่งนั้นได้

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคม

ความหมายของการสนับสนุนทางสังคม

ในการศึกษานี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมเนื้อหาแนวคิดจากผู้รู้หลาย ๆ ท่านเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคม โดยมีเนื้อหาที่ยกมาอธิบายพอสังเขป ดังต่อไปนี้

Caplan (1977 อ้างใน จุฬารัตน์ โสตะ, 2546) ได้ให้คำจำกัดความของแรงสนับสนุนทางสังคมว่า หมายถึง สิ่งที่บุคคลได้รับโดยตรงจากบุคคล หรือกลุ่มบุคคล อาจเป็น ข่าวสาร เงิน กำลัง งาน หรือทางอารมณ์ ที่อาจเป็นแรงผลักดันให้ผู้รับไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ

Cobb (1976 อ้างใน จุฬารัตน์ โสตะ, 2546) ก็ได้ให้ความหมายของการสนับสนุนทางสังคมว่า การสนับสนุนทางสังคมนั้นเป็นข้อมูล หรือข่าวสารที่ทำให้บุคคลเชื่อว่า มีความรักและสนใจ มีคนยกย่อง และมองเห็นคุณค่า และรู้สึว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีความผูกพันซึ่งกันและกัน ส่วนการสนับสนุนทางสังคม หมายถึง สิ่งที่ได้รับแรงสนับสนุน ได้รับจากผู้ให้การสนับสนุน ได้แก่ ข่าวสาร ข้อมูล วัตถุสิ่งของ รวมทั้งการสนับสนุนทางด้านจิตใจ หรืออารมณ์ เพื่อแก้ปัญหาของบุคคลนั้น ๆ มีพฤติกรรมไปในทางที่ผู้รับต้องการ ในที่นี้หมายถึง การปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ อันได้รับมาจากบุคคลในครอบครัว ผู้ปกครอง อาจารย์ และเพื่อน

Kahn (1979: 77-78) ได้ให้ความหมายของการสนับสนุนทางสังคมว่า เป็นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอย่างมีจุดหมาย ทำให้เกิดความผูกพันในแง่ดีจากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่งมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในด้านเงินทองสิ่งของหรืออื่น ๆ สิ่งเหล่านี้อาจเกิดเพียงอย่างเดียวหรือมากกว่าหนึ่งอย่าง

Schaefer et al (1981: 11-26) ได้ให้ความหมายของการสนับสนุนทางสังคมว่า เป็นการที่บุคคลรับรู้การได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลที่มีการติดต่อกัน ในสังคม ให้การสนับสนุนทางสังคมกัน 3 ด้าน คือ ด้านอารมณ์ ด้านข้อมูลข่าวสาร และด้านวัตถุสิ่งของ

Thoits (1982: 145-159) ได้ให้ความหมายของการสนับสนุนทางสังคมว่า เป็นการที่บุคคลในเครือข่ายของสังคมได้รับการช่วยเหลือด้านอารมณ์ สังคม สิ่งของ และข้อมูล การสนับสนุนนี้ จะช่วยให้บุคคลสามารถเผชิญและตอบสนองต่อความเจ็บป่วยและความเครียดได้

Peter and Meredith (1991: 122) ให้ความหมายการสนับสนุนทางสังคมไว้ว่า หมายถึง แหล่งต่าง ๆ ที่ให้ความช่วยเหลือบุคคลเมื่อเกิดช่วงวิกฤติ และช่วยให้สามารถปรับตัวกับชีวิตได้

หากกล่าวโดยสรุป การสนับสนุนทางสังคมนั้น หมายถึง การที่บุคคลได้รับความรัก ความเอาใจใส่ การเห็นคุณค่า และได้รับการยกย่อง จากผู้ที่มีความผูกพันต่อกัน มีความรู้สึกเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ทั้งทางด้านอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด การให้ข้อมูลข่าวสาร การให้สิ่งของหรือบริการเพื่อตอบสนองความต้องการ ช่วยให้เกิดการยกย่องนับถือตนเอง เกิดความเชื่อมั่น ทำให้รู้สึกว่ามีคุณค่า โดยการสนับสนุนทางสังคมนั้น อาจได้มาจากบุคคลในครอบครัว หรือผู้ปกครอง จากสถานศึกษา หรือแม้กระทั่งจากเพื่อนก็ได้

ดังนั้นการสนับสนุนทางสังคมจึงมีความสำคัญต่อพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชน ถ้านักเรียนรอบข้างนักเรียนไม่ว่าจะเป็นครอบครัวหรือผู้ปกครอง ครูอาจารย์ สถานศึกษา และเพื่อน ก็ตาม สามารถให้การสนับสนุนทางสังคมในเรื่องการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนแก่นักเรียน เพื่อให้นักเรียนมีแบบแผนหรือแนวทางของการประพฤติปฏิบัติตนในทางที่ดีที่สังคมต้องการได้

ประเภทของการสนับสนุนทางสังคม

Cobb (1976) ได้แบ่งการสนับสนุนทางสังคมเป็น 3 ด้าน ดังต่อไปนี้คือ

1. การสนับสนุนด้านอารมณ์ (emotional support) เป็นการสนับสนุนที่ทำให้บุคคลเชื่อว่าตนเองได้รับความรัก การดูแลเอาใจใส่ มีความใกล้ชิดสนิทสนม มีความผูกพัน และไว้วางใจซึ่งกันและกัน
2. การสนับสนุนด้านการยกย่องและเห็นคุณค่า (esteem support) เป็นการสนับสนุนที่ทำให้บุคคลเชื่อว่าตนเองมีคุณค่า บุคคลอื่นให้การยอมรับและเห็นคุณค่าของตนเอง

3. การสนับสนุนด้านการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (socially support) เป็นการสนับสนุนที่ทำให้บุคคลได้รับการยอมรับว่าเป็นสมาชิกหรือส่วนหนึ่งของสังคม และมีความรู้สึกเป็นเจ้าของในสังคม

House (1981) ได้แบ่งการสนับสนุนทางสังคมออกเป็น 4 ด้าน คือ

1. การสนับสนุนด้านอารมณ์ (emotional support) เป็นการให้การยอมรับไว้วางใจให้ความรัก และความผูกพันต่อกัน
2. การสนับสนุนด้านการประเมินเปรียบเทียบพฤติกรรม (appraisal support) เป็นการเห็นพ้อง การรับรอง การให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อเปรียบเทียบตนเองกับผู้อื่นในสังคมจะทำให้เกิดความมั่นใจ
3. การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร (informational support) คือการให้ข้อมูลคำแนะนำข้อเท็จจริง การให้แนวทางหรือแนวปฏิบัติเพื่อนำไปใช้ในการวางแผนแก้ปัญหา
4. การช่วยเหลือด้านสิ่งของ (instrument support) เป็นการช่วยเหลือโดยการจัดหาเงินทุนสิ่งของเครื่องมือหรือบริการที่จำเป็น

Schaefer et al (1981) ได้แบ่งการสนับสนุนทางสังคมออกเป็น 3 ชนิด ดังต่อไปนี้คือ

1. การสนับสนุนด้านอารมณ์ (emotional support) หมายถึง ความผูกพัน ความอบอุ่นใจ และความรู้สึกเชื่อมั่นไว้วางใจ
2. การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร (information support) หมายถึง การให้คำแนะนำในการแก้ไขปัญหา หรือการให้ข้อมูลป้อนกลับเกี่ยวกับพฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคล
3. การสนับสนุนด้านสิ่งของ (tangible support) หมายถึง การให้ความช่วยเหลือในด้านสิ่งของ เงินทองหรือการบริการ

ระดับของการสนับสนุนทางสังคม

Gottlieb (1985: 11-22) ได้แบ่งระดับของการสนับสนุนทางสังคมออกเป็น 3 ระดับ ดังต่อไปนี้คือ

1. ระดับกว้าง (macro level) เป็นการพิจารณาถึงการเข้าร่วมหรือการมีส่วนร่วมในสังคม อาจวัดได้จากความสัมพันธ์กับสถาบันในสังคม การเข้าร่วมกับกลุ่มต่าง ๆ ด้วยความสมัครใจ และการดำเนินชีวิตอย่างไม่เป็นทางการในสังคม
2. ระดับกลุ่มเครือข่าย (mezzo level) เป็นการมองที่โครงสร้างและหน้าที่ของเครือข่ายสังคม ด้วยการวัดอย่างเฉพาะเจาะจงถึงกลุ่มบุคคลที่มีความสัมพันธ์กันอย่างสม่ำเสมอ เช่น กลุ่มเพื่อน ชนิดของการสนับสนุนทางสังคมในระดับนี้คือ การให้คำแนะนำ การช่วยเหลือ ด้านวัตถุความเป็นมิตร และการสนับสนุนทางด้านอารมณ์ และการยกย่อง
3. ระดับแคบ หรือระดับเล็ก (micro level) เป็นการพิจารณาความสัมพันธ์ของบุคคลที่มีความใกล้ชิดสนิทสนมมากที่สุด ทั้งนี้มีความเชื่อว่า คุณภาพของความสัมพันธ์มีความสำคัญมากกว่าปริมาณ คือ ขนาด จำนวนและความถี่ของความสัมพันธ์ การสนับสนุนในระดับนี้ ได้แก่ สามีภรรยา บุตร และสมาชิกในครอบครัว หรือคนรัก ซึ่งมีความใกล้ชิดทางอารมณ์ให้การสนับสนุนทางจิตใจ แสดงความรักและห่วงใย (affective support)

องค์ประกอบของการสนับสนุนทางสังคม

สมทรง รักษ์เผ่า และสรศักดิ์ วัฒนศิริ (2540) อธิบายองค์ประกอบสำคัญของการสนับสนุนทางสังคมว่า ประกอบด้วย

1. ต้องมีการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ให้ และผู้รับการสนับสนุน
2. ลักษณะการติดต่อสัมพันธ์นั้นต้องประกอบด้วย

2.1 ข้อมูลข่าวสารที่มีลักษณะที่ทำให้ผู้รับเชื่อว่ามีคุณค่าและมีความหวังดีกับตนอย่างจริงใจ

2.2 ข้อมูลข่าวสารนั้น เป็นข่าวที่มีลักษณะทำให้ผู้รับ รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าและเป็นที่ยอมรับของสังคม

2.3 ข้อมูลข่าวสารมีลักษณะที่ผู้รับ เชื่อว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และมีประโยชน์แก่สังคม

3. ปัจจัยนำเข้าของการสนับสนุนทางสังคม อาจอยู่ในรูปของข่าวสาร วัสดุสิ่งของ หรือทางด้านจิตใจ

4. และจะต้องช่วยให้ผู้รับบรรลุถึงจุดหมายที่เขาต้องการ ในที่นี้คือ การปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน

แหล่งของการสนับสนุนทางสังคม

สมทรง รักษ์เผ่า และสรงค์กัญณ์ ดวงคำสวัสดิ์ (2540) ได้อธิบายการแบ่งประเภทของการสนับสนุนทางสังคมไว้ 2 ประเภท ดังต่อไปนี้คือ

1. แหล่งปฐมภูมิ เป็น กลุ่มบุคคลที่มีความสนิทสนม และมีสัมพันธ์ภาพระหว่างสมาชิก เป็นการส่วนตัวสูง กลุ่มนี้ได้แก่ ครอบครัว ญาติพี่น้อง และเพื่อนบ้าน จะมีความสำคัญต่อการแสดงออกพฤติกรรมต่าง ๆ ได้

2. แหล่งทุติยภูมิ เป็นกลุ่มบุคคลที่มีความสัมพันธ์กันตามแผนและกฎเกณฑ์ที่วางไว้ มีอิทธิพลเป็นตัวกำหนดบรรทัดฐานของบุคคลในสังคม กลุ่มนี้ได้แก่ เพื่อนร่วมงาน กลุ่มวิชาชีพ และกลุ่มบุคคลต่าง ๆ จะมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสาร และความรู้ต่าง ๆ

การวัดการสนับสนุนทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น

ในการวัดการได้รับการสนับสนุนทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น วัดจากแหล่งการสนับสนุนทางสังคม คือ ครอบครัวหรือผู้ปกครอง ครู และเพื่อน โดยใช้แนวคิดของ Schaefer *et al* (1981: 381-406) แบ่งการสนับสนุนแต่ละแหล่งเป็น 3 ด้าน ดังต่อไปนี้คือ

1. การสนับสนุนด้านอารมณ์ (emotional support) จากการที่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนต้น มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม จะทำให้เกิดความรู้สึกไม่มั่นใจ วิดกกังวล ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง มีอารมณ์รุนแรง อยากเป็นตัวของตัวเอง ต้องการอิสระ ทำให้วัยรุ่นต้องการความช่วยเหลือ ประคับประคอง ต้องการความรัก การดูแลเอาใจใส่ ให้กำลังใจ ให้การยกย่องอย่างจริงจัง ความรู้สึกเห็นอกเห็นใจ เพื่อให้เกิดความอบอุ่นและมั่นใจ อันจะช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป

2. การสนับสนุนด้านความรู้ข้อมูลข่าวสาร (information support) ผลจากการเปลี่ยนแปลงของร่างกายที่เกิดขึ้น ทำให้นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนต้น รู้สึกวิตกกังวล ขาดความเชื่อมั่น เช่น รูปร่างที่เปลี่ยนแปลง ทั้งเพศชายและหญิง การคบเพื่อน เป็นต้น จำเป็นอย่างยิ่งที่บุคคลรอบข้างต้องให้ความรู้ข้อมูลข่าวสาร คำแนะนำ การตัดสินใจในการปฏิบัติตนที่ถูกต้องเหมาะสม และแนวทางแก้ไขปัญหาที่เผชิญอยู่ เป็นการส่งเสริมการมีดำเนินชีวิตที่ดี

3. การสนับสนุนด้านสิ่งของหรือบริการ (tangible support) เนื่องจากนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนต้นจะให้ความสำคัญกับเพื่อนมาก มีการคบหาและทำกิจกรรมรวมกลุ่มกัน มีการสร้างวัฒนธรรมในกลุ่มตนเอง สนใจปรับปรุงตนเองและบุคลิกภาพ และยังเป็นวัยที่ไม่สามารถเลี้ยงดูตนเองได้ เพราะอยู่ในวัยกำลังศึกษา จึงจำเป็นต้องมีค่าใช้จ่ายฉะนั้นในด้านวัตถุ สิ่งของ การเงินหรือการบริการ จึงต้องได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องโดยแหล่งให้การช่วยเหลือส่วนใหญ่จะเป็นพ่อ แม่ หรือบุคคลในครอบครัว

ดังนั้นสรุปได้ว่า การสนับสนุนทางสังคมนั้น มีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นช่วงวัยที่กำลังมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกาย และจิตใจ ส่งผลต่อการเรียนรู้ และการแสดงออกของพฤติกรรมต่าง ๆ ทั้งทางด้าน

กายภาพและสิ่งแวดล้อมทางสังคม ให้ยอมรับหรือไม่ได้ สิ่งที่แสดงออกมานั้นล้วนได้รับอิทธิพลมาจากกลุ่มที่มีความสัมพันธ์ที่มีอยู่ในสังคม ได้แก่ ครอบครัว หรือผู้ปกครอง ครูอาจารย์ จากเพื่อน จากกลุ่ม จากบุคคล แต่สถาบันที่มีความสำคัญในการสนับสนุนทางสังคมแก่นักเรียนมากที่สุด คือ สถาบันครอบครัว สถานศึกษา การศึกษา และเพื่อน อาจกล่าวได้ว่าเป็นกลุ่มสถาบันที่มีความใกล้ชิดทางอารมณ์มากที่สุด โดยการให้การสนับสนุนทางจิตใจ การแสดงความรัก และความห่วงใยให้อยู่เสมอ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล (2529) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาคุณสมบัติของค่านิยมพื้นฐานทางจริยธรรมของคนไทย โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากมหาวิทยาลัย กระทรวงศึกษาธิการ สื่อมวลชน และอื่น ๆ จำนวน 279 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างจากผู้ที่มีคุณสมบัติเฉพาะ คือ มีความรู้ระดับปริญญาตรีขึ้นไป และมีความสนใจในปัญหาสังคม หรือมีความเชี่ยวชาญทางด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ แล้วใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ นำข้อมูลมาวิเคราะห์ เปรียบเทียบความสำคัญและความสัมพันธ์ของกลุ่มค่านิยม และวิเคราะห์ความเห็นเกี่ยวกับการสอนจริยธรรมให้แก่เยาวชนด้วยค่าความถี่และร้อยละ ผลการวิจัยพอที่จะสรุปผลได้ว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นด้วยในประเด็นที่ว่าศีลธรรมสมัยนี้เสื่อมลงกว่าอดีต และเยาวชนสมัยนี้มีจริยธรรมด้อยกว่าเยาวชนสมัยก่อน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความเชื่อว่า การจะแก้ปัญหาจริยธรรมของสังคมได้นั้น จะต้องมุ่งที่เด็กและผู้ใหญ่ โดยเน้นที่ผู้ใหญ่มากกว่าเด็ก เพราะผู้ใหญ่เป็นแบบอย่างทางจริยธรรมของเด็ก ถ้าแบบอย่างดี เด็กก็จะมีโอกาสเรียนรู้และปฏิบัติในสิ่งที่ดีงามในทางกลับกัน ถ้าเรามุ่งพัฒนาจริยธรรมให้แก่เด็กเพียงฝ่ายเดียว ก็อาจจะล้มเหลวได้ เพราะเมื่อเด็กกลับไปใช้ชีวิตในสังคม ก็จะปรับตัวตามแบบของผู้ใหญ่ในสังคม นอกจากนี้ยังมีความเห็นว่า ครอบครัวจะเป็นผู้รับผิดชอบในการปลูกฝังจริยธรรมมากกว่าโรงเรียน ดังนั้น สังคมจึงไม่ควรโยนความรับผิดชอบในเรื่องนี้ให้แก่โรงเรียนแต่เพียงผู้เดียว อีกนัยหนึ่งก็คือ แม้เราจะมีโรงเรียนคอยช่วยเหลือเด็กให้มีจริยธรรมอันดีงามอยู่บ้าง แต่ครอบครัวจะต้องไม่ถือว่าตนหมดภาระรับผิดชอบในเรื่องนี้ไปแล้ว

วรรณะ บรรจง (2537) ศึกษาลักษณะทางศาสนา และพฤติกรรมศาสตร์ของเยาวชนไทยจากชุมชนแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองในภาคใต้ โดยทำการศึกษากับเยาวชนผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2536 จากโรงเรียน

ประอมศึกษา 4 แห่ง และจากโรงเรียนมัธยมศึกษา 3 แห่งในจังหวัดนครศรีธรรมราช รวมทั้งสิ้น 401 คน จำนวน 201 คน เป็นเยาวชนจากชุมชนแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองที่ได้รับคะแนนจากการประเมินคุณภาพของชุมชนด้านศาสนาและวัฒนธรรมสูงสุด อีกจำนวน 200 คน เป็นเยาวชนจากชุมชนแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง ที่ได้รับคะแนนการประเมินคุณภาพของชุมชนด้านศาสนาและวัฒนธรรมต่ำสุด 2 กลุ่ม มีความเท่าเทียมกันทางด้าน เพศ อายุ ระดับเศรษฐกิจของครอบครัว ระดับการศึกษาของบิดามารดา และประเภทของครอบครัว สถิติที่ใช้ คือ การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทาง (Three way Analysis of Variance) การวิเคราะห์แบบถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบแคนอนนิคัล (Cannonical Correlation) และการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Pearson Product - Momont Correlation Coefficient) พบว่า เยาวชนที่ได้รับการส่งเสริมความเป็นพุทธมามกะจากครอบครัว มาร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในชุมชนมาก มีการปฏิบัติทางศาสนา และคบเพื่อนอย่างเหมาะสมมากกว่าผู้ที่ได้รับการส่งเสริมความเป็นพุทธมามกะจากครอบครัวน้อย จะร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในชุมชนน้อย เยาวชนหญิงที่บิดามีการศึกษาปานกลาง ถ้าได้รับการอบรมเลี้ยงดู สนับสนุนส่งเสริมเป็นพุทธมามกะจากครอบครัวมาก จะมีความเชื่อภายในตนเองมากกว่า คบเพื่อนอย่างเหมาะสมมากกว่า และมีพฤติกรรมก้าวร้าวน้อยกว่า

ธราวดี อัครลิขิต (2537) ได้ศึกษาเรื่อง ทักษะคตินักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงที่มีต่อพระพุทธศาสนา โดยศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง จำแนกเป็น เพศ อายุ คณะที่ศึกษา ชั้นปีที่ศึกษา ภูมิฐานะเดิม อาชีพของบิดามารดา การปฏิบัติศาสนกิจ และความรู้ด้านพระพุทธศาสนา ศึกษากลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงที่นับถือพระพุทธศาสนาและมาเรียนที่มหาวิทยาลัยรามคำแหงด้วยตัวเอง ชั้นปีที่ 1 - 4 จำนวน 200 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อพระพุทธศาสนา และจากการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติของนักศึกษาต่อพระพุทธศาสนา พบว่า ปัจจัยทุกตัวไม่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติของนักศึกษาที่มีต่อพระพุทธศาสนา

บุญหนา จิมนั่ง (2545) ศึกษาพฤติกรรมการทำบุญของชาวพุทธในเขตอำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า 1) เพศชายและเพศหญิงต่างมีพฤติกรรมการทำบุญเหมือนกัน คือ ทำบุญในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 67.2 และ 75.7 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าทั้งเพศชาย และเพศหญิง ต่างก็มีพฤติกรรมการทำบุญในระดับเดียวกัน จึงถือว่าเพศไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการทำบุญ อายุมีอิทธิพลเชิงบวกต่อพฤติกรรมการทำบุญของชาวพุทธ

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ พบว่า ชาวพุทธมีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 39.18 ปี ส่วนมากร้อยละ 39.9 มีอายุต่ำกว่า 30 ปี มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมกรรมการทำบุญ 2) ระดับการศึกษา พบว่า ไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรรมการทำบุญของชาวพุทธ 3) อาชีพ พบว่า ไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรรมการทำบุญของชาวพุทธ ชาวพุทธทุกอาชีพส่วนมากมีพฤติกรรมกรรมการทำบุญคล้ายคลึงกัน 4) รายได้ พบว่า ไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรรมการทำบุญของชาวพุทธ

พระมหาวิชิต นาชัยสินธุ์ (2546) ได้ศึกษาเรื่อง ความรู้ความเข้าใจ และการปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 436 คน จำแนกตามเพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง และเขตที่อยู่อาศัย ที่เรียนอยู่ในโรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi – Stage Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบทดสอบวัดระดับความรู้ความเข้าใจ และแบบสอบถามวัดการปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบสมมติฐานใช้ t – test (Independent Samples) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผลการวิจัยพบว่า เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง และเขตที่อยู่อาศัย มีความรู้ความเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับพอใช้ และนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่แตกต่างกัน มีการปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน

สนอง พิมพ์เทพ (2546) ศึกษาพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติตามหลักพุทธมามกะของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี และเปรียบเทียบพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติตามหลักพุทธมามกะในด้านทาน ศีล ภาวนา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า t – test และ F – test ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารโรงเรียนมีการปฏิบัติตามหลักพุทธมามกะในด้านทาน ศีล ภาวนา อยู่ในระดับค่อนข้างมาก มีประสบการณ์ทางพุทธศาสนาต่างกัน มีการปฏิบัติตามหลักพุทธมามกะในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน และผู้บริหารโรงเรียนที่มีอายุต่างกันมีการปฏิบัติตามหลักพุทธมามกะในภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันในด้านทานและศีล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่มีอายุ 41 – 50 ปี มีการปฏิบัติมากกว่าผู้ที่มีอายุ 51 ปี ขึ้นไป ส่วนด้านภาวนามีการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน

พระครูพัฒนารธรรม (2548) ศึกษาทัศนคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในการดำเนินชีวิต โดยศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย โรงเรียนสตรีศึกษา โรงเรียนขัติยะวงษา อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อดูความแตกต่างทางด้านความคิด ความรู้ ความสามารถในการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในการดำเนินชีวิต กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ มี 150 คน แยกเพศชาย 38 คน และเพศหญิง 112 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม ใช้ค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ พบว่า นักเรียนในกลุ่มตัวอย่างมองเห็นคุณค่า ความสำคัญและประโยชน์ในการนับถือพระพุทธศาสนา และเห็นว่าการรักษาศีลสามารถทำให้สังคมพบกับความสงบสุขโดยปราศจากความวุ่นวายได้ และพบอีกว่านักเรียนชายมีอัตราการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในการดำเนินชีวิตมากกว่านักเรียนหญิง

จากการประมวลแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าการมีพฤติกรรมความเป็นพุทธศาสนิกชน หรือการมีความรู้ความสนใจในพระพุทธศาสนาหรือไม่ มากน้อยเพียงใดนั้นมีตัวแปรที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องในระดับมากน้อยแตกต่างกัน ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงนำมากำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังต่อไปนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรที่ศึกษาประกอบด้วยตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ดังต่อไปนี้คือ

1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่

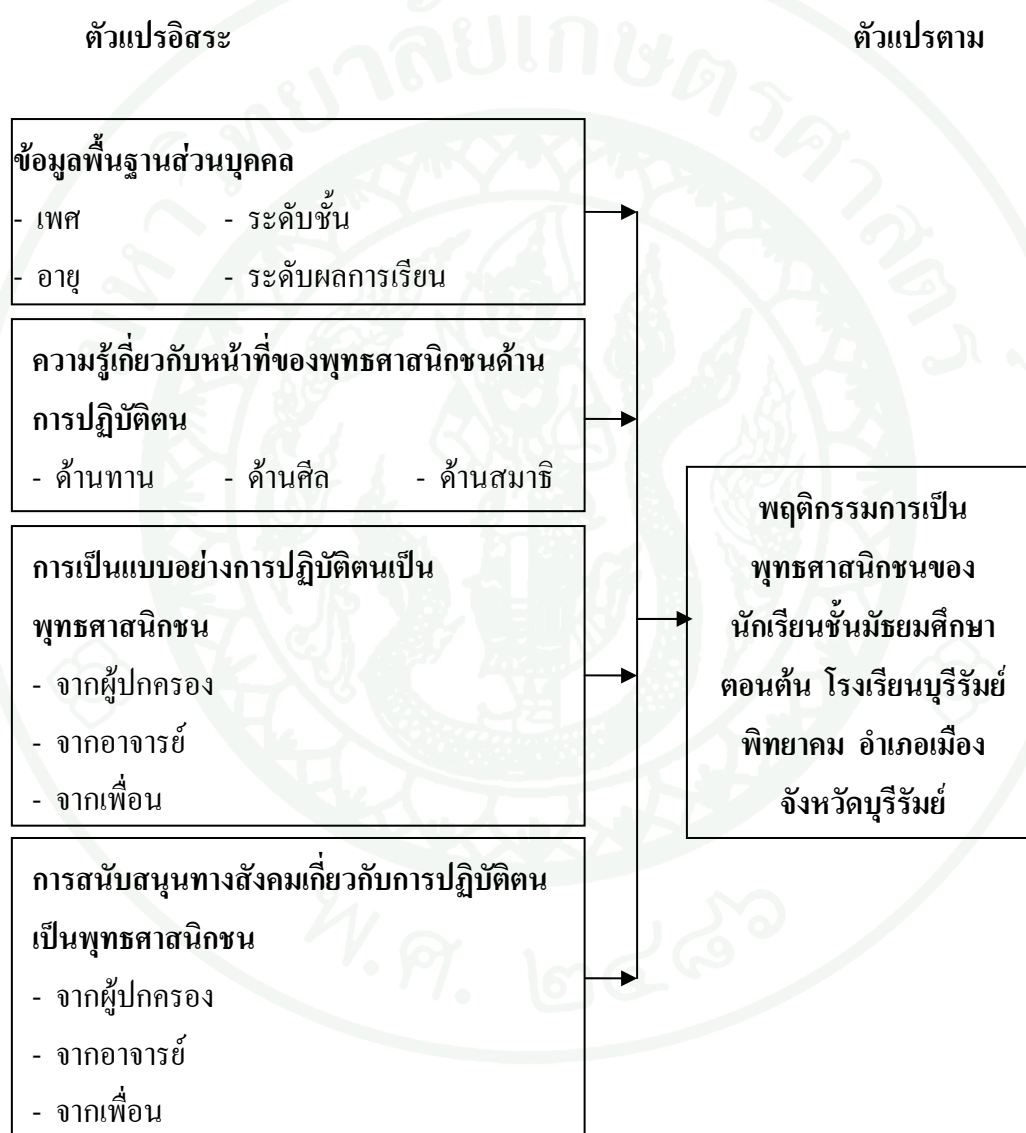
1.1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล (ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับชั้น ระดับผลการเรียน)

1.2 ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนด้านการปฏิบัติตน (ประกอบด้วย ความรู้ด้านทาน ความรู้ด้านศีล และความรู้ด้านสมาธิ)

1.3 การเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน (ประกอบด้วย การเป็นแบบอย่างจากผู้ปกครอง การเป็นแบบอย่างจากอาจารย์ และการเป็นแบบอย่างจากเพื่อน)

1.4 การสนับสนุนทางสังคมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน (ประกอบด้วย การสนับสนุนจากผู้ปกครอง การสนับสนุนจากอาจารย์ และการสนับสนุนจากเพื่อน)

2. ตัวแปรตาม (dependent Variables) คือ พฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

จากการศึกษาและการประมวลเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานการวิจัยดังต่อไปนี้

สมมติฐานที่ 1 เพศ อายุ ระดับชั้น ระดับผลการเรียน ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนด้านการปฏิบัติตน การเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน และการสนับสนุนทางสังคมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียนที่แตกต่างกัน มีผลทำให้พฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 อายุ ระดับชั้น ระดับผลการเรียน ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนด้านการปฏิบัติตน การเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน และการสนับสนุนทางสังคมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียน มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชน

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เสริมด้วยการสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group) เพื่อศึกษาพฤติกรรมที่เป็นพุทธรักษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 1,813 คน คำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ Yamane's (1973) ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{สูตร } n &= \frac{N}{1 + N(e)^2} \\ \text{โดย } n &= \text{ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ} \\ N &= \text{ขนาดของประชากรที่ใช้ในการศึกษา} \\ e &= \text{ค่าความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง (ในการศึกษานี้กำหนดไว้ที่ .05)} \end{aligned}$$

เมื่อแทนค่าในสูตรจะได้กลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{เมื่อ } N &= 1,813 \\ e &= .05 \\ \text{แทนค่าสูตร} &= \frac{1,813}{1 + 1,813 (0.05)^2} \\ \text{กลุ่มตัวอย่าง} &= 327.70 \end{aligned}$$

จากการแทนค่าสูตร จำนวนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ทั้งสิ้น 1,813 คน ได้กลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 327.70 ผู้วิจัยทำการปรับตัวเลขให้เป็นจำนวนเต็ม ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจึงเท่ากับ 328 คน จากนั้นทำการสุ่มตัวอย่างในแต่ละระดับชั้น โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบมีชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ใช้ระดับชั้นเป็นชั้นภูมิ ได้แก่ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สุ่มตัวอย่างในแต่ละชั้นภูมิอย่างเป็นสัดส่วนกับขนาดของชั้นภูมิ (Proportional Sampling) และสุ่มนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ตอบแบบสอบถามในแต่ละระดับชั้นด้วยการสุ่มแบบมีระบบ (Systematic Random Sampling) จากบัญชีรายชื่อของนักเรียนในแต่ละห้องตั้งแต่ห้องแรกถึงห้องสุดท้ายจนครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ ซึ่งในแต่ละระดับชั้นนั้นมีจำนวนห้องเรียนระดับชั้นละ 12 ห้อง รวมทั้งสิ้น 36 ห้อง ได้จำนวนนักเรียนกลุ่มตัวอย่างของประชากรที่ทำการศึกษาดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

ระดับชั้น	กลุ่มประชากร (N)	กลุ่มตัวอย่าง (n)
ม. 1	594	107
ม. 2	601	109
ม. 3	618	112
รวม	1,813	328

และในการสัมภาษณ์กลุ่ม ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ร่วมสัมภาษณ์แต่ละระดับชั้นเท่ากับระดับชั้นละ 4 คน รวมทั้งสิ้น 12 คน นักเรียนที่เข้าร่วมสัมภาษณ์ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) กับนักเรียนที่ทำกิจกรรมต่าง ๆ อยู่ในบริเวณสวนพระพุทธรศาสนา และบริเวณใกล้เคียงจากความสนใจ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย ประกอบด้วย 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับชั้น และระดับผลการเรียน เป็นข้อคำถามแบบเลือกตอบ จำนวน 5 ข้อ และแบบเติมข้อความ จำนวน 2 ข้อ

ส่วนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนด้านการปฏิบัติตน ประกอบด้วย ความรู้ด้านทาน ความรู้ด้านศีล และความรู้ด้านสมาธิ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นข้อคำถามให้เลือกตอบถูกหรือผิด โดยเติมเครื่องหมาย ✓ หรือ X ด้านละ 10 ข้อ รวมจำนวนของข้อคำถามทั้งหมด คือ 30 ข้อ กำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

เกณฑ์การให้คะแนน

ตอบคำถามถูก ให้ 1 คะแนน

ตอบคำถามผิดหรือไม่ตอบคำถาม ให้ 0 คะแนน

การแปลความหมายของระดับความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนด้านการปฏิบัติตน ผู้วิจัยได้นำคะแนนมาคำนวณ เพื่อแบ่งคะแนนเป็น 3 ระดับ โดยใช้สูตรในการคำนวณหาอันตรภาคชั้นมาจากการหารพิสัยด้วยจำนวนชั้น (บุญเรียง ขจรศิลป์, 2543) ดังต่อไปนี้

$$\begin{aligned}
 \text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{พิสัย}}{\text{จำนวนชั้น}} \\
 &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\
 &= \frac{30 - 0}{3} = 10
 \end{aligned}$$

ดังนั้น สามารถกำหนดเกณฑ์และคำอธิบายระดับความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ของ
พุทธศาสนิกชนด้านการปฏิบัติตน ได้ดังต่อไปนี้

ช่วงคะแนน	การแปลความหมาย
ได้ 0 – 10	ระดับน้อย
ได้ 11 – 20	ระดับปานกลาง
ได้ 21 – 30	ระดับมาก

ส่วนที่ 3 การเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน ประกอบด้วย
การเป็นแบบอย่างจากผู้ปกครอง การเป็นแบบอย่างจากอาจารย์ และการเป็นแบบอย่างจากเพื่อน
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์
ลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) เป็นข้อคำถามเชิงบวกทั้งหมด มีมาตรวัด
5 ระดับ โดยให้ผู้ตอบเลือกตอบเพียงคำตอบเดียว จำนวน 30 ข้อ กำหนดเกณฑ์การให้คะแนน
ดังนี้

เกณฑ์การให้คะแนน	คะแนนของข้อคำถาม
ระดับ	
จริงมากที่สุด	4
จริงมาก	3
จริงปานกลาง	2
จริงน้อย	1
ไม่จริงเลย	0

การแบ่งระดับการเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน คำนวณโดยสูตรการ
คำนวณหาอันตรภาคชั้น ดังต่อไปนี้

$$\begin{aligned}
 \text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{พิสัย}}{\text{จำนวนชั้น}} \\
 &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\
 &= \frac{4 - 0}{3} = 1.33
 \end{aligned}$$

ดังนั้น สามารถกำหนดเกณฑ์และคำอธิบายระดับการเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนได้ดังต่อไปนี้

ช่วงคะแนน	การแปลความหมาย
0.00 – 1.33	ระดับน้อย
1.34 – 2.67	ระดับปานกลาง
2.68 – 4.00	ระดับมาก

ส่วนที่ 4 การสนับสนุนทางสังคมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน ประกอบด้วย การสนับสนุนจากผู้ปกครอง การสนับสนุนจากอาจารย์ และการสนับสนุนจากเพื่อน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) เป็นข้อคำถามเชิงบวกทั้งหมด มีมาตรวัด 5 ระดับ โดยให้ผู้ตอบเลือกตอบเพียงคำตอบเดียว จำนวน 30 ข้อ กำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

เกณฑ์การให้คะแนน	คะแนนของข้อคำถาม
ระดับมากที่สุด	4
มาก	3
ปานกลาง	2
น้อย	1
ไม่ได้รับ	0

การแบ่งระดับการสนับสนุนทางสังคมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน คำนวณโดยสูตรการคำนวณหาอันตรภาคชั้น ดังต่อไปนี้

$$\begin{aligned}
 \text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{พิสัย}}{\text{จำนวนชั้น}} \\
 &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\
 &= \frac{4 - 0}{3} = 1.33
 \end{aligned}$$

ดังนั้น สามารถกำหนดเกณฑ์และคำอธิบายระดับการสนับสนุนทางสังคมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนได้ดังต่อไปนี้

ช่วงคะแนน	การแปลความหมาย
0.00 – 1.33	ระดับน้อย
1.34 – 2.67	ระดับปานกลาง
2.68 – 4.00	ระดับมาก

ส่วนที่ 5 พฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) เป็นข้อคำถามเชิงบวกทั้งหมด มีมาตรวัด 5 ระดับ โดยให้ผู้ตอบเลือกตอบเพียงคำตอบเดียว จำนวน 25 ข้อ กำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

เกณฑ์การให้คะแนน	คะแนนของข้อคำถาม
ระดับ	
เป็นประจำ	4
บ่อยครั้ง	3
ปานกลาง	2
บางครั้ง	1
ไม่ปฏิบัติเลย	0

การแบ่งระดับพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียน คำนวณโดยสูตรการคำนวณหาอันตรภาคชั้น ดังต่อไปนี้

$$\begin{aligned}
 \text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{พิสัย}}{\text{จำนวนชั้น}} \\
 &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\
 &= \frac{4 - 0}{3} = 1.33
 \end{aligned}$$

ดังนั้น สามารถกำหนดเกณฑ์และคำอธิบายระดับพฤติกรรมการณ์เป็นพุทธศาสนิกชน
ของนักเรียนได้ดังต่อไปนี้

ช่วงคะแนน	การแปลความหมาย
0.00 – 1.33	ระดับน้อย
1.34 – 2.67	ระดับปานกลาง
2.68 – 4.00	ระดับมาก

การทดสอบเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นเครื่องมือในการ
เก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนการสร้างและทดสอบเครื่องมือ ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาข้อมูล แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ทำการศึกษา
จากเอกสาร และคำราชวิชาการเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
2. กำหนดขอบเขต โครงสร้าง และเนื้อหาของแบบสอบถามให้ครอบคลุมและสอดคล้อง
กับกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัย
3. สร้างแบบสอบถามให้ถูกต้องตามขอบเขต โครงสร้าง และเนื้อหาที่กำหนดไว้
4. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความ
ถูกต้อง และเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไข
5. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไข มาตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยการ
ตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) และตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)
จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 4 ท่าน เพื่อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไข
6. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
เพื่อตรวจสอบความถูกต้องก่อนนำไปทดลองใช้ (Tryout)

7. นำแบบสอบถามที่ได้ตรวจสอบความถูกต้องแล้วทดลองใช้กับกลุ่มนักเรียนที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับประชากรที่ศึกษา คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนภัทรบพิตร อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 30 คน และนำข้อมูลที่ได้จากการทดลองมาตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

7.1 แบบวัดความรู้ นำมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนก และค่าความยากง่าย รายข้อ โดยใช้วิธีของ Kuder Richardson Formula 20 หรือ KR-20 เลือกใช้ข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.2 ขึ้นไป เนื่องจากการให้คะแนนเป็นแบบ 0 กับ 1 และข้อคำถามมีความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนกในสัดส่วนที่พอเหมาะ (บุญธรรม กิจปรีดาภิสุทธิ์, 2540)

7.2 การตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ประเภทความเชื่อมั่นที่วัดความสอดคล้องภายในชุดเดียวกัน (Internal Consistency) โดยใช้วิธีการหาสัมประสิทธิ์อัลฟาของ Cronbach (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามในแต่ละตัวแปร ดังต่อไปนี้

แบบทดสอบด้านความรู้	ได้ค่าความเชื่อมั่น = .7850
แบบทดสอบด้านการเป็นแบบอย่าง	ได้ค่าความเชื่อมั่น = .9011
แบบทดสอบด้านการสนับสนุนทางสังคม	ได้ค่าความเชื่อมั่น = .9136
แบบทดสอบพฤติกรรมการปฏิบัติตนของนักเรียน	ได้ค่าความเชื่อมั่น = .8872

8. ทำการปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยให้ถูกต้องสมบูรณ์ และเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง จากนั้นนำเครื่องมือที่ได้ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ผู้วิจัยนำส่งหนังสือจากสาขาพัฒนาลังคม คณะโครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 328 คน และขออนุญาตทำการสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 12 คน การสัมภาษณ์กลุ่มนี้ ทำหลังจากเก็บรวบรวมแบบสอบถาม

2. ผู้วิจัยนัดหมายกับโรงเรียน บุรีรัมย์พิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อกำหนดวันและเวลาในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปยังโรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียนกลุ่มตัวอย่างตามที่ได้นัดหมายกับทางโรงเรียนไว้ในช่วงเวลา 08.00 – 15.40 น. ที่ห้องวิชาการ โดยผู้วิจัยกำหนดให้หัวหน้าห้องแต่ละห้องนำแบบสอบถามให้เพื่อนที่ถูกสุ่มเป็นกลุ่มตัวอย่างกรอกแบบสอบถาม พร้อมแจ้งให้หัวหน้าห้องแจ้งให้เพื่อนกลุ่มตัวอย่างกรอกแบบสอบถามให้ครบถ้วนถูกต้องในทุกข้อ และรวบรวมมาส่งคืนผู้วิจัยได้ที่ห้องวิชาการภายในวันเดียวกัน

4. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง และตรวจสอบความสมบูรณ์ถูกต้องครบถ้วนภายในวันเดียวกัน เวลาตั้งแต่หลังจากทำพิธีหน้าเสาธงจนถึงหมดคาบเรียนสุดท้าย เมื่อเก็บรวบรวมแบบสอบถามครบถ้วนเรียบร้อยแล้ว จึงทำการสัมภาษณ์กลุ่มในคาบว่างวันถัดไป

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่ม

ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์กับนักเรียนทั้ง 3 ระดับชั้น ที่มีคาบว่างตรงกันในช่วงบ่ายโมง สถานที่ทำการสัมภาษณ์ คือ บริเวณสวนพระพุทธรูปศาสนาในโรงเรียน กลุ่มที่ร่วมสัมภาษณ์ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ คือ นักเรียนที่ทำกิจกรรมต่าง ๆ อยู่ในบริเวณนั้น และบริเวณใกล้เคียงทั้งนักเรียนชายและนักเรียนหญิง ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นนักเรียนที่ได้ผ่านการตอบแบบสอบถาม และไม่ได้ผ่านการตอบแบบสอบถาม มีขั้นตอนการสัมภาษณ์ ดังต่อไปนี้

1. จำนวนกลุ่มในการสัมภาษณ์ เป็นกลุ่มใหญ่กลุ่มเดียว โดยการนั่งล้อมวงกัน เพื่อแสดงความเป็นกันเอง และเท่าเทียมกัน ทำให้นักเรียนผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์ไม่รู้สึกลกคั่นหรือถูกแบ่งแยก

2. ผู้วิจัยกำหนดประเด็นการสัมภาษณ์ ครอบคลุมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เรื่องพฤติกรรมความเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนผู้ร่วมสัมภาษณ์แสดงความคิดเห็น และเสนอแนะแนวทาง

3. เริ่มการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยแนะนำตัว และแนะนำผู้ช่วยในการสัมภาษณ์ พร้อมแจ้งวัตถุประสงค์ที่มาทำการศึกษาให้นักเรียนผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์เข้าใจและมองเห็นความสำคัญ และประโยชน์ของการให้ข้อมูล รวมถึงขออนุญาตถ่ายภาพ และบันทึกเสียงในระหว่างสัมภาษณ์ จากนั้นให้นักเรียนแนะนำตัวเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดี เกิดความสนิทสนมคุ้นเคยและความไว้วางใจ

4. ภาษาที่ใช้ในการสัมภาษณ์ เป็นภาษาพูดธรรมดาไม่เป็นทางการ เพื่อให้บรรยากาศในระหว่างสัมภาษณ์ดำเนินไปอย่างเป็นมิตร เป็นกันเอง ทำให้เข้าใจคำถามได้ง่ายยิ่งขึ้น รวมทั้งเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ตอบเสนอความคิดเห็นร่วม ผู้วิจัยสัมภาษณ์และบันทึกเสียงในระหว่างสัมภาษณ์ เพื่อใช้ตรวจสอบความครบถ้วนถูกต้องของข้อมูล

5. ทบทวนประเด็นและข้อมูลที่ได้สัมภาษณ์ตั้งแต่เริ่มต้น ตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วนตรงประเด็นหากไม่ครบหรือประเด็นคลาดเคลื่อน ผู้วิจัยขอสัมภาษณ์เพิ่มเติมให้ครบถ้วน

6. ปิดการสัมภาษณ์ และขอบคุณนักเรียนผู้เข้าร่วมการสัมภาษณ์ที่สละเวลาและให้ความร่วมมือเข้าร่วมในการให้ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของคำตอบแล้ว มาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลตัวแปรอิสระ ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่

ของพุทธศาสนิกชนด้านการปฏิบัติตน การเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน การสนับสนุนทางสังคมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน และตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียน โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่ออธิบายให้เห็นลักษณะการกระจายของข้อมูล

2. วิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชน จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับชั้น ระดับผลการเรียน ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนด้านการปฏิบัติตน การเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน และการสนับสนุนทางสังคมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียน ด้วยค่า t -test (Independent Sample t -test), F -test (One - Way ANOVA) และการเปรียบเทียบภายหลัง

3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ ระหว่าง อายุ ระดับชั้น ระดับผลการเรียน ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนด้านการปฏิบัติตน การเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน และการสนับสนุนทางสังคมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียน กับพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชน เพื่อหาความสัมพันธ์ของข้อมูล ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) อธิบายข้อมูลเกณฑ์การแปลผลคะแนนโดยใช้เกณฑ์ของ Borg (Borg, Walter R. and Morrish D. Gall: 1988) โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่ม

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มมาสรุปผลรวม เพื่อศึกษาทำความเข้าใจถึงพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ รวมทั้งแสดงข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะ โดยใช้วิธีการบรรยายเชิงพรรณนา

บทที่ 4

ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 6 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ลักษณะกลุ่มตัวอย่าง ส่วนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนด้านการปฏิบัติตน ส่วนที่ 3 การเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน ส่วนที่ 4 การสนับสนุนทางสังคมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน ส่วนที่ 5 พฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียน และส่วนที่ 6 การทดสอบสมมติฐาน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ลักษณะกลุ่มตัวอย่าง

รายละเอียดของข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ มีดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 จำนวน และร้อยละของนักเรียนจำแนกตามข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล

(n = 328)

ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
- เพศ		
ชาย	147	44.8
หญิง	181	55.2

ตารางที่ 2 (ต่อ)

(n = 328)

ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
- อายุ		
12 ปี	29	8.9
13 ปี	107	32.6
14 ปี	125	38.1
15 ปีขึ้นไป	67	20.4
$\bar{X} = 13.71$ S.D. = 0.90 สูงสุด = 16 ต่ำสุด = 12		
- ระดับชั้น		
มัธยมศึกษาปีที่ 1	107	32.7
มัธยมศึกษาปีที่ 2	109	33.2
มัธยมศึกษาปีที่ 3	112	34.1
- ระดับผลการเรียน		
ระดับต่ำกว่าเกณฑ์ (เกรดเฉลี่ยระหว่าง 0.00 - 0.99)	7	2.1
ระดับผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ (เกรดเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.49)	9	2.7
ระดับพอใช้ (เกรดเฉลี่ยระหว่าง 1.50 - 1.99)	35	10.7
ระดับปานกลาง (เกรดเฉลี่ยระหว่าง 2.00 - 2.49)	66	20.1
ระดับค่อนข้างดี (เกรดเฉลี่ยระหว่าง 2.50 - 2.99)	78	23.8
ระดับดี (เกรดเฉลี่ยระหว่าง 3.00 - 3.49)	52	15.9
ระดับดีมาก (เกรดเฉลี่ยระหว่าง 3.50 - 3.99)	59	18.0
ระดับดีเยี่ยม (เกรดเฉลี่ย 4.00)	22	6.7
$\bar{X} = 2.80$ S.D. = 0.80 เกรดสูงสุด = 4.00 เกรดต่ำสุด = 0.61		

จากตารางที่ 2 สามารถอธิบายลักษณะข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 328 คน จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับชั้น ระดับผลการเรียน ได้ดังต่อไปนี้

เพศ กลุ่มตัวอย่างมีจำนวนนักเรียนหญิงสูงสุดเท่ากับ 181 คน คิดเป็นร้อยละ 55.2 และนักเรียนชายเท่ากับ 147 คน คิดเป็นร้อยละ 44.8

อายุ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุ 14 ปี จำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 38.1

มีอายุ 13 ปี จำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 32.6 มีอายุ 15 ปีขึ้นไป จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 20.4 และมีอายุ 12 ปี จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 8.8 และมีอายุเฉลี่ยรวมเท่ากับ 13.71

ระดับชั้น กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 34.1 ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 33.2 และระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 32.7

ระดับผลการเรียน กลุ่มตัวอย่างมีระดับผลการเรียนรวมสูงสุดคือระดับก่อนข้างดี จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 23.8 ผลการเรียนอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 20.1 ระดับดีมาก จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 18.0 ระดับดี จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 15.9 ระดับพอใช้ จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 10.7 ระดับดีเยี่ยม จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 6.7 ระดับผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 2.7 และระดับต่ำกว่าเกณฑ์ จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 2.1 มีระดับผลการเรียนรวมสูงสุดเท่ากับ 4.00 และระดับผลการเรียนรวมต่ำสุดเท่ากับ 0.61 โดยมีค่าเฉลี่ยของระดับผลการเรียนรวมเท่ากับ 2.80

ส่วนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนด้านการปฏิบัติตน

รายละเอียดของความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนด้านการปฏิบัติตน มีดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนด้านการปฏิบัติตน

(n = 328)			
ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนด้านการปฏิบัติตน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านทาน	7.39	1.50	มาก
ด้านศีล	7.06	1.18	มาก
ด้านสมาธิ	8.69	1.50	มาก
ความรู้โดยรวม	23.14	3.10	มาก

จากตารางที่ 3 ระดับความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนด้านการปฏิบัติตนของกลุ่มตัวอย่างโดยรวมจากจำนวนคะแนนเต็ม 30 คะแนน พบว่า นักเรียนมีระดับความรู้มาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 23.14 เมื่อพิจารณารายด้าน นักเรียนมีระดับความรู้ด้านสมาธิในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 8.69 ความรู้ด้านทาน และความรู้ด้านศีล อยู่ในระดับมากเช่นกัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 7.39 และ 7.06

ส่วนที่ 3 การเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน

รายละเอียดของการเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ มีดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน

(n = 328)			
การเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนเป็น พุทธศาสนิกชน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
จากผู้ปกครอง	2.60	0.61	ปานกลาง
จากอาจารย์	2.80	0.65	มาก
จากเพื่อน	2.33	0.71	ปานกลาง
การเป็นแบบอย่างโดยรวม	2.58	0.52	ปานกลาง

จากตารางที่ 4 พบว่า ระดับการเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนของกลุ่มตัวอย่างโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 2.58 เมื่อพิจารณารายด้าน อาจารย์เป็นแบบอย่างในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 2.80 ผู้ปกครองเป็นแบบอย่างระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.60 และเพื่อนเป็นแบบอย่างในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.33

ส่วนที่ 4 การสนับสนุนทางสังคมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน

รายละเอียดของการสนับสนุนทางสังคมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์
มีดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการสนับสนุนทางสังคมเกี่ยวกับการปฏิบัติ
ตนเป็นพุทธศาสนิกชน

(n = 328)

การสนับสนุนทางสังคมเกี่ยวกับการปฏิบัติ ตนเป็นพุทธศาสนิกชน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
จากผู้ปกครอง	3.15	0.53	มาก
จากอาจารย์	2.44	0.66	ปานกลาง
จากเพื่อน	2.25	0.79	ปานกลาง
การสนับสนุนทางสังคมโดยรวม	2.61	0.56	ปานกลาง

จากตารางที่ 5 พบว่า ระดับการสนับสนุนทางสังคมเกี่ยวกับการปฏิบัติตน
เป็นพุทธศาสนิกชนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 2.61 เมื่อพิจารณา
รายด้าน กลุ่มตัวอย่างได้รับการสนับสนุนจากผู้ปกครองอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ
3.15 ได้รับการสนับสนุนจากอาจารย์อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.44 และได้รับ
การสนับสนุนจากเพื่อนอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.25

ส่วนที่ 5 พฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียน

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนของ
นักเรียน

(n = 328)

ตัวแปร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
พฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียน	2.50	0.59	ปานกลาง

จากตารางที่ 6 พบว่า ระดับพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนของกลุ่มตัวอย่าง อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.50

ส่วนที่ 6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 เพศ อายุ ระดับชั้น ระดับผลการเรียน ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ของ พุทธศาสนิกชนด้านการปฏิบัติตน การเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน และการสนับสนุนทางสังคมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียนที่แตกต่างกัน มีผลทำให้พฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนแตกต่างกัน ผลการทดสอบสมมติฐานมีดังต่อไปนี้

ตารางที่ 7 ความแตกต่างของพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียนชายและนักเรียนหญิง (n = 328)

ตัวแปร	พฤติกรรมการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียน					
	n	$\bar{X}$	S.D.	t	ค่า p	ผลสรุป
ชาย	147	2.26	0.51	-1.938 ^{ns}	.054	ไม่แตกต่าง
หญิง	181	2.37	0.53			

^{ns} หมายถึง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 7 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า นักเรียนชายและนักเรียนหญิง มีพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 8 การเปรียบเทียบพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชน จำแนกตาม อายุ ระดับชั้น และระดับผลการเรียน

(n = 328)

ตัวแปร	พฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียน					
	df	SS	MS	F	ค่า p	ผลสรุป
อายุ						
ระหว่างกลุ่ม	3	1.327	0.44	1.628 ^{ns}	0.183	ไม่แตกต่าง
ภายในกลุ่ม	324	88.06	0.27			
รวม	327	89.39				
ระดับชั้น						
ระหว่างกลุ่ม	2	0.29	0.14	0.525 ^{ns}	0.592	ไม่แตกต่าง
ภายในกลุ่ม	325	89.10	0.27			
รวม	327	89.39				
ระดับผลการเรียน						
ระหว่างกลุ่ม	7	5.84	0.83	3.194**	0.003	แตกต่าง
ภายในกลุ่ม	320	83.55	0.26			
รวม	327	89.39				

^{ns} หมายถึง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 8 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า นักเรียนที่มีระดับผลการเรียนต่างกัน ส่งผลให้มีพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผู้วิจัยทำการเปรียบเทียบภายหลัง เนื่องจากผลที่ได้แตกต่าง

ตารางที่ 9 การเปรียบเทียบภายหลังพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียน จากระดับผล
การเรียน

(n = 328)

ระดับผลการเรียน	$\bar{X}$	p	พอใช้(เกรดเฉลี่ย ระหว่าง 1.50 - 1.99)	ปานกลาง (เกรดเฉลี่ย ระหว่าง 2.01 - 2.49)
- พอใช้(เกรดเฉลี่ย ระหว่าง 1.50 - 1.99)	.4969**	.005	-	-
- ปานกลาง (เกรดเฉลี่ย ระหว่าง 2.01 - 2.49)	.2224 ^{ns}	.552	-	-
- ระดับดีมาก (เกรด เฉลี่ยระหว่าง 3.50 - 3.99)	.1618 ^{ns}	.978	*	-

^{ns} หมายถึง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 9 ผลการเปรียบเทียบภายหลัง พบว่า พฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนของ
นักเรียนที่มีผลการเรียนในระดับพอใช้ แตกต่างจากนักเรียนที่มีผลการเรียนในระดับดีมาก
($\bar{X} = .4969$, $p = .005$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 10 การเปรียบเทียบระดับความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนด้านการปฏิบัติตน
กับพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียน

(n = 328)

ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ของ พุทธศาสนิกชนด้านการ ปฏิบัติตน	พฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียน					
	df	SS	MS	F	ค่า p	ผลสรุป
ด้านทาน	2	0.65	0.32	1.192 ^{ns}	0.305	ไม่แตกต่าง
ระหว่างกลุ่ม	325	88.74	0.27			
ภายในกลุ่ม	327	89.39				
รวม						

ตารางที่ 10 (ต่อ)

(n = 328)

ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ของ พุทธศาสนิกชนด้านการ ปฏิบัติตน	พฤติกรรมการณ์เป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียน					
	df	SS	MS	F	ค่า p	ผลสรุป
ด้านศีล						
ระหว่างกลุ่ม	2	1.29	0.65	2.385 ^{ns}	0.094	ไม่แตกต่าง
ภายในกลุ่ม	325	88.09	0.27			
รวม	327	89.39				
ด้านสมาธิ						
ระหว่างกลุ่ม	2	1.23	0.61	2.265 ^{ns}	0.105	ไม่แตกต่าง
ภายในกลุ่ม	325	88.16	0.27			
รวม	327	89.39				
ความรู้โดยรวม						
ระหว่างกลุ่ม	1	0.88	0.88	3.227 ^{ns}	0.073	ไม่แตกต่าง
ภายในกลุ่ม	326	88.51	0.27			
รวม	327	89.39				

^{ns} หมายถึง "ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05"

จากตารางที่ 10 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า นักเรียนที่มีระดับความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนด้านการปฏิบัติตนโดยรวม และพิจารณารายด้าน ประกอบด้วย ความรู้ด้านทาน ความรู้ด้านศีล และความรู้ด้านสมาธิที่ต่างระดับกัน ส่งผลให้มีพฤติกรรมการณ์เป็นพุทธศาสนิกชนไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 11 การเปรียบเทียบระดับการเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน
กับพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียน

(n = 328)

การเป็นแบบอย่างการ ปฏิบัติตนเป็น พุทธศาสนิกชน	พฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียน					
	df	SS	MS	F	ค่า p	ผลสรุป
จากผู้ปกครอง						
ระหว่างกลุ่ม	2	15.58	7.80	34.307**	0.000	แตกต่าง
ภายในกลุ่ม	325	73.80	0.23			
รวม	327	89.39				
จากอาจารย์						
ระหว่างกลุ่ม	2	10.52	5.26	21.685**	0.000	แตกต่าง
ภายในกลุ่ม	325	78.86	0.24			
รวม	327	89.39				
จากเพื่อน						
ระหว่างกลุ่ม	2	12.40	6.20	26.184**	0.000	แตกต่าง
ภายในกลุ่ม	325	76.98	0.24			
รวม	327	89.39				
การเป็นแบบอย่างโดยรวม						
ระหว่างกลุ่ม	2	21.70	10.85	52.086**	0.000	แตกต่าง
ภายในกลุ่ม	325	67.69	0.21			
รวม	327	89.39				

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 11 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า นักเรียนที่มีระดับการเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนทั้งโดยรวม และพิจารณารายด้าน ประกอบด้วย การเป็นแบบอย่างจากผู้ปกครอง การเป็นแบบอย่างจากอาจารย์ และการเป็นแบบอย่างจากเพื่อนที่ต่างระดับกัน ส่งผลให้มีพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผู้วิจัยทำการเปรียบเทียบภายหลัง เนื่องจากผลที่ได้แตกต่าง

ตารางที่ 12 การเปรียบเทียบภายหลังระดับการเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน
กับพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนนักเรียน

(n = 328)

ระดับการเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนเป็น พุทธศาสนิกชน	$\bar{X}$	p	น้อย	ปานกลาง
น้อย	.9785**	.001	-	-
ปานกลาง	.5158**	.000	-	-
มาก	.4627 ^{ns}	.220	*	*

^{ns} หมายถึง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 12 ผลการเปรียบเทียบภายหลัง พบว่า พฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชน
ของนักเรียนที่มีการเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนในระดับมาก แตกต่างจาก
นักเรียนที่มีการเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนในระดับปานกลาง ($\bar{X} = .5158$,
 $p = .000$) และระดับน้อย ($\bar{X} = .9785$, $p = .001$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 13 การเปรียบเทียบระดับการสนับสนุนทางสังคมเกี่ยวกับการปฏิบัติตน
เป็นพุทธศาสนิกชน กับพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียน

(n = 328)

การสนับสนุนทางสังคม เกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็น พุทธศาสนิกชน	พฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียน					
	df	SS	MS	F	ค่า p	ผลสรุป
จากผู้ปกครอง						
ระหว่างกลุ่ม	1	5.75	5.75	22.407**	.000	แตกต่าง
ภายในกลุ่ม	326	83.64	0.26			
รวม	327	89.39				

ตารางที่ 13 (ต่อ)

(n = 328)

การสนับสนุนทางสังคม เกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็น พุทธศาสนิกชน	พฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียน					
	df	SS	MS	F	ค่า p	ผลสรุป
พุทธศาสนิกชน						
จากอาจารย์						
ระหว่างกลุ่ม	2	11.50	5.75	23.993**	.000	แตกต่าง
ภายในกลุ่ม	325	77.89	0.24			
รวม	327	89.39				
จากเพื่อน						
ระหว่างกลุ่ม	2	9.15	4.57	18.523**	.000	แตกต่าง
ภายในกลุ่ม	325	80.24	0.25			
รวม	327	89.39				
การสนับสนุนโดยรวม						
ระหว่างกลุ่ม	2	13.95	6.98	30.058**	.000	แตกต่าง
ภายในกลุ่ม	325	75.43	0.23			
รวม	327	89.39				

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 13 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า นักเรียนที่มีระดับการสนับสนุนทางสังคมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนโดยรวม และพิจารณารายด้าน ประกอบด้วย การสนับสนุนจากผู้ปกครอง จากอาจารย์ และจากเพื่อนที่ต่างระดับกัน ส่งผลให้มีพฤติกรรม การเป็นพุทธศาสนิกชนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผู้วิจัยทำการเปรียบเทียบ ภายหลัง เนื่องจากผลที่ได้แตกต่าง

ตารางที่ 14 การเปรียบเทียบภายหลังระดับการสนับสนุนทางสังคมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนกับพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนนักเรียน

(n = 328)

ระดับการสนับสนุนทางสังคมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน	$\bar{X}$	p	น้อย	ปานกลาง
น้อย	.8922**	.000	-	-
ปานกลาง	.4001**	.007	-	-
มาก	.4921 ^{ns}	.216	*	*

^{ns} หมายถึง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 14 ผลการเปรียบเทียบภายหลัง พบว่า พฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียนที่มีการสนับสนุนทางสังคมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนในระดับมาก แตกต่างจากนักเรียนที่มีการสนับสนุนทางสังคมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนในระดับปานกลาง ($\bar{X} = .4001, p = .007$) และระดับน้อย ($\bar{X} = .8922, p = .000$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สมมติฐานที่ 2 อายุ ระดับชั้น ระดับผลการเรียน ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนด้านการปฏิบัติตน การเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน และการสนับสนุนทางสังคมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียน มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชน ด้วยการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) ผลการทดสอบสมมติฐาน มีดังต่อไปนี้

ตารางที่ 15 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างอายุ ระดับชั้น และระดับผลการเรียนกับพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียน

(n = 328)

ตัวแปร	พฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียน			
	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)	ค่า p	ผลสรุป	ระดับ
อายุ	.009 ^{ns}	.871	ไม่สัมพันธ์	-

ตารางที่ 15 (ต่อ)

(n = 328)

ตัวแปร	พฤติกรรมการณ์เป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียน			
	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)	ค่า p	ผลสรุป	ระดับ
ระดับชั้น	-.026 ^{ns}	.642	ไม่สัมพันธ์	-
ระดับผลการเรียน	.195**	.000	สัมพันธ์	น้อย

^{ns} หมายถึง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 15 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า อายุ และระดับชั้นของนักเรียน ไม่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการณ์เป็นพุทธศาสนิกชน และเมื่อพิจารณาจากระดับผลการเรียน พบว่า สัมพันธ์เชิงบวกกระด้นน้อยกับพฤติกรรมการณ์เป็นพุทธศาสนิกชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

ตารางที่ 16 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ของพุทธศาสนิกชน
ด้านการปฏิบัติตน กับพฤติกรรมการณ์เป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียน

(n = 328)

ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ของ พุทธศาสนิกชนด้านการ ปฏิบัติตน	พฤติกรรมการณ์เป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียน			
	สัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ (r)	ค่า p	ผลสรุป	ระดับ
ด้านทาน	.149**	.007	สัมพันธ์	น้อย
ด้านศีล	.076 ^{ns}	.172	ไม่สัมพันธ์	-
ด้านสมาธิ	.155**	.005	สัมพันธ์	น้อย
ความรู้โดยรวม	.176**	.001	สัมพันธ์	น้อย

^{ns} หมายถึง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 16 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ของ พุทธศาสนิกชนด้านการปฏิบัติตนของนักเรียนโดยรวม และพิจารณารายด้าน ประกอบด้วย

ความรู้ด้านทาน และความรู้ด้านสมาธิ สัมพันธ์เชิงบวกระดับน้อยกับพฤติกรรมการเป็น พุทธศาสนิกชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 17 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนเป็น พุทธศาสนิกชน กับพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียน

(n = 328)

การเป็นแบบอย่างการปฏิบัติ ตนเป็นพุทธศาสนิกชน	พฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียน			
	สัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ (r)	ค่า p	ผลสรุป	ระดับ
จากผู้ปกครอง	.416**	.000	สัมพันธ์	ปานกลาง
จากอาจารย์	.341**	.000	สัมพันธ์	ค่อนข้างน้อย
จากเพื่อน	.367**	.000	สัมพันธ์	ค่อนข้างน้อย
การเป็นแบบอย่างโดยรวม	.493**	.000	สัมพันธ์	ปานกลาง

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 17 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนเป็น พุทธศาสนิกชนของนักเรียนโดยรวม และพิจารณารายด้าน ประกอบด้วย การเป็นแบบอย่างจาก ผู้ปกครองสัมพันธ์เชิงบวกระดับปานกลาง การเป็นแบบอย่างจากอาจารย์ และการเป็นแบบอย่าง จากเพื่อนสัมพันธ์เชิงบวกระดับค่อนข้างน้อย กับพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 18 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคมเกี่ยวกับการปฏิบัติตน เป็นพุทธศาสนิกชน กับพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียน

(n = 328)

การสนับสนุนทางสังคม เกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็น พุทธศาสนิกชน	พฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียน			
	สัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ (r)	ค่า p	ผลสรุป	ระดับ
จากผู้ปกครอง	.254**	.000	สัมพันธ์	ค่อนข้างน้อย
จากอาจารย์	.347**	.000	สัมพันธ์	ค่อนข้างน้อย
จากเพื่อน	.286**	.000	สัมพันธ์	ค่อนข้างน้อย

ตารางที่ 18 (ต่อ)

(n = 328)

การสนับสนุนทางสังคม เกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็น พุทธศาสนิกชน	พฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียน			
	สัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ (r)	ค่า p	ผลสรุป	ระดับ
การสนับสนุนโดยรวม	.395**	.000	สัมพันธ์	ค่อนข้างน้อย

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 18 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การสนับสนุนทางสังคมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียนโดยรวม และพิจารณารายด้าน ประกอบด้วย การสนับสนุนจากผู้ปกครอง การสนับสนุนจากอาจารย์ และการสนับสนุนจากเพื่อน สัมพันธ์เชิงบวก ระดับค่อนข้างน้อย กับพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 19 สรุปความสัมพันธ์และระดับความสัมพันธ์ระหว่าง อายุ ระดับชั้น ระดับผลการเรียน ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนด้านการปฏิบัติตน การเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน และการสนับสนุนทางสังคมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน กับพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียน

(n = 328)

ตัวแปร	พฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียน		
	ไม่สัมพันธ์	สัมพันธ์	ระดับ
- อายุ	✓		-
- ระดับชั้น	✓		-
- ระดับผลการเรียน		✓ ⁽⁺⁾	น้อย
- ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ ของพุทธศาสนิกชน ด้านการปฏิบัติตน			
ด้านทาน		✓ ⁽⁺⁾	น้อย
ด้านศีล	✓		-
ด้านสมาธิ		✓ ⁽⁺⁾	น้อย
รวม		✓ ⁽⁺⁾	น้อย

ตารางที่ 19 (ต่อ)

(n = 328)

ตัวแปร	พฤติกรรมความเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียน		
	ไม่สัมพันธ์	สัมพันธ์	ระดับ
- การเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน			
จากผู้ปกครอง		✓ ⁽⁺⁾	ปานกลาง
จากอาจารย์		✓ ⁽⁺⁾	ค่อนข้างน้อย
จากเพื่อน		✓ ⁽⁺⁾	ค่อนข้างน้อย
รวม		✓ ⁽⁺⁾	ปานกลาง
- การสนับสนุนทางสังคมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน			
จากผู้ปกครอง		✓ ⁽⁺⁾	ค่อนข้างน้อย
จากอาจารย์		✓ ⁽⁺⁾	ค่อนข้างน้อย
จากเพื่อน		✓ ⁽⁺⁾	ค่อนข้างน้อย
รวม		✓ ⁽⁺⁾	ค่อนข้างน้อย

✓⁽⁺⁾ หมายถึง สัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากตารางที่ 19 สรุปความสัมพันธ์และระดับความสัมพันธ์ พบว่า ระดับผลการเรียน ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนด้านการปฏิบัติตนพิจารณาโดยรวม และพิจารณารายด้านการเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนโดยรวม และพิจารณารายด้าน การสนับสนุนทางสังคมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนโดยรวม และพิจารณารายด้าน สัมพันธ์เชิงบวกระดับน้อยถึงปานกลางกับพฤติกรรมความเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลจากวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่ม

ผู้วิจัยสัมภาษณ์กลุ่มกับนักเรียนที่ได้จากการสุ่มแบบบังเอิญ มีทั้งนักเรียนที่ตอบแบบสอบถาม และไม่ได้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย นักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 4 คน นักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 4 คน และนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษา

ปีที่ 3 จำนวน 4 คน รวมทั้งสิ้น 12 คน ในการสัมภาษณ์ผู้วิจัยใช้คำถามที่ตั้งขึ้น มีข้อคำถามที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยประเด็นข้อคำถามที่ใช้ มีดังต่อไปนี้

- ลักษณะข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของนักเรียน
- ความเข้าใจของนักเรียนต่อหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา และการนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน
- การเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา
- การเป็นแบบอย่าง และการสนับสนุนที่ได้
- ประโยชน์จากการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนที่นักเรียนได้รับ
- ความรู้สึกที่มีต่อพระพุทธศาสนาและการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน
- ปัญหาที่มีในการการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน
- ข้อเสนอแนะของนักเรียนเกี่ยวกับแนวทางที่จะนำไปสู่การมีพฤติกรรมการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน

ผลจากการสัมภาษณ์กลุ่มมีดังต่อไปนี้

ลักษณะข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของนักเรียนที่เข้าร่วมในการสัมภาษณ์รวมทั้งสิ้น 12 คน ศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระดับชั้นละ 4 คน ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนหญิง จำนวน 8 คน และนักเรียนชาย 4 คน นักเรียนทั้ง 12 คนมีอายุอยู่ระหว่าง 12 ถึง 15 ปี มีระดับผลการเรียนอยู่ในระดับที่น้อยกว่า 2.00 และมากกว่า 2.00 ขึ้นไป นักเรียนจำนวน 8 ใน 12 คน ใช้เวลาว่างส่วนใหญ่ไปกับการพบปะพูดคุยกับเพื่อน เพราะคิดว่าทำให้รู้สึกสนุกและผ่อนคลายความเครียดได้ดีที่สุด ซึ่งการพบปะพูดคุยกับเพื่อนนี้ นักเรียนกล่าวว่านอกจากพูดคุยกับเพื่อนแล้ว ยังได้ทำกิจกรรมอื่น ๆ ร่วมกับเพื่อนได้อีก กิจกรรมที่ชอบทำมากที่สุดก็คือ ฟังเพลง เล่นเกมส์ เล่นดนตรี เล่นกีฬา เทียวเตร่ ถ้าหากวันไหนต้องอยู่บ้าน ก็จะใช้เวลาว่างไป

กับการดูโทรทัศน์ และนอน ส่วนนักเรียนอีก 4 คน ใช้เวลาว่างที่มีไปเรียนพิเศษเพื่อเสริมความรู้ และช่วยทำงานบ้าน นักเรียนทุกคนอาศัยอยู่กับผู้ปกครอง ในจำนวนนักเรียนทั้งหมด 12 คน มีนักเรียน 3 คน อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง และอีก 9 คน อาศัยอยู่นอกเขตอำเภอเมือง การเดินทางมาโรงเรียนของนักเรียนมีทั้งขับรถจักรยานยนต์มาเอง นั่งรถไฟ และผู้ปกครองมารับมาส่ง ผู้ปกครองของนักเรียนทั้ง 12 คน มีการประกอบอาชีพที่หลากหลาย คือ มีทั้งรับราชการ ค้าขาย ธุรกิจส่วนตัว เป็นแม่บ้าน หรือพ่อบ้าน และรายได้ของครอบครัวของนักเรียนโดยส่วนใหญ่ อยู่ในระดับพอใช้ เหลือเก็บ แต่ก็มีนักเรียนจำนวน 2 คน ที่ครอบครัวมีรายได้อยู่ในระดับพอใช้ ไม่มีเก็บ

ความเข้าใจของนักเรียนต่อหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา และการนำมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันนั้น นักเรียนทุกคนให้คำตอบสอดคล้องไปในทางเดียวกัน โดยสรุปใจความได้ว่า หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาสอนให้ทุกคนเป็นคนดี โดยความหมายของคนดีที่นักเรียนให้ไว้จะเป็นไปในแนวทางของการปฏิบัติที่หลากหลาย เช่น การเชื่อฟังพ่อแม่ ครูอาจารย์ เคารพผู้ใหญ่ ไม่เที่ยวเตร่ หรือการทำตัวไม่ดี รักษาศีล การสวดมนต์ไหว้พระ การทำบุญทำทาน ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อสิ่งของแก่ผู้อื่น เป็นต้น ในการอบรมสั่งสอนนั้น นักเรียนทุกคนจะได้รับการอบรมสั่งสอนต่าง ๆ จากบิดา มารดา และคนในครอบครัว โดยในเรื่องการอบรมสั่งสอนนี้มีนักเรียนหญิงจำนวน 1 คน ได้ยกตัวอย่างเรื่องราวเกี่ยวกับตนให้เห็นว่า เมื่อมีเวลาว่างในวันพระตนมักจะไปวัดทำบุญเป็นเพื่อนยาย เพราะตั้งแต่เด็ก ๆ ยายจะชอบพาตนไปด้วย และคอยปลุกฟังเรื่องการทำความดี การไปวัดทำบุญ ทำทานช่วยเหลือคนที่ด้อยกว่าตน ในส่วนของการเชื่อฟังคำสั่งสอนนั้น มีนักเรียนจำนวน 1 คน ได้กล่าวว่า ในบางเรื่องก็เชื่อฟังและบางเรื่องก็ไม่เชื่อฟัง โดยยกตัวอย่างในเรื่องของตนให้เห็นเช่นกันว่า ที่บ้านของตนนั้นเป็นร้านค้าทำให้มีงานที่ยุ่งและวุ่นวาย เพราะมีลูกค้าเข้าออกตลอดเวลา ในวันหยุดหรือช่วงเวลาว่างผู้ปกครองอยากให้ตนอยู่ช่วยงานไม่ให้ออกไปเที่ยวเตร่ที่ไหน บางครั้งตนก็อยู่ช่วย แต่โดยส่วนใหญ่แล้วจะไม่อยู่ เพราะอยากออกไปเที่ยวกับเพื่อนมากกว่า ช่วงเวลาที่อยู่ในโรงเรียน นักเรียนทุกคนจะได้รับความรู้จากการเรียนการสอนของอาจารย์ โดยเฉพาะอาจารย์ที่ปรึกษาประจำห้องที่จะให้การอบรมสั่งสอน และเอาใจใส่มากที่สุด นักเรียนทุกคนมีความคิดเห็นสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันว่า ตนจะมีความสนใจกับการสั่งสอนของอาจารย์บางท่านที่ใจดีกับตน และกับบางวิชาที่ชอบ ที่เมื่อเรียนแล้วรู้สึกไม่เบื่อ นักเรียนแต่ละคนมีทั้งที่ชอบในวิชาเดียวกัน และวิชาอื่นที่แตกต่างกัน เช่น นักเรียนหญิงจำนวน 4 คน ชอบวิชาภาษาอังกฤษ เพราะเป็นวิชาที่น่าสนใจ โดยให้เหตุผลว่า ภาษาอังกฤษมีอาจารย์ต่างชาติเป็นผู้สอน เมื่อเข้าเรียนแล้วทำให้รู้สึกน่าสนใจ

ทำให้ตื่นเต้น และสนุกกับการเรียนการสอนของอาจารย์ เหมือนว่าตนได้ใช้ภาษาจริง ๆ มีมั่นใจที่จะใช้ภาษามากขึ้น นักเรียนหญิงอีก 4 คน ชอบวิชาสังคมศึกษา เพราะอาจารย์ที่สอนใจดี และวิชาที่เกี่ยวกับงานอาชีพ การเย็บปักถักร้อย เพราะเป็นวิชาที่ทำให้ได้ใช้ทักษะส่วนตัว เนื่องจากเป็นคนที่ชอบประดิษฐ์ประดิษฐ์ของต่าง ๆ ส่วนนักเรียนชายทั้ง 4 คน ชอบวิชาพล และกิจกรรมชุมนุมที่ไม่ต้องเคร่งเครียดกับการเรียนการสอนมากนัก โดยรวมให้เหตุผลว่า พวกตนชอบเล่นสนุก ทำให้ผ่อนคลาย เล่นแล้วไม่เบื่อ และยังได้ทำกิจกรรมกับเพื่อนอีกด้วย เมื่อสอบถามนักเรียนว่ารู้สึกอย่างไรกับการเป็นคนดี ทุกคนให้คำตอบที่สอดคล้องไปในทางเดียวกันว่า รู้สึกดีและชื่นชม เพราะเมื่อเป็นคนดีแล้วจะมีแต่คนชื่นชอบ สังคมไม่รังเกียจ ไปที่ไหนก็มีแต่คนรักใคร่เอ็นดู นักเรียนทุกคนอยากเป็นคน หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่นักเรียนได้นำมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของการเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ การเลือกคบเพื่อน และการช่วยเหลือผู้อื่น

การเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา นักเรียนจำนวน 10 คน มีพฤติกรรมการเข้าร่วมเป็นครั้งคราว ส่วนใหญ่จะร่วมกิจกรรมเวียนเทียน นึกกันไปกับเพื่อนมากกว่าไปกับครอบครัว โดยให้เหตุผลว่า หลังจากเวียนเทียนเสร็จก็ไปเที่ยวต่อ กิจกรรมอื่น ๆ ไม่ค่อยสนใจเข้าร่วม โดยนักเรียนให้ความเห็นโดยสรุปได้ว่า กิจกรรมในทางพระพุทธศาสนาเป็นกิจกรรมที่น่าเบื่อ ต้องใช้เวลาในการเข้าร่วมเป็นเวลานาน ทำให้เสียเวลามาก จึงไม่อยากเข้าร่วม เลือกที่จะไปเที่ยวหรือทำกิจกรรมอื่น ๆ กับเพื่อนมากกว่า และนักเรียนหญิง 1 คน ให้เหตุผลเสริมอีกว่า นอกจากน่าเบื่อและต้องใช้เวลาเข้าร่วมกิจกรรมนานแล้ว ระยะทางที่ไปวัดอยู่ห่างไกลจากบ้านของตนมาก ที่หมู่บ้านเองก็มีเพียงสถานที่ปฏิบัติธรรมเท่านั้น จึงทำให้ไม่สะดวกในการเดินทาง มีเพียงนักเรียนหญิง 1 คนเท่านั้นที่เข้าร่วมในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นประจำ เนื่องจากได้รับการปลุกฝังจากครอบครัวที่ชอบชักชวนให้ตนไปร่วมด้วย และตนก็ชอบทำบุญเหมือนคนในครอบครัวเช่นเดียวกัน

การเป็นแบบอย่าง และการสนับสนุนที่นักเรียนได้รับนั้น นักเรียน 10 คน ได้รับแบบอย่างจากผู้ปกครองที่บ้านที่ปฏิบัติให้เห็น โดยการปฏิบัติที่ว่านี้นักเรียนยกตัวอย่างให้เห็นอย่างเช่น การทำบุญใส่บาตรตอนเช้า ไปวัดในวันพระ ทำบุญใส่ซองต่าง ๆ ให้การช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่พุดจาโว้ยวายหรือว่าร้ายใคร หรือพูดว่ากล่าวลูกโดยไม่มีเหตุผล อีกทั้งยังให้การสนับสนุนนักเรียนประพฤติปฏิบัติตัวดี โดยการให้คำชม ให้รางวัล พุดชมให้ผู้อื่นได้ยินได้ฟัง ทำให้นักเรียนรู้สึกว่าการทำเป็นสิ่งที่ดี รู้สึกว่าตนเป็นเด็กดี เมื่อผู้อื่นชมว่าตนเป็นเด็กดีจึงรู้สึกภูมิใจ ทำให้เชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่มากขึ้น แต่นักเรียน 2 คน ทั้งชายและหญิง

กล่าวเหตุผลที่ขัดแย้งออกไปว่า ตนมีผู้ปกครองทั้งกินเหล้า สูบบุหรี่ ชอบดูคำว่กล่าว ทำให้ตนไม่อยากอยู่บ้าน จึงอยากออกจากบ้านไปหาเพื่อนมากกว่า เพราะการไปหาเพื่อนนั้นทำให้ตนรู้สึกผ่อนคลายมากกว่าอยู่บ้าน เนื่องจากเพื่อนสนิทกับเพื่อนมากที่สุด จึงสามารถปรึกษา หรือ พูดคุยกับเพื่อนได้ทุกเรื่อง เมื่ออยู่ด้วยแล้วสบายใจ พออยู่ที่โรงเรียนก็จะอยู่กับกลุ่มเพื่อนอีกเช่นกัน ไม่ว่าในช่วงเวลาเรียน หรือคาบว่าง หากเพื่อนชวนทำอะไรก็จะทำตามเพื่อน อย่างนักเรียนชาย 2 คน ยกตัวอย่างให้เห็นเกี่ยวกับเรื่องแก๊งเพื่อนในห้อง กล่าวว่าตนเห็นว่าเพื่อนโดนแก๊ง แต่ไม่เข้าไปห้าม แต่จะร่วมแก๊งด้วยเกือบทุกครั้ง เพราะรู้สึกสนุก ในส่วนของอาจารย์ก็เป็นแบบอย่างเกี่ยวกับการประพฤติ และการปฏิบัติตามหน้าที่ให้นักเรียนเห็น คือ การตรงต่อเวลาในการเข้าสอน การพูดจาที่ไพเราะอ่อนหวาน และมีนักเรียนชาย 1 คน ได้แสดงความคิดเห็นถึงการกระทำบางประการที่อาจารย์ปฏิบัติแล้วทำให้ตนรู้สึกว่ายอาจารย์ท่านนั้นปฏิบัติไม่ถูกต้อง คือ ตนได้เห็นเพื่อนในห้องทำความผิด แต่อาจารย์ไม่ลงโทษหรือว่ากล่าวตักเตือนนักเรียนคนนั้น ทำให้ตนมีความรู้สึกในเหตุการณ์นี้ว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง โดยให้เหตุผลว่า เมื่อใครกระทำความผิดแล้ว ก็ต้องมีการว่ากล่าวตักเตือนหรือลงโทษ เพื่อทำให้คนที่กระทำความผิดได้รู้สึกสำนึก และเข้าใจในสิ่งที่ตนกระทำนั้นว่าผิดหรือไม่ เพราะหากว่าเป็นสิ่งที่ผิดก็จะทำให้ไม่กระทำอีกในครั้งต่อไป เนื่องจากได้ถูกว่ากล่าวตักเตือนแล้ว ในส่วนของการสนับสนุนนั้น นักเรียนทุกคนได้ให้ข้อมูลที่ตรงกันว่า อาจารย์ หรือโรงเรียนไม่ค่อยให้การสนับสนุนนักเรียนในเรื่องที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนามากนัก ซึ่งกล่าวโดยสรุปได้ว่า แม้จะมีกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาให้ได้เข้าร่วม แต่การดำเนินงานก็เป็นไปตามหลักสูตรที่มีกิจกรรมระบุไว้ไม่มาก เช่น การเข้าค่ายพุทธบุตรที่จะให้เด็กใหม่ที่สอบเข้ามาเรียนได้ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 และมัธยมศึกษาปีที่ 4 เท่านั้นได้เข้าร่วม ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาก็มีเพียงการทำบุญใส่บาตรตอนเช้าเท่านั้น มีเด็กแค่ส่วนหนึ่งที่เท่านั้นที่เข้าร่วม มีนักเรียนชายให้เหตุผลที่ตนไม่ได้เข้าร่วม เพราะว่าตนมาโรงเรียนบ่อ มีนักเรียนหญิงเพียง 2 คนเท่านั้นที่กล่าวว่าตนเข้าร่วมแทบทุกครั้ง เนื่องจากตนอาศัยอยู่ในเขตตัวเมือง จึงสามารถเตรียมของและมาทันเวลา ส่วนนักเรียนที่เหลือ กล่าวว่า ไม่ได้เตรียมของมา และไม่อยากเข้าร่วม

ประโยชน์จากการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนที่นักเรียนได้รับ นักเรียนหญิง 1 คน ได้ยกตัวอย่างเกี่ยวกับประโยชน์ที่ตนได้รับว่า ครอบครัวตนปฏิบัติตนเป็นคนดี ควบคุมอารมณ์ และความรู้สึกได้แม้บางครั้งจะไม่ชอบหรือไม่พอใจใคร ไม่เบียดเบียนหรือเอาเปรียบใคร ตนได้ลองสังเกต และทำการเปรียบเทียบเรื่องการปฏิบัติตนกับครอบครัวอื่น จนทำให้พบว่า ครอบครัวของตนมีแต่คนรักใคร่ ทำให้มีคนรู้จักมากมาย ไปที่ไหนก็มีแต่คนอยากเข้ามาพูดคุยด้วย

แตกต่างจากคนที่ไม่ปฏิบัติ ซึ่งอาศัยอยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน เขาเหล่านั้นมีแต่อารมณ์ขุ่นมัวตลอดเวลาทำอะไรก็ไม่มีความสุข หรือพูดคุยกับใครก็จะใช้แต่อารมณ์ ขุนเฉียวตลอดเวลา ทำให้ผู้อื่นไม่อยากเข้าไปพูดคุยหรือเข้าใกล้

ความรู้สึกที่มีต่อพระพุทธศาสนาและการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน นักเรียนทุกคนให้คำตอบสอดคล้องไปในทางเดียวกันว่า มีความรู้สึกที่ดี และภาคภูมิใจในพระพุทธศาสนา โดยให้เหตุผลว่า พระพุทธศาสนานั้นสอนให้ทุกคนมีสติ ให้ตนปฏิบัติตัวเป็นคนดี และทุกคนอยากเป็นคนดี เพราะการปฏิบัติตัวเป็นคนดีจะทำให้มีแต่คนรักใคร่ อยากคบหาด้วย ทั้งยังทำให้สังคมสงบสุข

ปัญหาที่มีในการการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นโดยสรุปได้ว่า ทุกวันนี้พระพุทธศาสนาเสื่อมลง เพราะเห็นแต่คนทำตัวไม่ดี ไม่อยู่ในศีลในธรรม ไม่ว่าจะเห็นจากในครอบครัว หรือแม้กระทั่งผู้สืบทอดพระพุทธศาสนาเอง มีนักเรียนหญิง 1 คน ได้ยกตัวอย่างให้เห็นว่า ตนได้เคยเห็นพระสงฆ์เล่นไพ่ซึ่งเป็นอบายมุขอย่างหนึ่งที่ขัดกับหลักการปฏิบัติของพระสงฆ์ ทำให้รู้สึกไม่ดี นักเรียน 8 คน กล่าวว่าตนไม่ปฏิบัติ โดยให้เหตุผลว่า ไม่มีเวลา คิดว่าการไปวัดทำบุญ หรือการไปร่วมกิจกรรมใด ๆ ก็ตาม ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนานั้น ต้องใช้เวลานาน อีกทั้งกิจกรรมที่จัดขึ้นก็น่าเบื่อ ไม่สนุกเท่ากับการดูโทรทัศน์ พบปะพูดคุยกับเพื่อน การเที่ยวหรือทำกิจกรรมอื่น ๆ นอกเหนือจากนี้มีความสุขและน่าสนใจมากกว่า บางคนกล่าวว่าบ้านอยู่ไกลจากวัด ที่มีอยู่ที่หมู่บ้านก็เป็นเพียงสถานที่ปฏิบัติธรรม ไม่สะดวกในการเดินทาง จึงทำให้ไม่อยากไปวัดหรือปฏิบัติตน

ข้อวิจารณ์

ในการวิจารณ์ผลการวิจัย ผู้วิจัยได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้ ระดับผลการเรียน ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนด้านการปฏิบัติตน การเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน การสนับสนุนทางสังคมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน และพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ระดับผลการเรียนของนักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี อาจเป็นเพราะว่านักเรียนที่เข้ามาเรียนต่อได้นั้น มีคุณสมบัติตามเงื่อนไขที่ทางโรงเรียนต้องการ คือ นอกจากจะสามารถสอบเข้ามาเรียนต่อได้แล้ว นักเรียนจะต้องมีระดับผลการเรียนอยู่ในระดับที่ดีเป็นพื้นฐานอยู่ด้วย

ในนักเรียนแต่ละคนที่ผ่านการคัดเลือกจากระดับผลการเรียนตามคุณสมบัติที่โรงเรียนต้องการนั้น อาจมีระดับผลการเรียนที่มากหรือน้อยกว่ากันแตกต่างกันไป แต่ด้วยระดับผลการเรียนของนักเรียนที่ต่างกัน ไม่มีผลทำให้มีพฤติกรรมการณ์เป็นพุทธศาสนิกชนแตกต่างกัน ผลที่ได้จึงสอดคล้องกับการศึกษาของ พระมหาวิชิต นาชัยสินธุ์ (2546) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ความรู้ความเข้าใจ และการปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยในผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่แตกต่างกัน มีการปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน จากผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ผลที่ได้พบว่า ระดับผลการเรียนสัมพันธ์เชิงบวกในระดับน้อยกับพฤติกรรมการณ์เป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียน ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า หากนักเรียนมีระดับผลการเรียนอยู่ในระดับที่สูงขึ้น ก็สามารถส่งผลทำให้มีระดับการมีพฤติกรรมการณ์เป็นพุทธศาสนิกชนอยู่ในระดับที่สูงขึ้นได้เช่นเดียวกัน

2. ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนด้านการปฏิบัติตน ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ระดับความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนด้านการปฏิบัติตนของกลุ่มตัวอย่าง มีระดับความรู้มาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก กลุ่มตัวอย่างศึกษาอยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษที่มีคุณสมบัติเป็นโรงเรียนประจำจังหวัด มีอัตราการแข่งขันในการสอบเข้าเรียนสูง เงื่อนไขในการได้รับการสอบคัดเลือก คือ นักเรียนต้องมีระดับผลการเรียนที่ดีเป็นพื้นฐานเช่นกันทำให้นักเรียนที่สอบเข้ามาเรียนได้นั้น มีพื้นฐานของความรู้ที่ได้สั่งสมมาอยู่ในระดับที่ดีอยู่แล้ว ประกอบกับหลักสูตรการเรียนการสอนที่โรงเรียนมี อาจเป็นสิ่งที่ช่วยเสริมให้นักเรียนมีระดับความรู้ที่เพิ่มมากขึ้นได้อีก ในข้อคำถามของแบบสอบถามที่ผู้วิจัยทำขึ้นนั้น คำถามที่ใช้เป็นคำถามที่ดึงมาจากการประยุกต์ใช้หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาในการประพฤติปฏิบัติต่าง ๆ ที่ทุกคนสามารถพบเห็นได้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน นักเรียนอาจมีประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมเป็นพื้นฐานอีกส่วนหนึ่ง จึงส่งผลให้นักเรียนมีระดับความรู้ที่อยู่ในระดับมาก ผลที่ได้จึงสอดคล้องกับการให้ความหมายของความรู้จาก พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542: 232) ที่ให้ไว้ว่า ความรู้ คือ สิ่งที่สั่งสมมาจากการศึกษาเล่าเรียน การค้นคว้าหรือประสบการณ์ รวมทั้งความสามารถเชิงปฏิบัติ และทักษะความเข้าใจหรือสารสนเทศที่ได้รับจากประสบการณ์ สิ่งที่ได้รับการยืมได้ฟัง การคิด หรือการปฏิบัติของคณาจารย์แต่ละสาขา และสอดคล้องกับ กิตติมา สุรสนธิ (2541) ที่ได้กล่าวว่า ความรู้ หมายถึง สิ่งที่ผู้รับสั่งสมมาจากการประสบการณ์หรือจากการเรียนรู้ในสิ่งต่าง ๆ หรือเรื่องต่าง ๆ ที่อาจเป็นทั้งความรู้ในแง่วิชาการหรือความรู้ในด้านอื่น ๆ และจากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์พบว่า ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนด้านการปฏิบัติตนของนักเรียนสัมพันธ์เชิงบวกในระดับน้อยกับพฤติกรรมการณ์เป็นพุทธศาสนิกชน ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า หากนักเรียนมีความรู้ที่อยู่ในระดับที่มาก ระดับการมีพฤติกรรมการณ์เป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียนก็จะเพิ่มมากขึ้น

3. การเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ระดับการเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับปานกลาง แม้จะอยู่ในระดับที่ดี แต่ยังคงต้องเพิ่มให้ระดับการเป็นแบบอย่างนี้อยู่ในระดับที่มากขึ้นอีก คือ

ในส่วนของผู้ปกครองต้องเพิ่มระดับการเป็นแบบอย่างของตนให้มากขึ้นกว่าเดิมจากระดับการเป็นแบบอย่างที่อยู่ในระดับปานกลาง เพราะเป็นผู้ที่ใกล้ชิดนักเรียนมากที่สุด อีกทั้งยังใช้ชีวิตและทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันทุกวัน นักเรียนจึงสามารถพบเห็นพฤติกรรมต่าง ๆ ทั้งที่ดีและไม่ดีที่ผู้ปกครองของตนกระทำในทุกวัน การกระทำต่าง ๆ นั้นอาจมีอิทธิพลที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนได้ สอดคล้องกับ ศักดิ์ไทย สุรกิจบรร (2545: 57) ที่ได้กล่าวว่า ครอบครัวรวมไปถึง พ่อแม่ ผู้ปกครอง และญาติพี่น้อง เป็นองค์กรตัวแทนทางสังคมองค์กรแรกที่มีอิทธิพลสำคัญ นักจิตวิทยาเชื่อว่า “แกนของบุคลิกภาพ” การมีบุคลิกภาพเช่นใด ตัวแบบจึงมาจากพ่อ แม่ ผู้ปกครอง หรือญาติพี่น้อง ที่ใกล้ชิดกับตัวเด็ก และกล่าวอีกว่าหลังจากช่วงวัยนี้แล้วจะเป็นสิ่งที่ต่อเติมเสริมเท่านั้น

อาจารย์มีระดับของการเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนอยู่ในระดับที่มาก อาจเป็นเพราะว่า ด้วยสถานะทางสังคมที่อาจารย์ได้รับคือ การเป็นแม่พิมพ์ของชาติ ทั้งยังมีหน้าที่ในการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ และอบรมสั่งสอนในสิ่งที่ดีที่ถูกต้องแก่นักเรียน อาจารย์ยังต้องมีความประพฤติและปฏิบัติตัวที่ดีเพื่อเป็นแบบอย่างแก่นักเรียน ทำให้นักเรียนพบเห็นพฤติกรรมที่ดีที่อาจารย์มี จนสามารถนำมาเป็นแบบอย่างในการประพฤติปฏิบัติตามได้ สอดคล้องกับ ศักดิ์ไทย สุรกิจบรร (2545: 113 - 114) ที่อธิบายถึงความสำคัญของครูไว้ว่า ครูในฐานะเป็นปูชนียบุคคล ต้องแสดงบทบาทเป็นผู้ที่ควรเคารพด้วยการดำรงชีวิต การงานดี มีจริยธรรม คุณธรรม ในฐานะแม่พิมพ์ต้องแสดงบทบาทเป็นตัวอย่างที่ดีของศิษย์ ในฐานะเป็นผู้รู้ต้องศึกษาค้นคว้าพัฒนาตนเองเสมอ บทบาทนี้โดยพฤติกรรมต้องเป็นแบบอย่างชักนำผู้อื่นให้ปฏิบัติตามโอกาสที่เหมาะสม

เพื่อนมีระดับของการเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนอยู่ในระดับปานกลาง แม้จะอยู่ในระดับที่ดี แต่ก็ควรต้องเพิ่มหรือยกระดับของการเป็นแบบอย่างให้มากยิ่งขึ้น เพราะความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อนจะมีความใกล้ชิดสนิทสนม สามารถที่จะพูดคุยในเรื่องต่าง ๆ ได้เข้าใจ และเห็นอกเห็นใจกันมากกว่าบุคคลอื่น แม้แต่คนในครอบครัวเอง การที่เพื่อนเป็นแบบอย่างที่ดีก็สามารถส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ดีตามแบบอย่างของเพื่อนได้ สอดคล้องกับ จวีวรรณ กุหาภินันท์ (2542: 38) ที่ได้อธิบายถึงการเป็นแบบอย่างของเพื่อนไว้ว่า

การเลือกคบเพื่อนที่ดี เพื่อนที่เป็นนักอ่าน เพื่อนเรียนเก่ง เพื่อนที่ช่วยเหลือน้ำใจ เพื่อนที่ไม่เกรงและชอบเที่ยวเตร่ เพื่อนอาจจะเป็นแบบอย่างที่ดีทำให้อยากเลียนแบบเพื่อน และยังคงคล้องกับ ศักดิ์ไทย สุรกิจบรร (2542: 60) ที่ได้กล่าวอีกว่า เมื่อเราโตขึ้นเป็นวัยรุ่น สิ่งที่ยั่วนิยมที่จะปฏิบัติตัวและรับเอาความคิด ค่านิยม ของกลุ่มเพื่อนมาเป็นของตนมากกว่าที่จะรับเอาสิ่งเดียวกันนี้จากพ่อ แม่ และครู ในช่วงวัยนี้กลุ่มเพื่อนโดยเฉพาะเพื่อนรุ่นเดียวกันมีอิทธิพลต่อกลุ่มวัยรุ่นเป็นอย่างมาก

ผลที่ได้จากการวิจัยในด้านการเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนครั้งนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธวัชชัย ชัยจิรฉายกุล (2529) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาคุณสมบัติของค่านิยมพื้นฐานทางจริยธรรมของคนไทย ผลการวิจัยพอที่จะสรุปผลได้ว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความเชื่อว่า การจะแก้ปัญหายุทธธรรมของสังคมได้นั้น จะต้องมุ่งที่เด็กและผู้ใหญ่ โดยเน้นที่ผู้ใหญ่มากกว่าเด็ก เพราะผู้ใหญ่เป็นแบบอย่างทางจริยธรรมของเด็ก ถ้าเด็กมีแบบอย่างดี เด็กก็จะมีโอกาสเรียนรู้และปฏิบัติในสิ่งที่ดีงามได้

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์พบว่า การเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียนสัมพันธ์เชิงบวกระดับปานกลางกับพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชน ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า หากนักเรียนได้รับการเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนในระดับที่มากขึ้น ผลที่ได้คือ นักเรียนจะมีพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนในระดับที่มากขึ้นตาม

4. การสนับสนุนทางสังคมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ระดับการสนับสนุนทางสังคมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณาการสนับสนุนทางสังคมรายด้าน พบว่า ผู้ปกครองมีระดับของการสนับสนุนทางสังคมอยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจากว่า ผู้ปกครองนั้นเป็นคนในครอบครัวที่ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด การจะให้การสนับสนุนหรือการส่งเสริมในด้านต่าง ๆ จึงทำได้ง่ายและรวดเร็วราบรื่นกว่าบุคคลอื่น สอดคล้องกับ สมทรง รักษ์เฝ้า และสรศักดิ์ ด้วงคำสวัสดิ์ (2540) ที่แบ่งประเภทของการสนับสนุนทางสังคมไว้ 2 ประเภท โดยหนึ่งในนั้นคือ แหล่งการสนับสนุนปฐมภูมิ เป็นกลุ่มบุคคลที่มีความสนิทสนม และมีสัมพันธ์ภาพระหว่างสมาชิกเป็นการส่วนตัวสูง กลุ่มนี้ได้แก่ ครอบครัว ญาติพี่น้อง จะมีความสำคัญต่อการแสดงออกของพฤติกรรมต่าง ๆ ได้ และยังคงสอดคล้องกับ Schaefer et al (1981: 381-406) ที่ได้กล่าวถึงเหตุผลที่นักเรียนต้องได้รับการสนับสนุนไว้ว่า เนื่องจากนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นยังเป็นวัยที่ไม่สามารถเลี้ยงดู

ตนเองได้ เพราะอยู่ในวัยกำลังศึกษา จึงจำเป็นต้องมีค่าใช้จ่ายฉะนั้น จึงต้องได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องโดยแหล่งให้การช่วยเหลือส่วนใหญ่จะเป็นพ่อ แม่ หรือบุคคลในครอบครัว

ในส่วนของอาจารย์มีระดับของการสนับสนุนทางสังคมอยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะว่า อาจารย์นั้นเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับนักเรียนตามหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบอยู่ การใกล้ชิดหรือสนิทสนมจึงเป็นไปในฐานะของลูกศิษย์กับอาจารย์เท่านั้น การสนับสนุนที่สามารถให้ได้จึงเป็นเพียงการอบรมสั่งสอนเสียเป็นส่วนใหญ่ สอดคล้องกับสมทรง รักษ์เผ่า และสรงศ์กัญญ์ ดวงคำสวัสดิ์ (2540) ที่ได้แบ่งประเภทของการสนับสนุนทางสังคมไว้ โดยอาจารย์และสถานศึกษาอยู่ในประเภทของการสนับสนุนระดับทุติยภูมิ เป็นกลุ่มบุคคลที่มีความสัมพันธ์กันตามแผนและกฎเกณฑ์ที่วางไว้ มีอิทธิพลเป็นตัวกำหนดบรรทัดฐานของบุคคลในสังคม ซึ่งจะมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสาร และความรู้ต่าง ๆ

และในส่วนของผู้ชมมีระดับของการสนับสนุนทางสังคมอยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะว่า แม้ความสัมพันธ์ของนักเรียนกับเพื่อนจะใกล้ชิดสนิทสนม สามารถที่จะพูดคุย และเข้าอกเข้าใจกันได้ทุกเรื่อง ทำให้เมื่ออยู่กับเพื่อนแล้วก็จะทำให้รู้สึกสบายใจ แต่การให้การสนับสนุนของเพื่อนก็อาจเป็นไปได้เฉพาะในบางเรื่องเท่านั้น จากความไว้วางใจที่มีให้กัน การให้การสนับสนุนโดยส่วนใหญ่จึงเป็นไปในด้านอารมณ์ จิตใจ และความรู้สึกเท่านั้น สอดคล้องกับ House as cited in Tiden (1981) ที่ได้กล่าวว่า การสนับสนุนด้านอารมณ์ (emotional support) เป็นการให้การสนับสนุนที่เกิดจากการยอมรับไว้วางใจ การให้ความรัก และความผูกพันต่อกัน

ผลจากการวิจัยด้านการสนับสนุนทางสังคมสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรรณะ บรรจง (2537) ที่ศึกษาลักษณะทางศาสนา และพฤติกรรมศาสตร์ของเยาวชนไทย จากชุมชนแผ่นดินธรรม แผ่นดินทองในภาคใต้ พบว่า เยาวชนที่ได้รับการส่งเสริมความเป็นพุทธมามกะจากครอบครัว มาร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในชุมชนมาก มีการปฏิบัติทางศาสนา และคบเพื่อนอย่างเหมาะสมมากกว่าผู้ที่ได้รับการส่งเสริมความเป็นพุทธมามกะจากครอบครัวน้อย จะร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในชุมชนน้อย เยาวชนหญิงที่บิดามีการศึกษาปานกลาง ถ้าได้รับการอบรมเลี้ยงดู สนับสนุนส่งเสริมเป็นพุทธมามกะจากครอบครัวมาก จะมีความเชื่อภายในตนเองมากกว่า คบเพื่อนอย่างเหมาะสมมากกว่า และมีพฤติกรรมก้าวร้าวน้อยกว่า และการสนับสนุนจากอาจารย์หรือสถานศึกษาก็มีความสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีความประพฤติ และปฏิบัติตัวที่ดีเช่นเดียวกัน เพราะนอกจากการใช้เวลาอยู่กับครอบครัวแล้ว นักเรียนยังต้องมีการ

รับรู้ข้อมูลข่าวสาร และการอบรมสั่งสอนจากแหล่งอื่น เพื่อออกไปใช้ชีวิตกับสังคมภายนอกได้ เวลาส่วนใหญ่ที่ใช้จะหมดไปกับการเรียนการสอนในโรงเรียน

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์พบว่า การสนับสนุนทางสังคมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็น พุทธศาสนิกชนของนักเรียนสัมพันธ์เชิงบวกระดับค่อนข้างน้อยกับพฤติกรรมการเป็น พุทธศาสนิกชน ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า หากนักเรียนได้รับสนับสนุนทางสังคมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนในระดับที่มากขึ้น นักเรียนก็จะมีพฤติกรรมการเป็น พุทธศาสนิกชนในระดับที่มากขึ้นเช่นเดียวกัน

5. พฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียน ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า นักเรียนมี ระดับของพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนอยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นผลสืบเนื่องมาจาก สภาพแวดล้อมรอบตัวนักเรียน ทั้งการได้รับแบบอย่าง และการสนับสนุนในระดับที่ยังไม่เพียงพอที่จะสามารถส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนอยู่ในระดับที่สูงกว่านี้ได้ การได้รับแบบอย่างและการสนับสนุนด้านต่าง ๆ จึงเป็นสิ่งที่สำคัญ ที่จะทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนได้ สอดคล้องกับ ถวิล ธาราโกษณ์ (2543: 6 – 10) ที่ได้เสนอแนวความคิด เกี่ยวกับสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการเกิดพฤติกรรมไว้ว่า พฤติกรรมที่มนุษย์แสดงออกไม่ว่าจะเป็น พฤติกรรมในทางบวกหรือลบ ย่อมจะเกิดขึ้นได้กับทุกคนในทุกเวลาและทุกสถานการณ์ โดยพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเหล่านั้นและขณะนั้น จะขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ หลายประการ ลักษณะด้าน สิ่งแวดล้อม ในชีวิตประจำวันของมนุษย์ที่ต้องเรียนรู้ และพบสภาพสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ตลอดเวลา สิ่งแวดล้อมใดที่ปรากฏเด่นชัดกับบุคคล สิ่งแวดล้อมนั้นจะทำหน้าที่เป็นสิ่งที่เร้าในการกระตุ้นให้ เกิดพฤติกรรม และพฤติกรรมก็จะแตกต่างกันไปตามสภาพสิ่งแวดล้อม และจากการเรียนรู้ที่ตนเองที่ ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมต่าง ๆ ขึ้น ดังที่ ฌรงค์ เส็งประชา (2541: 114 - 116) ได้กล่าวถึง พฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ที่นั้นเกิดได้จากหลายสาเหตุ หนึ่งในนั้นคือการเลียนแบบ ที่เป็น มูลเหตุก่อให้เกิดพฤติกรรม มนุษย์อาจเลียนแบบจากเพื่อน จากพ่อแม่ จากคนใกล้ชิด เป็นผลให้ เขามีพฤติกรรมตามอย่างบุคคลที่เขาสมาคม ยิ่งถ้าเขาพึงพอใจในบุคคลเหล่านั้นมาก เขาก็จะลอก เลียนพฤติกรรมของบุคคลนั้น ๆ ไปได้มาก และถวิล ธาราโกษณ์ (2545: 172) ได้สรุปแหล่งที่มาของ พฤติกรรมไว้ด้วยว่า การเรียนรู้ทั้งหลายถ้าเราพิจารณาถึงจุดเริ่มต้นแล้วจะพบว่า บุคคลหรือสัตว์ สามารถเรียนรู้ได้จากการสังเกตพฤติกรรมของคนอื่น

จากผลการวิจัยที่ได้ข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ระดับผลการเรียน ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ ของพุทธศาสนิกชนด้านการปฏิบัติตน การเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน และ

การสนับสนุนทางสังคมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน เป็นตัวแปรที่สำคัญต่อการมีระดับพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียน ดังนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งผู้ปกครอง อาจารย์ สถานศึกษา และเพื่อน จึงควรให้ความสนใจในการเพิ่มพูนความรู้ให้มากขึ้น ความรู้ที่ให้นั้นต้องเป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมกับช่วงวัย การทำเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี และการสนับสนุนทางสังคมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนให้มากขึ้น เพื่อให้ให้นักเรียนมีระดับของการมีพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีและถูกต้องเหมาะสมกับวัยของนักเรียนมากยิ่งขึ้น

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียน จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับชั้น ระดับผลการเรียน ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนด้านการปฏิบัติตน การเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน และการสนับสนุนทางสังคมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง อายุ ระดับชั้น ระดับผลการเรียน ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนด้านการปฏิบัติตน การเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน และการสนับสนุนทางสังคมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียน กับพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชน

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา

กลุ่มตัวอย่างการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 328 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ประกอบด้วย 5 ส่วน เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐาน ส่วนบุคคล ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนด้านการปฏิบัติตน การเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน การสนับสนุนทางสังคมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน พฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยผู้วิจัยสร้างขึ้นเองประกอบกับการศึกษาจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาพัฒนาปรับปรุงสร้างเป็นข้อคำถามให้เหมาะสม และสอดคล้องกับลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา

วิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ สถิติที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t -test (Independent Sample t -test) ค่า F -test (One Way ANOVA) และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้วยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

เพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) และอธิบายข้อมูลเกณฑ์การแปลผลคะแนนโดยใช้เกณฑ์ของ Borg โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปผลการวิจัย

ผลจากแบบสอบถาม

1. นักเรียนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นนักเรียนหญิง คิดเป็นร้อยละ 55.2 มีอายุอยู่ระหว่าง 12 – 16 ปี ส่วนใหญ่มีอายุ 14 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย เท่ากับ 13.71 ปี กลุ่มตัวอย่างจากการสุ่มในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีจำนวนมากที่สุด คือ 112 คน คิดเป็นร้อยละ 34.1 ระดับผลการเรียนรวมสูงสุดคือระดับดี คิดเป็นร้อยละ 47.0 ผลการเรียนรวมสูงสุดเท่ากับ 4.00 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.80

2. นักเรียนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนด้านการปฏิบัติตนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 83.5 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า นักเรียนมีระดับความรู้ด้านทาน ความรู้ด้านศีล และความรู้ด้านสมาธิ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 7.39, 7.06 โดยความรู้ด้านสมาธิมีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 8.69

3. การเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 61.3 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ผู้ปกครองเป็นแบบอย่างอยู่ในระดับระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.60 อาจารย์เป็นแบบอย่างอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 2.80 และเพื่อนเป็นแบบอย่างอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.33

4. การสนับสนุนทางสังคมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 57.6 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างได้รับการสนับสนุนจากผู้ปกครองอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.15 ได้รับการสนับสนุนจากอาจารย์อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.44 และได้รับการสนับสนุนจากเพื่อนอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.25

5. ระดับพฤติกรรมความเป็นพุทธศาสนิกชนของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 62.5 โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.50

6. นักเรียนที่มี เพศ อายุ และระดับชั้นที่ต่างกัน ส่งผลให้มีพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาจากระดับผลการเรียนที่ต่างกัน ส่งผลให้มีพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

7. นักเรียนที่มีระดับความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนด้านการปฏิบัติตนโดยรวม และพิจารณารายด้าน ประกอบด้วย ความรู้ด้านทาน ความรู้ด้านศีล และความรู้ด้านสมาธิที่ต่างระดับกัน ส่งผลให้มีพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนไม่แตกต่างกัน

8. นักเรียนที่มีระดับการเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนโดยรวม และพิจารณารายด้าน ประกอบด้วย การเป็นแบบอย่างจากผู้ปกครอง การเป็นแบบอย่างจากอาจารย์ และการเป็นแบบอย่างจากเพื่อนที่ต่างระดับกัน ส่งผลให้มีพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

9. นักเรียนที่มีระดับการสนับสนุนทางสังคมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนโดยรวม และพิจารณารายด้าน ประกอบด้วย การสนับสนุนจากผู้ปกครอง การสนับสนุนจากอาจารย์ และการสนับสนุนจากเพื่อนที่ต่างระดับกัน ส่งผลให้มีพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

10. อายุ และระดับชั้นของนักเรียน ไม่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชน แต่เมื่อพิจารณาจากระดับผลการเรียนของนักเรียน พบว่า สัมพันธ์เชิงบวกระดับน้อยกับพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชน ($r = .182, p = .001$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

11. ระดับความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนด้านการปฏิบัติตนโดยรวม และพิจารณารายด้าน ประกอบด้วย ความรู้ด้านทาน และความรู้ด้านสมาธิของนักเรียน สัมพันธ์เชิงบวกระดับน้อยกับพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชน ($r = .176, p = .001$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

12. ระดับการเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนโดยรวม และพิจารณารายด้าน ประกอบด้วย การเป็นแบบอย่างจากผู้ปกครอง การเป็นแบบอย่างจากอาจารย์ และการเป็นแบบอย่างจากเพื่อนของนักเรียน สัมพันธ์เชิงบวกระดับปานกลางกับพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชน ($r = .493, p = .000$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

13. ระดับการสนับสนุนทางสังคมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนโดยรวม และพิจารณาในด้าน ประกอบด้วย การสนับสนุนจากผู้ปกครอง การสนับสนุนจากอาจารย์ และการสนับสนุนจากเพื่อนของนักเรียน สัมพันธ์เชิงบวกระดับค่อนข้างน้อยกับพฤติกรรมการเป็นพุทธศาสนิกชน ($r = .395, p = .000$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลจากการสัมภาษณ์กลุ่ม

ผลจากการสัมภาษณ์กลุ่ม สรุปได้ว่า นักเรียนมีความรู้สึกที่ดี และภูมิใจในพระพุทธศาสนา นักเรียนมีความเข้าใจว่า พระพุทธศาสนาสอนให้ทุกคนประพฤติปฏิบัติตัวเป็นคนดี การเป็นคนดีของนักเรียน คือ การเชื่อฟังพ่อแม่ ครูอาจารย์ เคารพผู้ใหญ่ ไม่เที่ยวเตร่ หรือการทำตัวไม่ดี รักษาศีล การสวดมนต์ไหว้พระ การทำบุญทำทาน ช่วยเหลือผู้อื่น เป็นต้น การได้รับแบบอย่าง และการสนับสนุน นักเรียนทุกคนจะได้รับแบบอย่างมาจากพ่อแม่และแม่ สิ่งที่ช่วยผลักดันให้นักเรียนเป็นคนดี และเชื่อฟังผู้ใหญ่ คือ การได้รับการชื่นชม หรือชมเชย ทั้งต่อนักเรียนโดยตรง และบุคคลอื่น สิ่งเหล่านี้ทำให้นักเรียนรู้สึกว่าการประพฤติหรือปฏิบัติเช่นนั้นเป็นสิ่งที่ดี เมื่อผู้อื่นมองว่าตนเป็นคนดี จะทำให้รู้สึกภูมิใจ ส่งผลให้เชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่ ครูบาอาจารย์มากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยเพื่อนำไปปฏิบัติ

ผู้วิจัยขอเสนอแนะที่ได้จากผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

ความรู้เกี่ยวกับการหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนด้านการปฏิบัติตน

จากผลการวิจัย ระดับของความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนด้านการปฏิบัติตนของนักเรียนอยู่ในระดับมีความรู้มาก นับว่าเป็นสิ่งที่ดีอยู่แล้ว ดังนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้ปกครอง และอาจารย์ ควรให้ความสนใจในการรักษาระดับความรู้ของนักเรียนไม่ให้ลดระดับลง ควรสนใจที่จะเพิ่มพูนความรู้ที่นักเรียนมีอยู่แล้วนี้ให้มากยิ่งขึ้น และความรู้ที่ให้นั้นต้องเป็นสิ่งที่ถูกต้อง และเหมาะสมกับช่วงวัย เช่น การมีกิจกรรมอบรมธรรมะเป็นประจำ การมีพระอาจารย์เป็นผู้ถ่ายทอด

เนื้อหาในหลักสูตรทางพระพุทธศาสนาให้นักเรียนโดยตรง ในแบบเรียนควรมีเนื้อหาสาระที่นำเสนอเหมาะสมกับนักเรียนวัยนี้ เพราะถ้าหากเนื้อหาสาระในแบบเรียนมีความยากเกินไปที่เด็กวัยนี้จะตีความได้ ก็อาจส่งผลทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายหรือไม่สนใจเนื่องจากไม่มีความเข้าใจ หรือเข้าใจได้ยาก เป็นต้น เพื่อให้นักเรียนมีระดับความรู้ที่เกี่ยวข้องเพิ่มมากขึ้น ความรู้ที่ได้รับนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมกับช่วงวัย และมีความเข้าใจในหลักสูตรต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้อง

การเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน

จากผลการวิจัย ระดับของการเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนที่นักเรียนได้รับอยู่ในระดับปานกลาง ยังถือได้ว่าอยู่ในระดับที่ดี จึงควรรักษาระดับการเป็นแบบอย่างนี้ให้เพิ่มมากยิ่งขึ้นไปอีก ไม่ควรให้ลดน้อยลง ดังนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้ปกครอง อาจารย์ และเพื่อนควรทำเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีให้เพิ่มมากขึ้น ให้นักเรียนได้เห็นและนำไปใช้เป็นแบบอย่างในการประพฤติปฏิบัติได้ อย่างเช่น ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับบริหารหรือโรงเรียน ควรมีนโยบาย โครงการ หรือการรณรงค์ มีระเบียบหรือข้อบังคับ ให้มีการประพฤติปฏิบัติตัวที่ดีทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียนให้เกิดการแพร่หลายในสังคม จูงใจด้วยการให้รางวัลเชิดชูเกียรติให้ผู้รับเกิดความภาคภูมิใจที่จะประพฤติปฏิบัติตัวที่ดี ผู้ปกครองที่มีระดับการเป็นแบบอย่างอยู่ในระดับที่มาก อาจเนื่องด้วยเป็นคนในครอบครัว ที่อาศัยและใช้ชีวิตในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับนักเรียนทุกวันก็ควรต้องมีการประพฤติปฏิบัติตัวในสิ่งที่ดีและถูกต้อง ให้นักเรียนได้เห็นตลอดเวลา อาจารย์ที่มีระดับการเป็นแบบอย่างอยู่ในระดับปานกลาง จึงควรต้องเพิ่มระดับการเป็นแบบอย่างให้มากยิ่งขึ้น การมีเมตตา มีศีลธรรมจริยธรรมทั้งต่อหน้าที่ที่รับผิดชอบ และการอบรมสั่งสอนให้ความรู้แก่ลูกศิษย์ อีกทั้งการมีความประพฤติและปฏิบัติตัวที่ดี ให้นักเรียนได้เห็น กระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยความตั้งใจที่จะเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ลูกศิษย์ ในส่วนของเพื่อนที่มีระดับการเป็นแบบอย่างอยู่ในระดับปานกลางนั้น ก็ควรที่จะต้องเพิ่มให้ระดับการเป็นแบบอย่างมากยิ่งขึ้นเช่นเดียวกันรวมทั้งรักษาระดับการเป็นแบบอย่างให้อยู่ในระดับนี้ไม่ให้ลดน้อยลง ด้วยการเลือกประพฤติปฏิบัติตัวแต่ในสิ่งที่ดีและถูกต้องเท่านั้น ไม่ทำตัวเกรงอกเกรงกลัวนอกทาง หรือกระทำการใด ๆ ที่เป็นการสร้างความเคียดแค้นหรือรังเกียจแก่ผู้อื่น เพื่อให้ นักเรียนมีแบบอย่างของความประพฤติและการปฏิบัติตัวที่ดี

การสนับสนุนทางสังคมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน

จากผลการวิจัย ระดับของการสนับสนุนทางสังคมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง ควรต้องมีการเพิ่มระดับการสนับสนุนให้เพิ่มขึ้นอีก ดังนั้น ผู้ปกครองที่มีระดับการสนับสนุนทางสังคมอยู่ในระดับมากก็ควรรักษาระดับการสนับสนุนให้อยู่ในระดับนี้ไม่ให้ลดน้อยลง เนื่องจากเป็นผู้ที่ใกล้ชิดสนิทสนมกับนักเรียนมากที่สุด เป็นบุคคลที่สามารถให้การสนับสนุนด้านต่าง ๆ แก่นักเรียนได้ดีและรวดเร็วที่สุด จึงควรสนใจสนับสนุนและส่งเสริมสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการทำให้นักเรียนมีความประพฤติและการปฏิบัติตัวที่ดีด้วยความใส่ใจและสนใจตลอดเวลา ในส่วนของอาจารย์ที่มีระดับการสนับสนุนทางสังคมอยู่ในระดับปานกลาง ควรต้องมีการเพิ่มระดับการสนับสนุนให้มากขึ้นกว่าระดับนี้ การให้ความสนใจและใส่ใจต่อลูกศิษย์ในการอบรมสั่งสอน การดูแลเอาใจใส่ในความประพฤติและการปฏิบัติตัวของนักเรียนให้เพิ่มมากยิ่งขึ้นไปอีก โรงเรียนหรือหลักสูตรการเรียนการสอนควรมีการสนับสนุนและส่งเสริมให้มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาให้นักเรียนได้เข้าร่วมหลากหลายและเป็นประจำมากยิ่งขึ้น เช่น การสวดมนต์ทั้งในเวลาเช้าก่อนเข้าเรียนและเย็นหลังเลิกเรียน เพิ่มการจัดอบรมธรรมะทั้งในและนอกโรงเรียน มีอาจารย์พิเศษที่เป็นพระสงฆ์มาเป็นผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา มีการจัดการประกวด การแข่งขันตอบปัญหาทางคุณธรรมจริยธรรมต่าง ๆ ให้มากขึ้น เป็นต้น ในส่วนของเพื่อนที่มีระดับการสนับสนุนทางสังคมอยู่ในระดับปานกลาง ก็ควรเพิ่มระดับการสนับสนุนให้มากยิ่งขึ้นกว่าระดับนี้ ในการประพฤติปฏิบัติในเรื่องต่าง ๆ ต่อเพื่อนอันจะเป็นการสนับสนุนและส่งเสริมให้เพื่อนมีความประพฤติและปฏิบัติตัวที่ดี เช่น การให้ความชื่นชมเมื่อเพื่อนทำดีทำในสิ่งที่ถูกต้อง การว่ากล่าวตักเตือนหรือเตือนสติเมื่อเพื่อนทำในสิ่งที่ไม่ดี การให้กำลังใจในเวลาที่คุณเพื่อนกระทำความผิดที่ผิดพลาดไปไม่ควรซ้ำเติม เป็นต้น และท้ายสุด คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรให้การสนับสนุนส่งเสริมที่ดี ที่ถูกต้องและเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น โดยส่งเสริมและสนับสนุนในทุกด้าน ทั้งที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย หรือโครงการต่าง ๆ เพื่อปลูกจิตสำนึกให้ทุกคนมีความประพฤติและปฏิบัติตัวแต่ในสิ่งที่ดี เป็นไปอย่างแพร่หลายในสังคมมากยิ่งขึ้น ไม่เป็นเพียงเฉพาะบางกลุ่ม หรือบางคนเท่านั้น เช่น การให้รางวัลหรือการประกาศเกียรติคุณ ให้มีความหลากหลายและจัดขึ้นเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง มีรางวัลที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น เช่น ผู้ประพฤติปฏิบัติดี บุคคล ชุมชน โรงเรียน องค์กรหรือหน่วยงาน ส่งเสริมศีลธรรมจริยธรรม หรือสืบทอดพระพุทธศาสนา หรือส่งเสริมคุณธรรม เป็นต้น

พฤติกรรมความเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียน

จากผลการวิจัย ระดับพฤติกรรมความเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง ก็ยังถือว่าอยู่ในระดับที่พอใจ แต่นักเรียนควรที่จะต้องเพิ่มระดับการมีพฤติกรรมความเป็นพุทธศาสนิกชนให้มากยิ่งขึ้นกว่าระดับนี้ โดยการเลือกที่จะประพฤติและปฏิบัติตัวแต่ในสิ่งที่ดี ที่ถูกต้องเท่านั้น ไม่ควรประพฤติและปฏิบัติตัวในสิ่งที่ขัดต่อความรู้สึกที่ดีของผู้ใกล้ชิดหรือบุคคลอื่น ๆ ในสังคมรอบข้าง ทั้งการเชื่อฟังคำสั่งสอนที่ดีของผู้ใหญ่ ไม่กระทำความผิดออกนอกคอกนอกทาง ทำในสิ่งที่ดีที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้คนรอบข้าง เป็นต้น เพื่อนักเรียนจะได้มีความประพฤติที่ดี เป็นที่รักใคร่ต่อผู้ใกล้ชิดและบุคคลรอบข้าง

ข้อเสนอแนะผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์กลุ่ม

ข้อเสนอแนะของนักเรียนเกี่ยวกับแนวทางที่จะนำไปสู่การมีพฤติกรรมการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน ข้อมูลจากการประมวลโดยสรุป สามารถแยกเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ 3 ประเด็นดังต่อไปนี้

1. การอบรมสั่งสอน ให้ผู้ใหญ่ต้องอบรมสั่งสอนในหลักธรรมคำสอนต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับวัยของตน และมีอาจารย์พิเศษที่เป็นพระสงฆ์มาเป็นผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา
2. กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ในการสวดมนต์ควรมีกิจกรรมนี้ทั้งในเวลาเข้าก่อนเข้าเรียน และเย็นหลังเลิกเรียนทุกวัน มีการจัดกิจกรรมให้ได้เข้าร่วมมากขึ้น และเป็นประจำ เช่น การตอบปัญหาทางพระพุทธศาสนา การประกวด หรือแข่งขันต่าง ๆ ครอบคลุมทั้งในโรงเรียน และนอกโรงเรียน กิจกรรมใด ๆ ที่เกี่ยวข้อง ควรร่นระยะเวลาให้สั้นลง เพื่อเป็นการชักจูงให้นักเรียนได้เข้าร่วมมากยิ่งขึ้น ด้วยเหตุผลที่ได้รับทราบมาว่า กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนานั้น ล้วนแล้วแต่ต้องใช้เวลาในการเข้าร่วมนาน ทำให้รู้สึกเบื่อ และไม่อยากเข้าร่วม
3. การประพฤติปฏิบัติ ผู้ใหญ่ต้องมีความประพฤติ และมีการปฏิบัติตัวที่ดีให้เห็นเป็นแบบอย่าง ไม่ทำเพียงแค่สอนเท่านั้น

ด้วยข้อมูลที่นักเรียนได้เสนอแนะดังกล่าวข้างต้นนี้ อาจเป็นสิ่งที่ส่งผลต่อความรู้สึกรู้สึกนึกคิดให้ นักเรียนได้ซึมซับนำสิ่งที่ได้รับรู้ รับฟัง การได้เห็น การสนับสนุนดังกล่าว มาใช้เป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตัว เนื่องจากการประพฤติปฏิบัติต่าง ๆ จะเป็นไปในทางที่ดีหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม การมีแบบอย่างและการสนับสนุนส่งเสริมด้านต่าง ๆ เป็นสิ่งสำคัญ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ผู้สนใจอาจวิจัยเรื่องพฤติกรรมการณ์เป็นพุทธศาสนิกชนในเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก ทำการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลกับกลุ่มประชากรที่มีลักษณะต่าง ๆ ตามที่ผู้วิจัยสนใจต้องการศึกษา เพื่อข้อมูลที่ได้มีความละเอียด หลากหลาย และน่าสนใจมากยิ่งขึ้น
2. ควรทำการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลาย เช่น ศึกษากับประชากรวัยเด็ก วัยเกียณ กลุ่มคนที่ทำงานในภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งที่มีอาชีพในช่วงเวลาปกติ หรือกลุ่มอาชีพที่ทำงานเกี่ยวกับสถานบันเทิงในช่วงเวลากลางคืน ทั้งภาครัฐและเอกชน หรือทำการวิจัยเปรียบเทียบ โดยนำการกำหนดขอบเขตพื้นที่ เช่น ประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ใกล้วัด และห่างจากวัด หรือไม่มีวัดอยู่ในพื้นที่ ตามขนาดและที่ตั้งของโรงเรียน เช่น ในเมือง และนอกเมือง ขนาดใหญ่ และขนาดเล็ก เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดการวิจัยที่ครอบคลุมในทุกด้าน และทุกแง่มุมของสังคม
3. ควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่น่าจะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการณ์เป็นพุทธศาสนิกชนเพิ่มเติม เช่น แหล่งของการสนับสนุน ทั้งที่เป็นสถานที่ตั้งของที่พักอาศัย พื้นฐานความเป็นอยู่ของครอบครัว ชุมชน สภาพแวดล้อม ความสะดวกสบาย ผู้นำชุมชน หรือหัวหน้างาน เป็นต้น

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

- กิติมา สุรสนธิ. 2541. **ความรู้ทางการสื่อสาร**. กรุงเทพมหานคร: คณะวารสารศาสตร์
และสื่อสารมวลชน, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เกศินี จุฑาวิจิตร. 2542. **การสื่อสารเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น**. พิมพ์ครั้งที่ 2. นครปฐม:
คณะวิทยาการจัดการ, สถาบันราชภัฏนครปฐม.
- คุณ โทจันทร์. 2545. **พุทธศาสนากับสังคมและวัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- จุฬารักษ์ โสตะ. 2546. **กลยุทธ์การพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ**. ขอนแก่น: คณะสาธารณสุขศาสตร์,
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จำรอง เงินดี. 2552. **จิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- ฉวีวรรณ คูหาภินันท์. 2542. **การอ่านและการส่งเสริมการอ่าน**. กรุงเทพมหานคร:
ศิลปาบรรณาคาร.
- ชนาธิป พรกุล. 2541. **แผนการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของนักศึกษา**. กรุงเทพมหานคร:
สถาบันราชภัฏสวนดุสิต (อัสสัมชัญ).
- ณรงค์ เส็งประชา. 2541. **มนุษย์กับสังคม**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- คนัย ไชยโยธา. 2552. **กระบวนการคิดนันทนาศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- เดือน คำดี. 2541. **ศาสนศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ถวิล ชาราโกชน์. 2543. พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตนเอง. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์ทิพย์วิสุทธิ์.

_____. 2545. จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์,
สถาบันราชภัฏเพชรบุรีวิทยาเขตกรัง ในพระบรมราชูปถัมภ์.

ทองหล่อ วงษ์ธรรมมา. 2551. ศาสนาสำคัญของโลก. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

ทรงพล ภูมิพัฒน์. 2540. จิตวิทยาทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 2. ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา
ฝ่ายเทคโนโลยี, มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล. 2529. การศึกษาคุณสมบัติของค่านิยมพื้นฐานทางจริยธรรมของคนไทย.
ผลงานวิจัย ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์,
มหาวิทยาลัยมหิดล.

ธราวดี อัครลิขิต. 2537. ทศนคติของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงที่มีต่อพุทธศาสนา.
วิทยานิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม,
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

เชียรชัย เอี่ยมวรเมธ. 2540. พจนานุกรมไทยฉบับอธิบาย 2 ภาษา. กรุงเทพมหานคร:
รวมสาส์น.

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. 2542. การสื่อสาร-ธรรงค์เชิงยุทธศาสตร์เพื่อเปลี่ยนพฤติกรรมมนุษย์
เน้นการเจาะจงกลุ่มและมีส่วนร่วม. กรุงเทพมหานคร: ไร่เขียว.

นิรันดร์ จุลทรัพย์. 2547. การวิจัยทางจิตวิทยาการแนะแนว. สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. 2540. **ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร:
ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหิดล.

_____. 2540. **การวัดการประเมินผลการเรียนการสอน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร:
บีแอนด์บี พับลิชชิง.

บุญมี แท่นแก้ว, และอุดมลักษณ์ แท่นแก้ว. 2547. **พระพุทธ**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

บุญมี แท่นแก้ว. 2546. **ประวัติศาสตร์ต่างๆ และปรัชญาธรรม**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

บุญเรียง ขจรศิลป์. 2543. **วิธีวิจัยทางการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร:
พีเอ็น การพิมพ์.

บุญหนา จิมาโนง. 2545. **พฤติกรรมการทำบุญของชาวพุทธในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น**.
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยาการพัฒน,
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ปรีชา ช่างขวัญยืน. 2544. **หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน พระพุทธศาสนา,**
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2.
กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

ปพาณี ฐิติวัฒนา. 2541. **“การขัดเกลาทางสังคม”. มนุษย์กับสังคม**. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. 2542. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.

พระครูประพัฒน์วรธรรม (เคน วิเศษการ). 2548. **ทัศนคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในการดำเนินชีวิต ศึกษาเฉพาะกรณี โรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย โรงเรียนสตรีศึกษา โรงเรียนขัติยะวงษา อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพุทธศาสนศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย.**

พระมหาวิชิต นาชัยสินธุ์. 2546. **เรื่อง ความรู้ความเข้าใจ และการปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.**

โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม. 2553. **ข้อมูลพื้นฐานฝ่ายบริหารวิชาการ (Academic Primary Data) โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม จังหวัดบุรีรัมย์ (Online).**
http://www.burirampittayakom.org/index.php?option=com_content&view=article&id=2&Itemid=2, 30 ตุลาคม 2553.

ลักขณา ศรีวัฒน์. 2544. **สุขวิทยาจิตและการปรับตัว. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.**

วรรณะ บรรจง. 2537. **ลักษณะทางศาสนากับพฤติกรรมศาสตร์ของเยาวชนไทยชุมชนแผ่นดินทองในภาคใต้. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาพฤติกรรมศาสตร์ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.**

วราภรณ์ ตระกูลสฤณี. 2543. **จิตวิทยาการปรับตัว. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.**

วินัดดา ปิยะศิลป์. 2540. **ครอบครัวกับวัยรุ่น. ในเอกสารการพัฒนาคอครัว. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.**

ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. 2542. ทฤษฎีและปฏิบัติการทางจิตวิทยาสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 4.
กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

_____. 2545. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

ศรีเรือน แก้วกังวาน. 2540. จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สงวน สุทธิเลิศอรุณ. 2543. พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน. กรุงเทพมหานคร: ทิพย์วิสุทธิ.

สนอง พิมพ์เทพ. 2546. พฤติกรรมการปฏิบัติตามหลักพุทธมามกะของผู้บริหารโรงเรียน
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาการบริหารการศึกษา, สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก. 2552. ความเข้าใจ
เรื่องพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เมตตาทราย.

_____. 2553. อนิสกข์ของการสร้างบุญบารมี (ทาน สีล ภาวนา) (Online).

<http://www.kanlayanatam.com/sara/sara68.htm>, 30 ตุลาคม 2553.

สมบุญ ดันยะ. 2545. การประเมินทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

สมทรง รัชเฝ้า, และสรศักดิ์กัญญ์ ดวงคำสวัสดิ์. 2540. กระบวนการดำเนินงานสุขศึกษา
เพื่อพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ. นนทบุรี: สถาบันพระบรมราชชนก,
สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข.

สิน พันธุ์พินิจ. 2549. เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร:
วิทย์พัฒน์.

สิริอร วิชชาวูช, จิราภา เต็งไตรรัตน์, นพมาศ อึ้งพระ (ธีรเวคิน), รัชนี นพเกตุ, รัตนา ศิริพานิช,
วารุณี ภูวสรกุล, ศรีเรือน แก้วกังวาน, และศันสนีย์ ดันตวิท. 2550. **จิตวิทยาทั่วไป**.
พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุชีพ ปุญญานุภาพ. 2541. **คุณลักษณะพิเศษแห่งพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร:
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

สุชา จันทน์เอม. 2540. **จิตวิทยาทั่วไป**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

_____. 2544. **จิตวิทยาเด็กเกร**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

สุมาลี จันทร์ชลอ. 2542. **การวัดและประเมินผล**. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, กระทรวงศึกษาธิการ. 2544. **หนังสือเรียน**
สาระการเรียนรู้พื้นฐาน พระพุทธศาสนา, กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ สกสค.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, กระทรวงศึกษาธิการ. 2551. **หนังสือเรียน**
สาระการเรียนรู้พื้นฐาน พระพุทธศาสนา, กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา
และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ สกสค.

โสภณัท นุชนาด. 2542. **จิตวิทยาวัยรุ่น**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันราชภัฏธนบุรี.

โสภา ชปัดมันน์. “วัยรุ่น : วัยจ๊าบ.” **วารสารราชบัณฑิตยสถาน** 25, 1 (1 ตุลาคม 2542 – มกราคม
2543): 109 – 116.

อมรา รอดคารา. 2547. **ธรรมวิทยา**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ
คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อัมพวัน อัมพรสินธุ์. 2544. เอกสารประกอบการสอนรายวิชาจิตวิทยาการแนะแนวเด็กวัยรุ่น.
ม.ป.ท.

อุษณีย์ จิตตะปาโล. และนุตประวีณ์ เลิศกาญจนวัติ. 2546. จิตวิทยาทั่วไป.
กรุงเทพมหานคร: จิตรวัฒน์.

Bandura, A. 1977. **Social Learning Theory**. Englewood Cliffs, N. J.: Prentice – Hall.

Borg, W. R. and D Merigith. 1989. Gall. **Education Research: An Introduction**.
New York: Longman Inc.

Cobb, S. 1976. **Social Support as a Moderator of Life Stress**. Psychosomatic Medicine,
38 (5), 300-301.

Good, C. V. 1973. **Dictionary of Education**. New York: McGraw – Hill Book.

Gottlieb, B. H. 1985. **Social Network and Social Support: An Overview of
Research, Practice and Policy Implication**. Health Education Quarterly. London:
SAGE Publication.

House, J. S. 1981. **Work Stress and Social Support the theory**. Reading, M. A:
Addison Wesley.

Kahn, R. L. 1979. **Aging and Social support**. In M. M. Riley (Ed.), Aging from birth
to death: Interdisciplinary perspectives. Colorado: Westview Press.

Kaplan, B. H, J. C. Cassel and S. Gore. 1977. **Social Support and Health Medical Care**.
15(May 1997).

Louis, P. P. 1999. **The Theory of Knowledge: Classical and Contemporary Reading.**

2nd ed. Belmont, Calif: Wadsworth Publisher, Inc.

Likert, R. 1967. **The Human Organization its Management and Value / Rensis**

Likert. New York: McGraw – Hill.

Peter, E. S. F. and B. M. Meredith. 1991. **Health Illness and the Social Body.**

United States of America: Prentice – Hall, Inc.

Rogers, E. M. 1978. **Where Are We in Understanding the Diffusion of**

Innovations? In Wilbur Shramm and Daniel Lerner. Communication and Change : The Last Years – and The Next. Honolulu: The University Press of Hawaii.

Schaefer, C. C. and R. S. Lazarus. 1981. **The Health- Related Functions of**

Social Support. Journal of Behavioral Medicine, 4 (4), 281 - 406.

Stanley, H. G. 1904. **Adolescence: Its Psychology and Its Relations to Physiology,**

Anthropology, Sociology, Sex, Crime, Religion and Education. New York: D. Appleton and Co.

Thoits, P. A. 1982. **Conceptual and Theoretical Problem in Studying Social**

Support as A Buffer Againsts Life Stress. Journal of Health and Behavior. 23 (June 1982): 145 - 159.

Yamane, T. 1973. **Statistic: An Introductory Analysis (3rd ed.).** Tokyo:

Harper International.

ภาคผนวก

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

พฤติกรรมการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

แบบสอบถามนี้ทำขึ้นเพื่อรวบรวมข้อมูลเฉพาะผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาในการทำวิทยานิพนธ์ ข้อมูลที่ได้ถือเป็นความลับส่วนบุคคล เพื่อนำไปสรุปผลรวมไม่เจาะจงเฉพาะบุคคล ขอความร่วมมือให้นักเรียนตอบคำถามให้ครบถ้วนถูกต้องทุกข้อตามความเป็นจริง เพราะถ้าตอบแบบสอบถามไม่สมบูรณ์ครบถ้วน จะไม่สามารถนำข้อมูลไปใช้ได้ ทั้งนี้ข้อมูลของนักเรียนจะเป็นประโยชน์อย่างมากสำหรับการทำวิทยานิพนธ์

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม แบบสอบถามมีทั้งหมด 5 ส่วน รวม 6 หน้า ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล

ส่วนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนด้านการปฏิบัติตน

ส่วนที่ 3 การเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน

ส่วนที่ 4 การสนับสนุนทางสังคมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน

ส่วนที่ 5 พฤติกรรมการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนของตัวนักเรียน

ผู้วิจัยขอขอบคุณนักเรียนทุกคนที่สละเวลาและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการตอบแบบสอบถาม มา ณ โอกาสนี้

นางสาวนภิสรา สมบูรณ์การ
นิสิตปริญญาโท สาขาพัฒนาสังคม
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล

คำชี้แจง โปรดกรอกข้อความลงในช่องว่างหรือทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ หน้าคำตอบที่ถูกต้องตรงตามความเป็นจริงของนักเรียน

1. เพศ ☐ชาย ☐หญิง

2. อายุ.....ปี
3. ศึกษาอยู่ในระดับชั้น ☐ม.1 ☐ม.2 ☐ม.3
4. ผลการเรียนเฉลี่ยรวมทุกวิชาในเทอมที่ผ่านมา (เกรดเฉลี่ย)
5. การใช้เวลาว่าง (สามารถตอบได้มากกว่า 1 กิจกรรม)
- ☐ฟังเพลง ☐เล่นเกม ☐เล่นกีฬา ☐เที่ยวศูนย์การค้า
- ☐อ่านหนังสือ ☐ดูโทรทัศน์ ☐ทำงานบ้าน ☐เรียนพิเศษ ☐ไปวัดทำบุญ ☐เข้าชมรมหรือสมาคม ☐อื่นๆ (โปรดระบุ)
6. อาชีพของผู้ปกครอง พ่อ แม่
- ☐เกษตรกร ☐เกษตรกร
- ☐รับจ้าง ☐รับจ้าง
- ☐ค้าขายหรือธุรกิจส่วนตัว ☐ค้าขายหรือธุรกิจส่วนตัว
- ☐รับราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ ☐รับราชการหรือพนักงาน รัฐวิสาหกิจ
- ☐อื่นๆ โปรดระบุ..... ☐อื่นๆ โปรดระบุ.....
7. รายได้ต่อเดือนของครอบครัว
- ☐พอใช้ เหลือเก็บ ☐ไม่พอใช้ เป็นหนี้ ☐พอใช้ ไม่มีเก็บ

ส่วนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนด้านการปฏิบัติตน

คำชี้แจง ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่อยู่หลังข้อความที่นักเรียนคิดว่าถูกและทำเครื่องหมาย X หลังข้อความที่คิดว่าผิดโดยให้นักเรียนตอบให้ครบทุกข้อตามความรู้ของนักเรียน

ข้อความที่	คำตอบ
1. ทาน คือ การให้ โดยการให้เงินอย่างเดียว	
2. ทุกคนสามารถทำทานด้วยการป้อนนกลป่อยปลา	
3. ตั้งใจทำบุญด้วยเงินที่ขโมยมาก็ทำให้ได้บุญ	
4. การช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อนหรือต้องการความช่วยเหลือไม่ถือว่าเป็นการทำทาน	
5. การทำบุญใส่ซองผ้าป่าต้องใส่อย่างน้อย 20 บาท	
6. มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ไม่เห็นแก่ตัวต่อเพื่อนและคนรู้จักไม่ถือว่าเป็นการทำทาน	
7. นักเรียนอธิบายบทเรียนให้เพื่อนเข้าใจ เป็นการทำทานอย่างหนึ่ง	

ข้อความที่	คำตอบ
8. เพื่อนๆในห้องตั้งใจบริจาคเงินค่าขนมให้กับกล่องรับบริจาค จำนวนเงินที่ทำแต่ละคนไม่เท่ากันบุญที่ได้รับก็จะไม่เท่ากัน	
9. ส่วนสำคัญที่ทำให้ระดับของผลบุญที่ได้รับแตกต่างกันไปแต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับเจตนาบริสุทธิ์ และที่มาบริสุทธิ์	
10. นักเรียนไม่คิดเอาโทษกับคนที่ได้ล่วงเกินนักเรียนไม่ถือเป็นการทำทาน	
11. การรักษาศีลเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์หรือนักบวชเท่านั้นที่ต้องรักษา	
12. ศีล 5 เป็นศีลสำหรับฆราวาส	
13. ศีล 8 เป็นศีลสำหรับแม่ชี ฆราวาสไม่สามารถนำมาปฏิบัติได้	
14. นักเรียนที่ไม่ลักขโมยหรืออยากได้อะไรของผู้อื่น เป็นการรักษาศีลข้อ 2	
15. นักเรียนดื่มน้ำอัดลมถือเป็นการละเมิดศีลข้อ 5	
16. การยืมรถ ตกปลา เป็นการละเมิดศีลข้อที่ 1	
17. การรักษาศีลถือเป็นการรักษาใจให้บริสุทธิ์	
18. ผลของการละเมิดศีลข้อ 1 ร้ายแรงที่สุด	
19. ศีลในทางพระพุทธศาสนามีบัญญัติไว้สำหรับทุกคนในสังคมนำไปปฏิบัติ	
20. การรักษาศีลจะทำได้เฉพาะในวันพระและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	
21. จุดประสงค์ของการทำสมาธิ ก็เพื่อระวังรักษาศีล	
22. ฆราวาสฝึกทำสมาธิเองไม่ได้ถ้าพระสงฆ์ไม่ได้เป็นผู้สอน	
23. การทำสมาธิจะทำให้ผู้ทำมีจิตใจที่สงบ อารมณ์ไม่แปรปรวน เปลี่ยนแปลงง่าย	
24. วิธีการทำสมาธิจะต้องทำตามแบบวิธีการของพระสงฆ์หรือนักบวชเท่านั้น	
25. คนที่ทำสมาธิด้วยจิตใจที่สงบแค่ 1 นาที ก็ถือได้ว่าจิตเป็นสมาธิ	
26. การทำสมาธิต้องอยู่ในห้องพระ หรือห้องนอนเท่านั้น	
27. พระสงฆ์หรือนักบวชเท่านั้นที่จะสามารถทำสมาธิได้	
28. ระยะเวลาในการทำสมาธิต้องไม่ต่ำกว่า 1 ชั่วโมง	
29. ทำสมาธิด้วยใจสงบเป็นเวลานานหลายชั่วโมงจะได้บุญกุศลมาก	
30. นักเรียนสามารถนำการฝึกสมาธิมาใช้ในการเรียนได้เพื่อควบคุมจิตใจไม่ให้วอกแวก	

ส่วนที่ 3 การเป็นแบบอย่างการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน

คำชี้แจง ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างหลังข้อความให้ถูกต้องตรงตามความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุด

ข้อความที่	ระดับของการเป็นแบบอย่าง				
	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงปานกลาง	จริงน้อย	ไม่จริงเลย
1. ผู้ปกครองใช้เวลาว่างในการอ่านหนังสือเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับธรรมะ					
2. ผู้ปกครองชอบพูดคุยเรื่องธรรมะ และการปฏิบัติธรรม					
3. ผู้ปกครองไม่พูดจาหยาบคาย					
4. ผู้ปกครองสวดมนต์ไหว้พระ					
5. ผู้ปกครองชอบช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อน					
6. ผู้ปกครองฟังหรือชมรายการเกี่ยวกับธรรมะ					
7. ผู้ปกครองไม่กินเหล้าสูบบุหรี่					
8. ผู้ปกครองร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา					
9. ผู้ปกครองชอบทำบุญทำทาน					
10. ผู้ปกครองให้การเลี้ยงดูพ่อแม่					
11. อาจารย์เอาใจใส่ในการสอน					
12. อาจารย์มีกิริยาอาการสุภาพ อ่อนโยน					
13. อาจารย์เป็นที่ปรึกษาปัญหาได้					
14. อาจารย์มีความเมตตา กรุณาต่อนักเรียน					
15. อาจารย์ พุดจาสุภาพไพเราะ					
16. อาจารย์เข้าสอนตรงต่อเวลา					
17. อาจารย์ไม่ถือตัวปฏิบัติกับทุกคนเสมอภาค					
18. อาจารย์มีความรู้ใหม่ ๆ มาเล่าหรือสอน					
19. อาจารย์ไม่ดูค่าง่ากล่าวหรือใช้อารมณ์รุนแรง					

ข้อความที่	ระดับของการเป็นแบบอย่าง				
	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงปานกลาง	จริงน้อย	ไม่จริงเลย
20. อาจารย์ให้คำอธิบายเพิ่มเติมในบทเรียนที่นักเรียนยังไม่เข้าใจ					
21. เพื่อนอาสาทำงานต่าง ๆ เพื่อส่วนรวม					
22. เพื่อนไม่อิจฉาว่าร้ายผู้ที่ดีกว่าตน					
23. เพื่อนให้อภัยกับคนที่ล่วงเกินตน					
24. เพื่อนไม่พูดจาซ้ำเติมใคร					
25. เพื่อนไม่พูดจาหยาบค้าย					
26. เพื่อนชื่นชมผู้ที่ทำความดี					
27. เพื่อนมีน้ำใจแบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่น					
28. เพื่อนไม่ทำตัวเกเรออกนอกกลุ่มนอกทาง					
29. เพื่อนชอบศึกษาหาความรู้ใหม่ ๆ เพิ่มเติม					
30. เพื่อนมีความพอใจในสิ่งที่ตนมี					

ส่วนที่ 4 การสนับสนุนทางสังคมเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชน

คำชี้แจง ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างหลังข้อความให้ถูกต้องตรงตามความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุด

ข้อความที่	ระดับของการสนับสนุน				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ได้รับ
1. ผู้ปกครองสอนว่าการโกหกเป็นสิ่งที่ไม่ควรทำ					
2. ผู้ปกครองพูดให้กำลังใจเมื่อท่านทำผิดพลาดไป					
3. ผู้ปกครองพูดชมเชยเมื่อท่านทำสิ่งดี ๆ					
4. ผู้ปกครองชวนท่านไปที่วัดทำบุญ					

ข้อความที่	ระดับของการสนับสนุน				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ได้รับ
5. ผู้ปกครองยกตัวอย่างผู้ที่ประพฤติตัวดีให้ฟัง					
6. ผู้ปกครองดักเตือนในการเลือกคบเพื่อน					
7. ผู้ปกครองแนะนำรายการธรรมะให้ชมหรือฟัง					
8. ผู้ปกครองให้เงินท่านไปบริจาค					
9. ผู้ปกครองชวนท่านเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา					
10. ผู้ปกครองสอนให้ท่านเห็นถึงผลของการทำดี					
11. อาจารย์จัดกิจกรรมให้นักเรียนร่วมกันทำความสะอาดโรงเรียน					
12. อาจารย์นิมนต์พระสงฆ์มาเพื่อให้นักเรียนได้ร่วมสนทนาธรรม ถวายดอกไม้ธูปเทียน					
13. อาจารย์ให้รางวัลหรือคำชมเมื่อนักเรียนทำสิ่งดี ๆ					
14. สถานศึกษามีกิจกรรมสวดมนต์ไหว้พระก่อนเข้าเรียนและหลังเลิกเรียน					
15. อาจารย์ให้กำลังใจเมื่อท่านทำผิดพลาดไป					
16. อาจารย์ มีความรู้ใหม่ ๆ เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา มาสอนหรือยกตัวอย่างให้เห็น					
17. สถานศึกษามีอาจารย์ที่เป็นพระสงฆ์เป็นผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา					
18. อาจารย์จัดให้มีกิจกรรมแข่งขันตอบคำถามเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา					
19. สถานศึกษาจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมนอกโรงเรียน					
20. ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาอาจารย์จัดกิจกรรมให้นักเรียนมาร่วมทำบุญใส่บาตร					
21. เพื่อนชวนท่านไปช่วยทำความสะอาดวัด					
22. เพื่อนให้ความชื่นชมท่านเมื่อท่านทำความดี					

ข้อความที่	ระดับของการสนับสนุน				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ได้รับ
23. เพื่อนชวนท่านอาสาทำงานเพื่อส่วนรวม					
24. เพื่อนชวนท่านร่วมสมทบทุนทำบุญ					
25. เพื่อนคอยตักเตือนเมื่อเห็นท่านทำตัวเกร					
26. เพื่อนชวนท่านเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์					
27. เพื่อนให้กำลังใจเมื่อท่านประสบปัญหา					
28. เพื่อนชวนท่านเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา					
29. เพื่อนจะคอยเตือนสติเมื่อท่านโกรธหรือโมโหใคร					
30. เพื่อนจะตักเตือนเมื่อท่านพูดจาโกหกหยาบคาย					

ส่วนที่ 5 พฤติกรรมการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนของตัวนักเรียน

คำชี้แจง ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างหลังคำถามให้ถูกต้องตรงตามความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุด

ข้อความที่	ระดับของการปฏิบัติตน				
	เป็นประจำ	บ่อยครั้ง	ปานกลาง	บางครั้ง	ไม่ปฏิบัติเลย
1. อ่านหนังสือเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา					
2. ไม่ทำงานค้างค้ำหรือละทิ้งงานที่ทำอยู่					
3. แบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่นใช้					
4. ไม่ทำตัวเกะกะระรานหาเรื่องผู้อื่น					
5. เมตตาให้อภัยเมื่อถูกผู้อื่นล่วงเกิน					
6. ทำสมาธิเจริญภาวนา					
7. อาสาทำงานต่าง ๆ เพื่อส่วนรวม					

ข้อความที่	ระดับของการปฏิบัติตน				
	เป็นประจำ	บ่อยครั้ง	ปานกลาง	บางครั้ง	ไม่ปฏิบัติเลย
8. เรียนเสริมพิเศษวิชาพระพุทธศาสนา					
9. ร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา					
10. สวดมนต์ไหว้พระ					
11. ช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อเขาต้องการให้ช่วย					
12. บริจาคเงิน ทำบุญใส่ซอง					
13. ตักบาตร					
14. ยินดีด้วยเมื่อผู้อื่นได้ดี					
15. มีสติควบคุมจิตใจและอารมณ์ของตนได้					
16. ดูแลช่วยเหลือพ่อแม่					
17. เลือกรับเพื่อนที่นิสัยดี ๆ					
18. เชื่อฟังทำตามคำสั่งสอนของผู้ใหญ่					
19. รักษาศีล 5					
20. ไม่เที่ยวเตร่ในเวลากลางคืน					
21. ศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม					
22. อ่อนน้อมถ่อมตนกับผู้ใหญ่					
23. พยายามในสิ่งที่มืออยู่					
24. เข้าวัดฟังเทศน์ฟังธรรม					
25. ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน					

ข้อเสนอแนะ เสนอแนะหรือให้แนวทางเพื่อให้ นักเรียนมีการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี

- 1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....
- 5.....

ประวัติการศึกษา และการทำงาน

ชื่อ-นามสกุล	นางสาวนภิสรา สมบูรณ์การ
วัน เดือน ปี ที่เกิด	3 มีนาคม 2524
สถานที่เกิด	จังหวัดบุรีรัมย์
ประวัติการศึกษา	ศิลปศาสตรบัณฑิต(บริหารรัฐกิจ) มหาวิทยาลัยรามคำแหง

